

Werk

Titel: Thesaurus Iuris Executivi Rutgeri Rulant, Icti. Quadripartitus

Untertitel: Quarum Pars Prima exhibet usum verum executivum, mediante Brachio Eccles lastico, Seculari, Regio, Et Militari, Eorumque imploratione. Secunda, exactam praecipuarum Rerum Civilium tractationem ... Tertia, perfectam manuactionem Executioni Rerum Criminalium inservientem. Quarta, Decem Classes Relationum, Actorum ac Votorum Cameralium praedictis materiis accommodatarum ... Atque Ita His Quatuor Partibus, Non Solum Executionis Materia fructuosissima continentur, sed & diversae per totum ius privatum dispersae materiae videlicet ...

Verlag: Author; Weissius

Ort: Francofurti ad Moenum; Francofurti ad Moenum

Jahr: 1624

Kollektion: VD17-Mainstream

Digitalisiert: Niedersächsische Staats- und Universitätsbibliothek Göttingen

Werk Id: PPN755514025

PURL: <http://resolver.sub.uni-goettingen.de/purl?PPN755514025>

OPAC: <http://opac.sub.uni-goettingen.de/DB=1/PPN?PPN=755514025>

LOG Id: LOG_0006

LOG Titel: Cap. I. - Cap. IX.

LOG Typ: chapter

Terms and Conditions

The Goettingen State and University Library provides access to digitized documents strictly for noncommercial educational, research and private purposes and makes no warranty with regard to their use for other purposes. Some of our collections are protected by copyright. Publication and/or broadcast in any form (including electronic) requires prior written permission from the Goettingen State- and University Library.

Each copy of any part of this document must contain there Terms and Conditions. With the usage of the library's online system to access or download a digitized document you accept the Terms and Conditions.

Reproductions of material on the web site may not be made for or donated to other repositories, nor may be further reproduced without written permission from the Goettingen State- and University Library.

For reproduction requests and permissions, please contact us. If citing materials, please give proper attribution of the source.

Contact

Niedersächsische Staats- und Universitätsbibliothek Göttingen
Georg-August-Universität Göttingen
Platz der Göttinger Sieben 1
37073 Göttingen
Germany
Email: gdz@sub.uni-goettingen.de

TRACTATUS DE INVOCATIONE BRACHII SECVLARIS, RVTGERI RVLANDI I.C.

CAP. I.

Utrum liceat inuocare Brachium
seculare.

SVMARIA.

- 1 Inuocatio diuina quare premittenda.
- 2 Brachii inuocandi materia est frequens, & incongnita.
- 3 Secularibus in causa fidei canones viam praecludent.
- 4 Clericus non potest ferre testimonium coram laico.
- 5 Clericus executionem non potest petere coram laico, nec ad id se instrumento obligare, idque nec consuetudine confirmatur, & quid in herede? num. 6.
- 7 Secularis non potest citare clericum.
- 8 Privilegia propria singulorum qua dicantur.
- 9 Prorogatio quid sit.
- 10 Vassallus potest prorogare iurisdictionem. (rioxis.)
- 11 Clericus non potest prorogare iurisdictionem superiorem.
- 12 Clericus in vniuersitate studens, an subsit Reclori laico, ex mente Guidon. Papa & Barthol. Bolognini. num. 13.
- 14 Clericus coram alio ecclesiastico litigare volens, consensu episcopi opus habet.
- 15 Actum qui fecit, in omnibus dependentibus consensu se videtur.
- 16 Rex Francie de facto non recognoscit superiorem.
- 17 Imperatoris lex an tollat pontificiam.
- 18 Canonum conciliarium efficacia.
- 19 Fideiussor datus per clericum in iudicio laico consensum, non obligatur.
- 20 Satisfacens iudicio sibi, iudicis incompetentis iurisdictionem quomodo proroget.
- 21 Sacerdotes in veteri testamento gladio vsos, exemplis demonstratur.
- 22 Laicus non potest clericum punire.
- 23 Brachii secularis inuocatio in nouo testamento non est vsitata.
- 24 Ope alterius vsitur, qui ipse non potest. (fert.)
- 25 Societas valet, vbi vnus pecuniam, alter operam con-
- 26 Confraternitatum iura valent.
- 27 Fœdera quando licita, & quomodo à conspiratione discernantur.
- 28 Congregationes ex mala causa praesumuntur, nisi probetur contrarium.
- 29 Seditiosorum poena capitalis.
- 30 Iurisdictionis confusionem ius civile horret, & Canonum. num. 33.
- 31 Extra territorium ius dicenti, non paretur, & quare poena.
- 32 Magistratus vnus alteri manum porrigit.
- 34 Sedes materialis ex iure canonico vbi fundatur Brachii inuocatio.
- 35 Interpretes praesupui qui, & vbi de hac materia tractantur: Et quibus rationibus approbent inuocationem.
- 36 Germani.
- 37 Hispani.
- 38 Itali.
- 39 Galli.
- 40 Seculares quatenus in causis fidei sese intrinittere possint, ex ipsis canonistarum traditionibus.
- 41 Imperatorem posse conuocare concilium, eiusque exempla.
- 42 Sacerdotes si aliter quam debent, viuunt, Princeps secularis hoc corrigere debet.
- 43 Gallica regia constit. multa ecclesiastica continent.
- 44 Aedificatio, & refectio templorum ad Regem spectat.
- 45 Leges sine moribus parum proficiunt. (die.)
- 46 Sacerdotem vere agere difficile, & in quo peccent homines.
- 47 Episcopus turbans quietem publicam sede aetruitur.
- 48 Imperatores seculares plurimas leges ecclesiasticas tulisse, easque ecclesiasticos sequi, etiam ratione conscientiae, ex mente Augustini & num. 52.
- 49 Caroli Magni ordinationes circa ecclesiastica.
- 50 Ludouici Synodus, & ordinationes ecclesiasticae.
- 51 Quando mutatio admittenda in ecclesiasticis pro variis circumstantiis.
- 52 Regali prouisione electi Abbat. Episc. & Pontifices.
- 53 Non parendum Papa, cum turbatur status ecclesiae.
- 54 Clericus cum consensu superioris potest adire secularem.
- 55 Vel si abdicauit ecclesiast. à se iurisdictionem: & qui illi sint, ex Hipp. de Marfil. num. 56.
- 57 Consensu iudicis clericus potest testimonium ferre coram laico, & aliis casibus.
- 58 Quatenus liceat clericis causas sanguinis agitare, ex mente Aluar. Pelagii.
- 59 Irregularitas non est à iure diuino.
- 60 Clericus ob enormitatem criminis à laico punitur, & quid sit enorme. num. 61.
- 62 Traditio quid significet.
- 63 D. Paulus coram ethnicis litigauit.
- 64 Ab exemplis negatiuis non argumentandum.
- 65 Apostoli quare non inuocarint brachium seculare.

VANDO QV IDEM cuncta opera nostra ad Deum, omnium auctorem, absque quo omnia humana caduca fragilia, inutiliaque sunt, & mortales nihil operari possunt,

A

VI

vt inquit Constant. Landi, Com. in enarration. lib. c. 14. quod & Ethnici obseruauere, teste Virgilio 9. *Aeneid.*

Prefatus diuos solio rex insit ab alto:

Et in Georg.

Imprimis venerare Deos, &c.

Idcirco & ego, de inuocatione vtriusque brachii, acturus, inuoco Iehouam, manibus ad cœlum erectis, iuxta textum in l. i. c. de veter. iur. enucl. vt rem hanc difficilem, incipere, & eo modo finire valeam, quo ad ipsius gloriam, & proximi vtilitatem, omnia conferantur. Quia autem hæc materia, vt in simili Rebuffi vtat verbis, *in titulo de literis requisitor. in principio*, prægnaticis valde est frequens, Doctoribus vero praxin ignorantibus parum nota: operæpretium fuerit, antequam eius penetralia attingam, imprimis hanc quæstionem expedire: Vtrum, maxime ecclesiastico liceat inuocare brachium seculare? eius enim *in principio* status nemini, prima frôte, displicere debet, quasi hæc inspectio & consideratio otiosa sit, cum multa possint in medium adducirationes, quæ, quo minus hoc Ecclesiasticis faciendum sit, persuadeant. Nam ipsa iura canonica videntur hoc innuere, dum Clericis iudicem laicum adire prohibent.

Idque non solum primo, in rebus ad constitutionem fidei spectantibus, de quibus sic *in c. si quis a proprio. 2. quest. 5.* disponitur: Si quis a proprio Episcopo depositus presbyter vel diaconus, aut etiam si a synodo quilibet episcopus fuerit exautoratus, molestiam imperialibus auribus inferre non præsumat, sed ad maiorem Episcoporum synodum sese conuertat: & quæ se putat habere iusta, in eorum concilio alleget, atque ab his de se expectet, quæ fuerit deprompta sententia. Quod si deficiens pusillanimitate hoc noluerit facere, sed importunus fuerit Imperatori, huiusmodi nullam veniam habeat, neque locum ullius assertionis suæ, nec spem recipiendi gradus habeat in futurum, quod latissime Ioan. Hieronymus Alban. de potest. Pap. & concil. part. 2. num. 2. 19. & seq. prosequitur. Sed etiam ad constitutionem iudiciorum pertinentibus.

Nam secundo prohibetur clericus, sese sistere foro ciuili, & laicis vetatur cognitio l. 13. *de terminis, C. de Episcopal. audient. Authent. statuimus, C. de Episcop. & Cleric.* prout infra patebit.

Et tertio, si ipsi inhibetur, ne ferat testimoniū coram laico, vt sequentibus verbis à me traditum est in tractatu de Commissionibus part. 1. lib. 5. cap. 4. num. 3. Regulariter non astringuntur Clerici ad dandum testimonium in causis ciuilibus, Abb. & Felin. in cap. cum nuntius, de testibus. Prosper Caranita ad rit. magna Curia rit. 144. num. 1. Grammat. consil. 3. num. 7. vbi tradunt: coram ciuili persona non cogi deponere, etiam si de causa ecclesiastica agatur. Felin. Grammat. & Prosper Caranita d. loc. n. 2.

Ex quibus tribus rationibus, quarto inferitur, idem etiam de executionibus dicendum. Cui enim non conceditur antecedens, scilicet adire iudicem in principio & medio; ei multo minus consequens, scilicet executionem expetere licet. Et in specie hoc notat Ant. Mass. Galef. ad Form. Cam. Obligat. p. 2. q. 2. cuius verba: quia quomodo hoc accipiendum sit, explicant, subiciam: Quar-

tur, inquit, an virtute huius submissionis, possit clericus conueniri in foro seculari, saltem vt detur executio realis contra ipsius clerici bona temporalia? Habetur similis quæstio inter Tholosanas, 126. vbi deciditur negatiue; quia clericus in laicum iudicem, etiam de consensu Episcopi sui, consentire non potest, *c. si diligenti, & c. significasti. de foro competer.* Et hoc adeo verum est, vt etiam non valeat quancunque temporis contraria consuetudo, vt subiungit in addit. dicta quest. 126. Stephanus Auffer. Et habetur late in decis. Rota 840. Vtrum valeat consuetudo in antiquis. Imo quod est fortius; si laicus hoc, vel alio quocunq; arcto modo obligatus, decedat, superstiti sibi hæredes clerico, agendum erit pro executione coram iudice ipsius clerici, qui etiā in reali, gaudere debet priuilegio, & conueniri in foro ecclesiastico, iuxta not. in authent. vt omnes obed. iud. prouinc. §. hoc considerandum, vt per Archid. de clericis coniug. c. 1. libro 6 & hoc eo maxime, quia (iuxta superius dicta) vbi contra hæredem facienda est executio, oportet vt præmittatur citatio, & aliquæ causæ cognitio, quam in clericum iudex secularis non potest præmittere: Ita tenet Rota decis. 552. *Obligatus est laicus Auenion. in antiquis*; Refert & sequitur Canarius in tractat. de executione instrumentorum, quest. 57. Hæc autem, & ea quæ dicta sunt, intelligenda sunt, quatenus non esset cœptum contra defunctum procedi: tunc enim, etiam clerico existente hæredes laici, procedi posset per iudicem laicum ad vltiora. Quamobrem notanda est dispositio l. heres absens, & l. is qui Roma. ff. de iudic. & quæ ibi notant Doctor. & præcipue Paulus Castrensis, cuius in summa hæc est sententia: Aut conuenitur hæres ex persona defuncti, id est, pro eo, pro quo defunctus poterat conueniri; aut ex persona sua, videlicet pro legatis & fideicommissis, pro quibus defunctus non poterat conueniri, licet ab ipso defuncto processerint: hoc secundo casu non attenditur domicilium defuncti: & sic hæres non conuenitur in loco, in quo defunctus fortiebat forum, nisi ibi esset maior pars hæreditatis. In casu autem præcedenti est distinguendum, essetne inceptus contra defunctum processus, an non: nam si processus erat contra illum inceptus, hæres tenetur ibidem prosequi, licet sit alterius fori, nec excusatur villo priuilegio proprio, vel communi: etiam si ipse hæres ibi non reperiatur, quod locum habet, etiam in clerico hæredes laici conueniunt coram iudice laico: Si vero processus non erat inchoatus, & hæres non sit eiusdem fori, nec ibi inueniatur, tunc de iure communi non potest ibi contra ipsum hæredem procedi: inuentus autem in loco hæres tenetur ibi respondere, nec excusari potest ratione proprii priuilegii. Hæc de iure communi: Sed vigore huius obligationis, iuxta superius dicta, semper procedi potest, præterquā per iudicem laicum contra clericum hæredes laici, contra quem processus non erat inchoatus: Priuilegia autem propria singulorum dicuntur, quæ non sunt clausa in corpore iuris: communia vero quæ sunt in corpore iuris clausa, vt: quod legari petere possint se remitti domū, l. 2. §. legatis. eod. tit. de iudic. & quod habent viduæ, & pupilli, C. quando imp. int. pup. & vid. c. ex parte. de for. comp. Et quod habet clerici, vt non conueniantur coram iudice seculari.

Hinc

Hinc Iudices ecclesiastici, tanquam pro aris & focus disputant, laicisque Iurisdictionem adimere tentant, in casibus, ubi aliequi iura ciuilia iudici, etiam non competenti, iurisdictionem concedunt: veluti, quod quamuis pluribus casibus iurisdictionem iudicis prorogare [hoc est, ordinariam iudicandi potestatem, quam quis habet, ad similem extendere, quo significatione Cicerone se pedixit] prorogare imperium, prorogare provincias, prolongare alicuius auctoritatem, & potestatem quam habebat, in maius tempus, vt notatur in *Christiani ciuitat. Aristocrat. cōflata ex commun. rerum quotid. lo. Quintin. Hadui. pag. mihi 39*] i-
 10 ceat, l. 2. §. 1. ff. de iudiciis. Hinc vassallus potest renuntiare iurisdictioni, Gilman. *de iur. cam. 47. nu. 7. & seq.* Quæ tamen quomodo accipienda, notauit in *tractat. de commissionib. c. 1. lib. 8. p. 4. num. 18.*
 11 Tamen, quinto, id ecclesiastico & clerico adimunt, Muscatellus in *praxi part. 2. gloss. competent. s. num. 46. & 47.* post Innoc. Vultei ad l. 1. nu. 122. C. de iurisdic. & notauit d. loc. num. 18. idque per tex. in c. si diligenti, de foro competent, quem allegat ad hoc propositum Guido Papæ, in *Authentica habita, C. ne filius pro patre. num. 26.* Idque adeo verum dicunt, vt dubitetur: An clericus in vniuersitate possit eligere in iudicem Doctorem suum laicum, quod quia pulchre idem Guido determinat, eius verba adiicienda: Iuxta hoc, inquit, querunt Dd. nunquid scholaris clericus possit eligere doctorem suum laicum; videretur quod sic: quia istud fecit auctoritate huius authent. contrarium dicit Cyn. per alleg. cap. si diligenti, & mouetur ratione; quia istud priuilegium clericis erat datum per principem, antequam iurisdictione esset trāsata in Ecclesiam, vt in *authent. statumimus. hic alleg. ex quo ergo est trāsata per principem, non potest ipse adimere.* Nic. de Math. distinguit sic: quia aut clericus est in studio, auctoritate legis; vt in studio Theologiæ, iuxta c. super specula. de magistris, vel de licentia Papæ, & tunc potest eligere doctorem laicum in iudicem, quia canon & Papa potuit dispensare super c. si diligenti, vt in simili dicim⁹ de monacho existente in studio, de licentia Abbatis, qui potest agere ad ea, quæ sunt necessaria pro studio, vt not. in l. si longius, in fin. ff. de iudi. si vero sit in studio de licentia sui Prælati, tunc non potest eligere doctorem laicum in iudicem: quia Prælati non potuit dispensare; si vero, & tertio, sit in studio sine licentia sui Prælati, tunc quia committit in leges, non potest vti eius beneficio, vt l. auxilium in fin. ff. de mino. nec potest eligere in iudicem doctorem suum, siue laicum siue clericum; sed compellitur à suo Prælati, ita dicit ipse Or. tamen in primo casu, quando est de licentia Papæ, est satis dubium, quia Papa concedendo quod sit in studio, non videtur sibi concedere, quod eligat iudicem laicum. Et eandem rem non minus scite deducit Bartholom. Bologninus in d.
 13 *authent. habita numer. 10.* cuius verba, cum etiam robur huic tractationi addant, subiicio: Querit is, An auth. dispositio locum in laicis habeat? Fuit, inquit, dubitatio ista mota inter antiquos scribentes; & primo Io. de Deo, & Ober. de Bobio tenuerunt, quod ista Auth. locum habeat in scholaribus clericis, dummodo ipsi sint forenses, & mouebantur per istum textum in verbo, peregrinantibus, hic posito: ergo, vt etiam supra dicebat Bald. &

Sal. habet locum in forensibus, & non in ciuibus; & eorum sententiam sequitur Spec. in tit. de reo, in princip. vbi examinat multa circa materiam istius text. in verb. sed quid si scholaris, & idem tenet ista ratione Gofre. in summa de foro competent. & dominus Anton. in c. prælegato, si diligenti, & dicit ipse, dummodo ille talis scholaris sit de licentia sui Prælati in studio. Et profecto ista opinio semper mihi placuit, & moueor ego ponderando text. in cap. significasti, extra de foro competent. vbi Papa disponit, quod nullus clericus possit litigare, nisi coram suo Episcopo: si autem voluerit litigare coram alio iudice ECCLESIASTICO, tunc est necesse, quod interueniat consensus Episcopi sui; Ita est tex. in cap. signifi. ast. ibi. Episcopi diæcesani voluntas accedat, &c. eod. tit. ergo, si Episcopus consentit, hoc casu ipse scholaris poterit coram Episcopo loci studii, vel doctore suo, si est in sacris, litigare: hoc autem sic proba: Nam qui facit actum, tunc non solum in illam consentit, sed etiam in aliis, in quibus dispositio legis super illis loquitur, text. in l. si duo. quem ita ponderat ibi Bald. ff. de acquirend. heredis. per quem tex. dicit etiam ibi Paul. de Cap. quod qui facit se ciuem in vno loco, dicitur consentire omnibus oneribus consuetis, sibi imponendis ab illo loco: ita etiam in proposito isto dicendum est, videlicet, quod ex quo Episcopus dedit licentiam clerico eundi ad studium, quod tacite videatur dedisse sibi consensum de his, quæ circa studium sunt, & sic de illis, quæ in studio vertuntur: Vnde videretur dedisse licentiam de litigando coram iudice in studio, si opus fuerit, dummodo sit iudex ecclesiasticus: & ita mihi videtur, quod possit & debeat intelligi ista materia, semotis tot dubitat. Doct. Vtrū Imperator potuerit istud cōcedere; quia hoc non pondero, sed pondero, quod isti, si sunt Ecclesiastici, possunt, accedente consensu Episcopi, de causa istius scholaris clerici cognoscere: & sic cum, vt supra probatum est, accesserit consensus Episcopi, dicemus, quod iste text. locum habeat in scholaribus clericis forensibus, de quo latius in d. c. si diligenti, pro quo etiam facit, quia nulli dubium, quod ista Auth. est priuilegiatiua, vt patet & l. priuilegiatiua in dist. 1. valet, etiam quoad ipsos clericos, vt est communis sententia doctorum in cap. Ecclesia S. Maria, extr. de de constit. Ergo ista Auth. habebit locum in ipsis scholaribus clericis: Limitando tamen istud, nisi causa esset criminalis; quia tunc per solum Episcopum cognosci poterit; istud dicit dom. Abb. in d. cap. si diligenti. Dicam tamen, quod licet Episcopus loci sit iudex scholarium clericorum forensium, vt supra, non potest tamen sine licentia Episcopi sui ab Episcopo studii ad ordines promoueri, vt pulchre voluit d. Abb. in cap. nullus, extra de parochiis. Et intellige, quod ista constitutio non habeat locum, quoad conuentionem iudicii in ipsos clericos, sed bene quo ad alia, concludas tamen quod per istum textum non poterit clericus scholaris conueniri coram præside seu Potestate ciuilitatis, vigore istius text. quia esset nimis absurdum; & id quod dicitur in ciuibus, habet dubium respectu Rectoris, qui debet esse clericus; vnde videbatur eum posse, Episcopo suo prætermisso, coram ipso Rectore conueniri; nec esset sane mirum, tamen sit cum cōmuni sententia in hoc. Et

quod ista constitutio nō habeat locum in clericis, tenet hic Cyn. in *prima colum.* subdit quod istud tamen non seruatur Parisiis ex consuetudine & priuilegio Regis Franciæ, † qui de facto in regno nō cognoscit superiorē. Sed vltra omnes, quod immo iste textus habeat locum, quo ad omnes scholares, etiam quantum ad conuentionem eorum coram Episcopo, præside seu Potestate, quia hic interuenit consensus tantorum Episcoporum & Abbatū, vt patet in *tex. videtur* quod istud, ex quo interuenit auctoritas istorū, posset fieri. Attamen, hoc non obstante, in contrarium est veritas, & dico, quod singula singulis referenda sunt, scilicet clerici coram Episcopo, laici coram vtrisque. Nō obstat motuum supra formatū, quia dico, quod ex capite Imperatoris ista dispositio non præiudicat, *tex. in c. inolita. & in c. placuit. 11. quæst. 1. & in c. si diligenti. de foro compet.* † quia l. Imperatoris legem Pontificis auferre non potest. c. Ecclesia S. Mariæ. de conscri. c. bene quidem. 96. distinct. Auth. statuimus. C. de Episcop. & cler. & sic ex capite Imperatoris non tenet. Quo autem ad consensum Episcoporum & Abbatum non habet istud obstat, nec potest istā constitutionem validare, cum in pluribus conciliis sit cautum, clericum coram laico conueniri non posse, de quibus in præalleg. iuribus. Et ideo Episcopi ipsi, etiam si esset simplex ius canonicum, non possent in contrarium statuere, vt in c. quod super iis. & ibi per Abb. de maior. & obedi. per Io. And. in c. fin. de offic. archiepiscop. per glo. in Clem. ne Romani. de electio. & not. per Abb. & alios in c. fin. de con. sit. Et tanto magis, quod est canon † conciliaris, quia a fortiori contra ipsam dispensari nō potest, vt per glo. not. in c. cum dilecti, & ibi dom. Abb. magnificat eam, allegando concordantes, de electio. vnde dico talem consensum, isto casu non potuisse inducere istud contra ipsos clericos; & facit glo. in c. in istis. 4. distinct. quæ dicit, quod sententia Papæ præualeat sententiæ omnium Episcoporum mundi, & Imperator concilia approbat, sicuti Euangelia. in Auth. de Eccles. titulis, in princip. & in l. final. circa med. C. de summa Trinit. & si. c. & idem dicit Papa in c. post translat. de renuntia. Vnde Imperator nō debuit, nec Episcopi, nec alii, hoc potuisse; & ita tenendum est; Imo nec istud potest Papa, quod est quid fortius; quia priuilegium quod habet clericus ne cōueniatur coram seculari, est à Deo, vt est glo. solen. in c. si Imperator 96. de qua per Cardin. in reper. c. perpendimus, de sent. excom. in 5. col. Abb. in c. ar. si clericus, in princ. in 8. col. in c. cum non ab homine, in pr. de iudic. & per reueren. dom. Felin. in c. 2. in principio. de maior. & obed. cum similibus. Hactenus Bolognin. quibus adde Ioan. Wames. conf. 67. nu. 4.

Atque inde etiam fluit, quod fideiussor datus per clericum, † in iudicio seculari conuentū, nullatenus obligetur, argum. text. in l. si seruus, in princ. ff. si quis cautionibus, concludit Petrus Iacob. in arbor. success. Regum Franciæ, circa medium. vers. idem fideiussor. Imo talis fideiussio inualida, etiā per nullam adiectionem confirmatur, vt voluit Boerius in singul. 11. incip. Cautio & fideiussio. nu. 7. per tex. in l. Seruus 27. in fin. ff. ad l. Falcid. Cui non obstat, quod dicitur, voluntariam satisfactionē † iudicio fisci, vel fideiussionem de iudicaro soluendo, iudicis incompetētis iurisdictionem prorogare; nam illa satisfactio intelligitur cum clausula; Si ap-

pareat me teneri. Francisc. de Zabari. & Abb. Sicul. in c. inter monasterium. extr. de sent. & re iudic. Bart. in l. quid. in consulebat, num. 10. ff. de re iudic. vel cum hac cōditione: Si inuentum fuerit. quod exceptiones declinatoriæ, incompetentiæ, & aliæ per me proponendæ, fuerint de iure non receptibiles, Bart. in l. vir bonus, ff. iud. solui. Ant. de Butr. in c. 1. vers. ex his decidetur. extra de iudicis. Bald. in l. 2. C. de reb. aut. iud. poss. Anton. de Butr. col. 2. & Felin. num. 13. in c. inter monasterium. extr. de re iud. Maranta in specu. par. 4. dist. 12. nu. 11. & ibi Petr. Foller. in addit. Pet. Gerard. sing. 50. Borgn. Causalcan. decis. 1. nu. 18. & decis. 11. n. 4. Horat. Carpan. ad statut. Mediolan. part. 2. c. 154. nu. 12. Amicus noster Anton. Hering. in doctis tractat. suo de fideiuss. c. 14. num. 18. 19. 20. & 21.

Sexto exemplis veteris fœderis id probatur. Nā in veteri testamento ecclesiasticos ipsos etiam capitalia executos constat: sacerdotes enim veteris † legis etiam materiali gladio utebantur: quod 21 non fecissent, nisi ad eos temporalis & materialis gladius etiam pertinuisset. Moyse enim sacerdos fuit; vnde Psalm. 98. Moyse & Aaron in sacerdotibus & 22. dist. c. 2. mandauit Leuitis interficere fratres suos idololatrias, Exod. 32. & 45. distinct. c. disciplina. & 23. q. 4. quid crudele. & q. 5. hinc apparet. & q. 3. non inferenda. Item Phinees, filius Eleazari sacerdotis, & ipse sacerdos, arrepto pugione, intrans, scortum perforauit, & Iudæum coeuntem cum Midianita, propter quod meruit pactum sacerdotii sempiterni, vt hæc leguntur Num. 25. & 23. q. 8. legi Siromastem. & c. occidit. Item Samuel minister Dei, Agag regem pinguiſſimum in frustra concidit. 1. Reg. 15. & 23. q. 5. hinc apparet. Nonne & Helias prophetarum eximius occidit Prophetas Baal? 3. Reg. 18. & 20. c. in princ. & duos principes quinquagenarios Ochoziæ, cum quinquagenis, qui cum eis erant. 4. Reg. 1. & de isto vtroque, 23. q. 4. quod Christus, & in c. ea vindicta. Nonne & Mattheus filius Iohannis, sacerdos Domini; zelator legis occidit Iudæum superaram sacrificantem? 1. Machab. c. 2. In signum huius gladii temporalis potestatis, Christus ea vtens; acceptis funiculis, eiecit ementes & vendentes de templo. Io. 2. c. 1. q. 3. ex multis & c. vendentes & 23. q. 4. qui peccant. Petrus etiam Apostolus auriculam Malcho amputauit; Io. 18. & 24. q. 1. si Petrus, & geminum fecit homicidium Ananiæ & Saphiræ, Act. 5. & 23. q. 8. legi & c. occidit. & c. Petrus. Nec discipuli secundum Ambros. peccauerunt petentes ignem descendere super Samaritanos, Luc. 9. 23. q. 4. quod Christus, nec Paulus obcecans Elimam magum, Act. 13. vt pre. c. legi & 24. q. 4. § potest tamen in hac, & 45. dist. 10. Salomon. Nec Apostoli peccauerunt, qui mandabant templis: vt corruerent super idololatrias, & corruiebant, & multi ex iis peribant, vt in eorum gestis legitur.

Hinc septimo magistratibus ciuilibus inhibetur, ne puniāt clericos: Vetus enim illud est in diuinis oraculis, † Nolite tangere Christos meos. 22 Psalm. 104. Christos appellans, inibi expositore Augustino, sanctos patres, electos à Deo vt ei ministrarent in vera religione, quæ ne Accursio quidē ignota est expositio, ad verb. degeneri. psalm. ū illum citati, & exponēti, Christos, id est, sacerdotes, qui lege Dei defenduntur, propterea sancti sunt. Auth. de non alien. & c. § vult illa. Nocentes etiam, & peruersos tangere formidabant, si damnum, delictū, vel

vel iniuriam aliter vitare poterant: Saul erat ini-
quus, & malo agitatus spiritu, in quem tamen non
est ausus manus iniicere David, inquit: Quis
enim extendet manum suam in Christum domi-
ni, & innocens erit? 1. Reg. 26. de quo rursus: Qua-
re non timuisti mittere manum tuam, vt occide-
res Christum domini? Porro *ἄριστος* Græcis vn-
ctum significat. Vnctio vero regum sacerdotum-
que dignitati communis est, & conuenienter per
Christos intelligimus sacris addictos, & deuotos
clericos.

23 Octauo, morem hunc in nouo testamento vti-
tatum fuisse nusquam legimus: quinimo ꝑ argu-
mentando contrarium erui hac ratione posse vi-
detur. Quod cum ecclesiastici, verbi diuini mi-
nistri successerint Apostolis, & Apostolos nun-
quam legamus implorasse brachium seculare:
Consequens videtur, ex natura surrogatorum, l. si
eum. §. qui iniuriarum, ff. de his qui caus. iudic. f. si.
donat. §. si sponsus, ff. de donat. inter virum & uxorem. la-
son latissime consil. 108. Schurff. consil. 59. num. 35.
cent. 1. nec ecclesiasticos id facere debere.

Quibus tamen omnibus, & similibus, quæ in
contrarium maiori cum pompa adferri possunt,
non obstantibus haud sine ratione defendi po-
test, implorationem brachii secularis non solum
licitam, sed & honestam esse.

24 Primo enim dicitur ratio ꝑ naturalis, quod ad
ea, quæ quis ipsemet non potest, alterius ope in-
digeat, iuxta versiculum:

Nemo sibi satis est, eget omnis amicus amico.

25 Secundo, quia vires ꝑ coniunctæ, etiam si vnus
consilio, alter pecunia iuuat, plurimum proficiunt,
vt in societate communi videre est, l. 1. C. de societ.
notauit laurus, de Commiss. p. 4. lib. 4. c. 10. n. 22. Ad hic
vnus magistratus ferendo sententiam velut ope-
ra, alter vero executione reali iuuat, tanquam pe-
cunia.

26 Tertio. Hinc iura publica ꝑ confraternitatum
inter magnatum familias conflata, veluti Saxoni-
cam, Hassiacam & Brandeburgicam.

27 Quarto. Et ex eodem fundamento ꝑ fœdera
inter personas potentes vtitata, quæ etiam cum
imperii fructu vlturpantur, si modo secundum le-
ges fiant: nam conspirationes illicitasque pactio-
nes, relictio. Ne autem iuniores hic errent, breues
differentiæ annotandæ, ex mente Francisc. de A-
uiles in capp. Prætorum, cap. 2. in verbo *Ni confedera-*
cio; vbi breuibus definit & distinguit, hac ratio-
ne: Confœderatio est coniuratio, plurium in v-
num iuratio. Et differt à conspiratione, quæ fit
mediante iuramento, & coniuratio sine eo. Fit e-
nim promissio, vel pactio sine iuramento, & est
dicta à conspirando, quando scilicet plures spi-
rant, id est, flant, & tendunt in vnum. Et potest
dici, à con, & spira, id est, superbia, vel elatione.
vt tenet Domin. de sancto Gemin. in c. constitutio-
nem, de verborum significatione, num. 6. in princip. alle-
gando Ioan. Andr. in c. exhibita, de iudic. vbi gloss. di-
cit, in verbo, *conspirationem*. quod conspiratio est
grauissimum crimen. Et tales illicitæ confœde-
rationes, seu congregationes, sunt prohibitæ, vt
in clem. pastoralis, de re iudic. & ibi Cardin. num. 2. &
text. & ibi Bald. in l. nullus, C. de summa Trinit. & fide
cathol. in princip. dicit, quod si confœderationes,
fraternitates, seu congregationes essent domino

Papæ, vel regi suspectæ, posset eas prohibere, &
deinceps congregari non possent, alias paniren-
tur, argum. illius l. quia tales congregationes &
confœderationes præsumuntur ꝑ ex mala caus. 28
sa congregatæ, nisi aliud probetur, tenet Alexan.
in additio. ad Bart. in l. final. ff. de collegi. illicit. in addi-
tione, quæ est in parte, non valent. num. 10. & Paris de
Puteo in tractat. syndic. in parte, pone, quod vniuersi-
tas sol. 24. vbi de hoc. Et Abb. in cap. fin. de testibus co-
gendis num. 1. in fin. tenet, quod si quis confœdera-
tionem, vel tumultum ꝑ contra aliquem fece- 29
rit, vel seditiosas voces emisit, capitali pœna
punitur, vt in l. denuntiamus, C. de his qui ad ecclesiam
confuge. & in l. 1. & 2. Cod. de seditiosis, & in l. aut fa-
cta, 1. respons. ff. de penis, & in l. qui certu, ff. de vi pu-
blic. l. conuenticulum, C. de episcop. & cleric. Adde de re-
gimine princip. Niphum lib. 4. cap. 2. Etenberg. in
meditat. pro fœderibus. Conrad. Brun. de legat. cap. 10
libro 3.

Quinto. Et ne quis hæc dici, tantum illis casu-
bus, putet; iura ciuilia audiat, quæ licet plane ab-
horreant confusionem iurisdictionis, ꝑ per l. repe- 30
rita, C. de episcop. & cleric. l. consulta, C. de testam. Et id-
eo extra territorium ius dicenti impune non pa-
reri, tradiderunt, ꝑ l. vlt. ff. de iurisdic. omnium iudic. 31
ex illa ratione, quod cognoscens ita, vt priuatus
est, l. 3. de offi. præsid. Idque ita sancte obseruare volue-
runt, vt si contra fiat, condignæ pœnæ cōtra rranf-
gressorem insurgant, teste Rebuff. de lit. requisit. in
princip. num. 1. & 2. Cum tamen viderent varia acci-
dere, vt vnus alterius ope indigeret, vt in secunda
confut. C. post principium scribitur in l. episcopali. C. de
episcop. audien. Rebuff. d. l. num. 2. Statuerunt vnum
magistratum ꝑ alteri manum suppeditare debe- 32
re, vnamque per aliam adiuuandam, l. 2. C. de his qui
latron. Idque maxime circa executionem, ne illa
differatur per iura infra num. 36. recitanda.

Sexto. Id secuti sunt ꝑ Canones; Etsi enim & 33
illæ confusionem auerfentur c. peruenit, 11. quæst. 1.
Et doceant ad id euitandum, cuique magistratui
iurisdictiones in suo territorio assignandas esse,
cap. solita de maioritat. & obediens. cap. pastorales de his
quæ sunt à prelati. quia tamen experientia edocen-
tur, distinctos esse magistratus, ad exemplum iu-
ris ciuilibus, brachium seculare implorandum, ne-
cessarium duxerunt. Sic enim (vt sedes materia-
rum ꝑ in aperto sint, & illustriora proponantur) 34
habetur.

Primum in cap. 4. nec licuit 17. distinct. Nec licuit
alicui aliquando, nec licebit particularem syno-
dum congregare: sed quoties aliqua de vniuersa-
li synodo aliquibus dubitatio nascitur, ad recipi-
endam de eo, quod non intelligunt, rationem,
aut sponte illi, qui salutem animæ suæ desiderant,
ad Apostolicam sedem, pro recipienda ratione,
conueniant: aut si forte (sicut de talibus scriptum
est:) [peccator cum venerit in profundum ma-
lorum, contemnit:] ita obstinati, & contumaces
extiterint, vt doceri non velint, eos ab eisdem A-
postolicis sedibus, aut attrahi ad salutem, quoquo
modo necesse est, aut (ne aliorum perditio esse
possint) secundum canones per seculares com-
primi potestates.

Secundum, ex mente Isidori in cap. 20. Prin-
cipes, 23. quæstion. 5. Principes seculi nonnunquam
intra Ecclesiam potestatis adeptæ, culmina te-
nent,

nent, vt per eandem potestatem disciplinam ecclesiasticam maniant. Cæterum intra ecclesiam potestates necessarię non essent, nisi, vt quod non præualet sacerdos efficere per doctrinę sermonem, potestas hoc impleat per disciplinę terrorem. Sæpe per regnum terrenum, cœleste regnum proficit: vt qui intra ecclesiam positi contra fidem, & disciplinam ecclesię agunt, rigore principum conterantur, ipsamque disciplinam, quam ecclesię humilitas exercere non præualet, ceruicibus superbiorum potestas principalis imponat: & vt venerationem mereatur, virtutem potestatis impartiat. Cognoscant principes sæculi Deo debere se rationem reddere propter ecclesiam, quam Christo tuendam suscipiunt. Nam siue augeatur pax & disciplina ecclesię per fideles principes, siue soluatur, ille ab eis rationem exiger, qui eorum potestati suam ecclesiam credidit.

Tertium in cap. 26. *Administratores. 23. questio 5.* Administratores plane sæcularium dignitatum, qui ad ecclesiarum tuitionem, pupillorum ac viduarum protectionem, rapaciumque refrænationem constituti esse proculdubio debent, quories ab episcopis & ecclesiasticis viris conuenti fuerint, eorum querimonias attentius audiant, & secundum quod necessitas expetierit, absque negligentia examinent, & diligenti studio corrigant. Quod si Dei timorem præ oculis non habentes, negligere post secundam & tertiam admonitionem inuenti fuerint, omni se nouerint communionem, vsque ad condignam satisfactionem, priuatos.

Quartum in cap. 14. *Quoniam. De officio iudicis ord.* Quoniam in plerisque partibus intra eandem ciuitatem atque diocesium permixti sunt populi diuersarum linguarum, habentes sub vna fide varios ritus, & mores: districte præcipimus, vt pontifices huiusmodi ciuitatum, siue diocesium prouideant viros idoneos, qui secundum diuersitates, rituum & linguarum diuina illis officia celebrent, & ecclesiastica sacramenta ministrent, instruendo eos verbo pariter & exemplo. Prohibemus autem omnino, ne vna eademque ciuitas siue diocesis diuersos pontifices habeat, tanquam vnum corpus diuersa capita quasi monstrum. Sed si propter prædictas causas, virgens necessitas postulauerit, pontifex loci catholicum præsulem nationibus illis conformem, prouida deliberatione constituat sibi vicarium in prædictis, qui ei per omnia sit obediens, & subiectus. Vnde si quis aliter se ingesserit, excommunicationis se nouerit mucrone percussus: & si nec sic resipuerit, ab omni ministerio ecclesiastico deponendum adhibito (si necesse fuerit) brachio seculari ad tantam insolentiam repellendam.

Quinto, in cap. 2. *Statuimus, ibi, in fine, Per temporalem. De maledicis.* Per temporalem præterea potestatem, coactione (si necesse fuerit) episcopi diocesis, adhibita contra eum, blasphemus, si diues fuerit, quadraginta solidorum, alioquin triginta, siue viginti: & si ad id non sufficiat, quinque solidorum vialis monetę pœna mulctetur, nullam in hoc misericordiam habiturus, quod etiam inter alia communicatum statuta ponatur,

Sexto, in cap. 2. *si quis. De cleric. excomm. depos.* Si quis presbyter aut alius clericus fuerit degradatus, aut ab officio, pro certis criminibus, suspensus, & ipse per contemptum & superbiam aliquid de ministerio sibi interdicto agere præsumpserit, & postea ab episcopo suo correptus in incepta præsumptione perdurauerit, modis omnibus excommunicetur: & quicumque cum eo comunicauerit, similiter se sciat esse excommunicatum. Similiter de clericis, laicis, vel sœminis excommunicatis obseruandum est. Quod si aliquis ista omnia contempserit, & episcopus minime emendare potuerit, regis iudicio, ad requisitionem Ecclesię, exilio damnetur.

Septimo, † omnes tam antiqui, quam recentiores Interpretes, ex hisce rationibus, approbāt inuocationem, quorum testimonia illustriora addenda.

Præter enim Canonistas, & Legistas, in locis ordinariis: veluti Innocentium, Panormitanum, Siculum, Baldum, Antonium de Butrio, Barbat. Anchoranum, Imolam, Alciatum, Ferrariensem, aliosque in cap. 1. *de officio ordinarii.* Bartolum, Angelum, Alexand. Decium, Iason. Paulum Castren. Lancellot. & alios in l. *magistratibus. ff. de iurisdiction. omnium iudic.* etiam alii id fecerunt. Et quidem

INTER † GERMANOS.

Zasius, *de Rei vendic. in paratit. num. 43. & in l. vnic. si quis ius dicent. num. 19.*

Dick in c. *onom. fol. 370. tit. de execution.*

Mynling *respons. 6. num. 2. & 4.*

Gail lib. 1. *obseruat. 115.*

Freder. *de mandatis lib. 2. cap. 65.*

Meland. *Commentar. Cam. part. II. folio 181. versicul. limitatur.*

Ioan. Wamesl. *consil. 67.*

Magenhorst, *ad ord. Cam. part. 3. tit. 48. fol. 496.*

Author *decision. Camer. in verb. brachium.* Gloss. *Landrecht lib. 1. artic. 1. in gloss. latin.*

Et quante hic aliorum rationes congesti, Graueus, *conclusion. 115. num. 1.* his verbis: Siquidem executio perhibeatur esse iurisdictionis, ex gloss. in l. 1. & ibidem Bald. & Alexand. *de iurisdiction. omnium iudic.* Hartmann. Pist. inducit lib. *questionum 1. questione 15. numero 31.* & alias etiam, ne sententia per alterius iurisdictionis iudicem iuste lata, reddatur, ob iurisdictionis in exsequendo defectum, elusoria, atque ita iuris executio contra l. si prætor. ff. *de iudic. & cap. commissæ. §. porro. de ele. in 6.* frustretur, quam rationem in his terminis confiderauit Barthol. Blarer. in l. *diffamari. §. c. m. sub numero 21. circa medium. Cod. de ingen. & manum. ff. vnus territorii iudex alterius sententię executionem, cæteris paribus, rogatus, seu in subsidium iuris requisitus, facere teneatur. post Iasonem, Menochium, & alios Matth. Coler. *de process. executiu. parte 2. capite 3. numero 18.* Hieronym. Schurff. *consil. 33. per totum centur. 1. Mynfinger. responsi. 6. numero 3. & seqq. decad. 1.* Ita & hic constituenda erit conclusio: Iudicem laicum ecclesiastici sententiam, ad requisitionem, teneri demandare executioni. Et ne sim in recensendis textibus, quos plerosque citauit dominus Gail. transcriptor, neque in accumulandis auctoritatibus prolixior, adduco ex professo conclusionem illam germanicam*

tem Menochium (quem virum doctissimum, & suæ ætatis nulli Iurisconsultorum secundum laudat ex nostris Germanis & ipse eruditissimus Hartmannus Pistorius libro *question. 2. parte 1. questione 4. numero 31.*) de arbitr. iud. *quest. cas. 452. numero 4.* citans in auctoritatem Hostiens. Cardinal. Albert. Abbatem, Decianum, Rolandum à Valle. idem Menoch. de retinen. possess. *remed. 3. numer. 359.* & seq. & conclusionem eiusmodi ex professo comprobatur Ioan. Bapt. Asin. in *prax. Floren. §. 31. capite 1. ampliat. 15.* Mynsinger. *respons. 6. numero 4. centuria 1.*

INTER † HISPANOS

- 37 Gundissalvus de Villadiego, de *hereticis, question. 11. numero 17.*
Franciscus de Auiles in *cap. 20. Pratorum.*
Simanc. de *Cathol. instit. cap. 36.*
Vasquius de *Testament. §. 6. num. 16. vers. illud.*
Didac. Perez in *l. 4. tituli. libro 3. ordin. verbo, in roque.*
Michael Agia, in *tractat. de exhiben. auxilii.*
Palac. de Rub. in *repet. cap. per vestras. §. sed pulchriora.*
numero 22.
Bartholom. Roder. Calder. in *manual. iud. capit. 10. numero 59.*
Aluar. Valasc. *consultat. 48.*
Rovasfing. 108.

Et qui cumulatim illorum rationes eoaceruavit Couarr. *pract. quest. cap. 10.* Non omnibus iudicibus (is inquit) quibus cognitio, ac definitio alicuius causæ iure competit, licet nec permittum est, quæ semel definitur, executioni mandare: siquidem multa sunt, qui liberam hanc executionem, absque alterius iudicis auxilio & ministerio, possint impedire. Atque ex ea causa illud obtinuit, ut quoties res ista in discrimen hoc inciderit, iudex qui sententiam tulerit, aut de contractus executione cogniturus est, requirat pro exequenda sua sententia, & contractu, iudicem alium, qui personam, & bona debitoris capere possit, atque executionem ipsam ad effectum deducere. Sic etenim iudex ecclesiasticus, ubi censuris iam fuerit usus aduersus laicos, nec potuerit earum viribus sententiam exequi, requirit pro eius executione iudicem secularem, ut is, captis rebus, & persona ipsius laici condemnati, ecclesiastici sententiam exequatur, *tex. vbi glo. in verbo. publicum.* sic intelligenda in *cap. 1. de offic. ord. & ibi Doct. præsertim Pannorm. Fel. & Alciat. Oldrad. conf. 89. Bald. in l. 1. C. de his qui latro. occulta. Matth. de Afflict. in præ. constit. Neapol. nu. 54. text. optim. in cap. dilect. de sentent. excom. in 6. c. postulasi de homicid. c. 2. de maled. c. principes. 23. quest. 5. c. quoniam de offic. ord. l. episcopale. Cod. de episcop. & cleric. cap. vt officium. §. compescendi. de hereticis in 6.*

38 INTER † ITALOS.

- Speculat. in *ritul. de execut. §. 2. & in tit. de iud. deleg. §. sequitur.*
Fredericus de Senis *conf. 163.*
Anton. de Fano in *tractat. de brachio.*
Oldradus *conf. 89. & ibi Reinald. Corfus.*
Card. Florentin. in *Clem. 151. nu. 10. de sequest. poss.*
Boschius, de foro competent. *num. 87.*
Rolandus à Valle *consil. 65. vol. 1.*
Hippol. de bannitis, in *verb. iudice.*

- Beretta *consil. 3.*
Narra *consil. 130.*
Asinius in *prax. §. 31. ampliat. 15.*
Paulus Fulcus in *singulari 21.*
Marc. Mant. lib. 10. *obser. legal. c. 92.*
Quintil. Mandos. de *inhib. quest. 72.*
Lanfranc. de Orian. ad *Clem. dispendiosam, num. 9. de iudiciis.*
Vestrius in *praxi. & ibi Grauat. lib. 8. c. vl.*
Fulvius Pacianus *conf. 164.*
Hortensius Caualean. de *brachio regio p. 4. num. 267. & seq.*
Prosper Farinac. *quest. criminal. de Inquis. lib. 1. tit. 1. questione 7.*

Quorum rationes omnes inueniuntur tractatæ à Paride de Puteo, in *verb. brachium.* Officialis (ait) qui non est potens, potest inuocare auxilium potentioris, secundum Petr. & Barr. in *l. si quis in hoc genus, de Episc. & cler. vbi etiam dicit Bald. quod homines de cōtrada, id est qui in platea aut via sunt, ad præceptum officialis, vel iudicis tenentur capere malefactorem, & ad ipsum ducere; & sic potest etiam inuocare auxilium superioris, de quo in l. properandum. §. sin autem. de iudic. & in c. 1. de offic. ordin. Et dicit Ang. in l. 2. de his qui latro. quod si pro capiendō malefactore officialis non habeat familiam sufficientem potest implorare brachium alterius iudicis, etiam in contemptum subditorum nolentium; & idem dicit in l. 1. Cod. de agge Nili. non rumpen. quod si officialis requirat coeules, ut eum adiuuent ad malefactorem capiendum, & illi volunt, ut fugiat, quod dicantur præstare auxilium, negligendo, & tenentur condictione ex l. 2. de his qui latro. Et vide Andr. de Ilern. in *constit. iustitiar. & in titul. de pace iuram. firm. in §. receptatores alias puniuntur.* de quo vide bonum textum in l. 1. & 2. ff. de ser. fugit. & infra. Vnus iudex tenetur ad requisitionem alterius suum brachium impartiri. l. 2. C. de his qui latron. & si non facit, potest puniri per superiores. l. si iudex. de variis & extra. cog. Barr. in l. à diuo Pio, de re iudicat. vide Andr. de Ilern. in *constitutio. post mundi. & Cano. in c. 1. de offi. ord. & ibi Innoc.**

Gallij hac in re sunt parciores, cum ipsimet sibi maxima ex parte directe sumant executionem, ut extractandis apparebit; agnoscunt tamen in aliquibus Cosmas Guncier. in *pragmat. Sanct. tit. de collat. fol. mihi 85.*

- Franciscus Mar. *decis. 27. & 771 p. 1.*
Ioan. Quint. Hæduus in *aristocrat. Christ. ciuitat. folio 74. & 81.*
Charond. *responsor. libro 3. respons. 9. & lib. 1. respons. 14.*
Stephan. Aufreer. in *tract. de potestat. seculari reg. 4. nu. 32. in 5. vol. tractat.*
Ex quibus conficitur, licet inuocari brachium alterius iudicis.

Ne quis autem offendatur argumentis in contrarium adductis, & illa examinanda sunt. Et vero primum quod attinet, illud euertere nequit brachii inuocationem. Multis enim casibus, in rebus etiam constitutionem ecclesiasticam concernentibus, inuocatum brachium seculare constat, prout infra de executione cōciliorum per brachium seculare, dicitur.

Quinimo ex historiis constat etiam Imperatores aliosque principes negotiis ecclesiasticis

adfulisse. Quod licet à neotericis & antiquis, quos silentio inuoluo, videlicet Defensore pacis, itemque de Iure Imper. in confirm. Rom. Pontific. auctore Commonefact. De Iurisconsult. fin. Pareo in præfat. ad Landgrau. Waremund ab Erenberg in verisimilib. satis deductum: placet tamen ex ipsius canonistarum asseclarum traditionibus propriis verbis id confirmare: Cumulanter autem illa, in lect. Ioann. Quintini Hædvi iuris Doctoris & ordinarii professoris Lutetiz in cap. Nouit. de Iudi. sub titulo Christiana ciuitatis Aristocrasia, Anno 4. i. Parisiæ editis, hac ratione: Regula traditur altera, de regia potestate in pontificem, ex can. Quando vult Deus. 23. quest. 4. Hoc pertinet ad reges seculi Christianos, vt temporibus suis pacatam velint matrem suam ecclesiam habere, vnde spiritaliter nati sunt. Hæc ratio est, cur principi quandoque liceat super iis definire, quæ concernunt ecclesiam: ne matris vlla in re violetur honestas, neve turbetur illius tranquillitas ab iis potissimum, quibus est commendata. Optima ciuitatis ea forma creditur, in qua est, qui possit imperantibus imperare. Mutuis enim tenetur imperiis scitum illud Senecæ, lib. de ira 2. Nemo regere potest, nisi qui & regi.

Doctorum multorum virorum vna opinio est, 41 Imperatorem conuocare & posse concilium generale, quotiescunque & quacunque ex causa, vbi Papa, & Cardinales aliqua suspitione notantur & cessant, imperitia forte, malitia, vel vtroque, aut cum scisma est. Ex Decio consil. 151. Celebrem in Arrium Synodum Constatinus Imperator Nicæam conuocauit, vbi & interfuit, auctore Rufino. Et vniuersales tres alias, Gratianus, Theodosius, & Martianus Imperatores edito suo coegerunt. Hæc sunt illa quatuor concilia, quæ fidem nostram, velut quatuor Euangelia, complectuntur. De quibus tota distinct. 16. Theodorici Regis autoritas ex diuersis prouinciis Episcopos, & sacerdotes Romam conuenire præcepit, ad Symmachi primi purgationem, §. Hinc etiam 17. distinct. Carolus Magnus (vt est in historiis nostris) quinque concilia pro statu ecclesiastico celebranda iussit, Maguntium, Remense, Turonense, Cabilonense, Arelatense, atque, si quod aliud, hoc maxime est pontificium, & ecclesiasticum. Papa Romam vel alio vocat episcopos: Rex ire vetat, aut in suum comitatum venire iubet: obtemperandum est regis præceptioni: non hic tantum, sed & in quacunque alia re, extra peccatum, can. Si episcopus. 18. distinct. can. Salonitana 63. distinct. can. Si vobis 23. quest. 8. Quum Rex Prælatos ad concilium, & ecclesie statum formandum cōuocat, obedire tenentur: hoc sentit Innoc. cap. Quum parati, de appellat. Interesse tamen volo Reges tantum, non etiam præesse talibus sacerdotum conuentibus, & electionibus. Imperatorem Martianum sequantur, actione septima Calcedonenfis concilii, dicentem, patribus & presbyteris congregatis: Nos ad fidem confirmandam, non ad potentiam ostendendam synodo interesse volumus. can. Nos ad fidem 96. distinct. Imperator bonus (ait Ambrosius) intra Ecclesiam, non supra Ecclesiam est. Huc referantur à nobis omnia dicenda. Quemadmodum igitur reges ad officium pontifex inuitat, & cogit ita repe-

ritur in canonibus, ad Regem confugiendum esse, quoties pontifex res ecclesie collatas dissipat, ac defraudat. can. filius 16. q. 7. Si iam sacerdotes in circa altaris officia dediti sint: si contempto templo, neglectis sacrificiis, properent in Regum palatia, festinent in palæstras, se gynæceis immundi prophaneant (iguales 2. Machab. cap. 4. describuntur) & in suas suorum delectationes si conuertant id quod fideles obtulerunt Christo: cur non hoc reuocabunt ad sollicitudinem suam principes, quos catholica fides in ecclesie sinu genuit, & docuit? Sed (vt cœpimus) exemplis regulam tractemus: quæ nobis non erunt à veteribus repetenda longius: quum legamus hodiernis Regum nostrorum constitutionibus inserta ecclesiastica multa. † Fiduciarie beneficiorum possessiones (quod supra monui) pro tribunali principis tractantur. Quid causæ putatis? nisi quod æquitate contempta, non amplius (vt iubetur) ecclesiasticus iudex, secundum formam canonum, & sanctorum patrum instituta, sed per subtiles quasdam iuris formulas de beneficiis pronuntiabat: vt merito videatur illis interdicta cognitio, qui præ cæteris debebant omnes sacras regulas custodire, non per veteratorias pragmaticorum imposturas, hominum controuersis victitare. Quotidie (proh pudor?) ciuiles iudices videmus ecclesiasticæ iurisdictionis abusus, & corruptiones, seu suo quodam iure, ex principis constitutione, corrigere, de communicatione etiam (qua, quid magis spirituale?) cognoscentes: ô dedecus? de lege tamen non conqueror, sed doleo, quod meruimus hanc legem, similesque: contra quam vetatur in cap. Qualiter. de iudi. Regis autoritate compelluntur † ecclesiarum præpositi, vt ædes sacras aliqua refectione indigentes 44 instaurant: & facta tecta templorum præstent: quibus cessantibus aufert ipse rex sacerdotibus ecclesiasticam pecuniam licite, quam in vsus templi expendat, præpositis ad hoc opus curatoribus. Ioadis, & Iosæ, regum, in sacris ea cura fuit, de quibus quarti libri Reg. cap. 12. & 22. Et Paralip. cap. 23. & 34. Fuit & hoc per prouincias quondam proconsulum Romanorum munus, in suorum deorum fanis, l. si in aliquam. ff. de offic. procons. Tertiam beneficialium reddituum partem Rex Carolus Sextus, his reparationibus omnium primus deputauit: non antiquam ecclesie traditionem sequutus, quæ fidelium oblationes in quatuor portiones diuidebat. can. concessio, & seqq. tribus 12. quest. 2. Sed (opinor) magis Imperatores Arcadium & Honorium, qui de ciuitatū redditibus tertiam partem publicis operibus reficiendis assignari voluerunt, In l. Ne splendidissima. C. de oper. publi. Ante hunc alii reges pontificali sollicitudini templorum fabricas, cultumque diuinum reliquerant, ex canon. Decernimus. 10. quest. 1. Nouo regis edicto causam dedit Innocentius Papa septimus, tum sedens Auennione, Hic effræni Cardinalium numero comitatus, & pari luxu, inauditis exactionibus ecclesiam Gallicā premebat, omnium prouentuum ecclesiasticorum partem sibi mediā rapiens, Quod ægre passa schola Parisiësis, quum Regi supplicasset anno Christi millesimo trecentesimo octogesimo quinto, protinus exportatum pecuniam regno vetitum, ac simul constitutum,

tum, diuidendos in tres partes ecclesiarum fructus: cedit vna clericalibus vñibus: altera templorum instaurationibus: tertia dissoluendis ecclesiarum debitis, & obligationibus relicta fuit; quo nos adhuc iure viuimus: & ex eo tempore rerum sic iudicatarum exempla multa sunt. Patrum nostrorum ætate, Ludouicus vñdecimus Rex cōstitutionem sanxit, vt Archiepiscopi, Episcopi, Abbates, & quicunque dignitates in ecclesia gerebant, aliorumve beneficiorum curam habebāt, intra quinque menses ad suas se conferrent ecclesias, nec amplius inde se mouerēt, assidue diuinis inibi rebus, ac sacrificiis operaturi pro regni regisque salute, & incolumitate, pōna adiecta non obediētibz amissio feudorum, fundorumque & bonorum temporalium. O Legem rege Christiano dignam! beneficiarils tamen ecclesiæ pudendam, ad officia compulsis. Vtinam sint episcopi, & sacerdotes, quod audiunt: aut negent, se pastores, aut exhibeant. Certe per legem non stetit.

45 Verum, ꝑ quid leges sine moribus vanæ proficiunt, vt queritur Flaccus? Difficillimum est ꝑ cuiquam vere sacerdotem agere, qui libenter aliud est, quam sacerdos: nunc aliud esse, & aliud videri volumus: nempe cultu, fastu, verbis & moribus milites, & plus quam milites: quæstu, otio, redditibus clerici: re & actu neutrum præstamus. Cur non hic princeps male feriatum genus hoc hominum coget ad officium? per quos nomen infamatur sacerdotii, ministeriumque nostrum vilipenditur. An illi magis se immiscent enormitatibus: propter quas impune & fustigatur, & patibulo affigitur, etiam non desecratus sacerdos, *perpendimus, de sent. excomm.* Pereunt cum pastorebus greges: cur quæso? quia sicut populus, sic & sacerdos. *Osee cap. 4.* Curarunt isthæc igitur, & merito Reges nostri recentiores. Quod si vetera placeant, nemini dubium est, quin in primitiua ecclesia de rebus & personis ecclesiasticis principes ius dixerint. Arcadius, & Honorius, religiosi principes, episcopū ꝑ turbantem quietem publicam, episcopali & sede, & nomine detrudunt, ac iubent exulare. *l. quicunque, C. de episcop. & cleric.* libri primi Codicis Iustiniani primi tredecim tituli ex diuersorum Imperatorum cōstitutionibus nequaquam obscure tractant ea, & iudicant, quæ ꝑ ad pontificalem curam pertinent. Quod maius pontificis munus, quam fides? quā baptisumus? quam summa Trinitas? quam monachorum conuersatio? clericorum & episcoporum ordinatio? quamque similes multæ leges haud dubie religionem nostram, & ecclesiam concernentes? Atqui talium plenæ sunt Imperatoris Iustiniani nouellæ constitutiones. Et ne quis tyrannidem forte, aut ecclesiæ oppressiōem suspicetur, hunc Iohannes Papa clementissimus filium, ecclesiasticis disciplinis eruditum, principum Christianissimum salutat. Epistola *Inter claras. De summa Trin. &c.* Et se ipse vltimum Dei, & Ecclesiæ seruum nominat, *l. 1. de offic. pref. prato. Apher.* Childebertus Francorum Rex (quo fuit in Græcia tempore Mauritius Imperator) à Pelagio Papa II. religionis & fidei confessionem exegit; quam cito, nec inuitus, pontifex præstitit, ad auferendum omne suspicionis scandalum *can. satagendum 25. q. 1.* Anni aliquot sunt, quod agens in Calabria cum militiæ nostræ magi-

stro, casu reperi libricuiusdam fragmentum literis Longobardicis, hac inscriptione: CAPITULA KAROLI: Deinde sequitur epistola, cuius tale est exordium; Ego ꝑ Karolus, gratia Dei, eiusque misericordia donante, Rex, & rector regni Francorum; & deuotus sanctæ DEI Ecclesiæ defensor, humilisque adiutor, omnibus ecclesiasticæ potestatis ordinibus, seu secularis potentie dignitatibus, salutem: Illa sunt capitula Karoli, quæ tā sæpe Gratianus allegat: & hic etiam citantur ab Innocentio III. In illis agit rex de Abbatibus, & Episcopis ordinandis, seu eligendis; de monachorum obedientia, vita & vestimentis: de virginibus sanctimonialibus, quæ beatissimæ virginis habitum susceperunt: de sacramentis secundū vñum Romanum: de missis in ecclesia, non intra domos celebrandis. Et sunt in eam sententiam multa alia edita capitula: quibus omnibus in epilogi modū subduntur hæc verba: Omnes secundum canones, & secundum patrum regulas viuere cogam. Huius filius, Ludouicus Imp. synodū ꝑ habuit, in qua vestium luxus, gemmarum vanitates, & pompas nimias ecclesiasticis interdixit, anno Christi 830. edito etiam libello, De ordine & ritu ecclesiastico viuendi. Non dubito, quin talibus legibus ecclesia & vteretur, & teneretur, pleraque enim statuebantur in eius honorem, commodum, & fauorē: quæ cum approbarit: ecclesiasticorum canonum vim obtinent. *can. generaliter 16. q. 1. c. 10. de constit.* Pontificibus autem semper est probandū, quod pro ratione temporis expediat, vt nunquam prodesse non possint aliis, magis optantes frequenter quod optimum sit, quam exigentes: & (quod ipsi quoque Paulo accidit) præscribentes, non quod Christo sit proximum, ꝑ sed quod ab his temporibus possit obtineri: scilicet, hos esse volo vñ quos virtuti, & eius amicis; vbique tamen semper sui similes in iis, quæ Dei sunt: quæ vel sanguinis & animæ profusione defendere, confirmareque debent. *can. sunt quidam, 25. q. 1.* Ratio quoque datur altera, cur seculares in ecclesiasticos aliqua statuunt, ac de illis nonnunquam iudicant: quia sæpe tales leges ferri perit ecclesia, se committens alienæ sententiæ: quæ ex re obligatur. Incomparabiliter maior est omnibus, ac digniori Ecclesia. veluti sol inter minora sydera: sed est receptum, vt si quis maior subiiciat se iurisdictioni alterius, possit ei, & aduersus eum ius dici, *l. Est receptum, ff. de iurisdic.* Leo tertius accusatus à Campulo & Paschale presbyteris apud Carolum Magnum, Romanæ agentem, necdum Imperatorem, suggestum publice conscendit, ac Enangelia tenens iureiurando affirmavit, se omnium rerum, quæ sibi obicerentur, insontem esse Purgationis huius sit mentio in *can. Auditum, 2. quæst. 5.* Leo quartus, si quid incompetenter egisset in legem seditiosus, (dicebatur imperii referendi ad Constantinopolitanos cōsilia iniisse) Ludouici regis Galli Augusti iudicio voluit emendari, omnemque definire accusationis controuersiam. *can. Nos si incompetenter 2. q. 7.* Memna, quem reuerendissimū fratrem & coepiscopum Gregorius nominat; ab hoc ipso iam purgatus denuo iubetur obiectum crimen diluere coram Brūnechilde Francorum Regina *can. Memna, 2. quæst. 5.* Qua in quæstione legitur, & Sixtum tertium se purgasse, apud Valentinianum,

can. Mandasti, Cresconius quidam illustris Siculus ea in prouincia potestatem habuit, à Pelagio Papa sibi datam, in Episcopos, clerum vexationibus opprimentes. *can. Illud. 10. quest. 3.* quod legis caput, ad secularem Principem scriptum glois. Interpretatur in *can. Clericum nullus. 11. questio. 1.* Regali prouisione quandoque sunt electi Abbates, Episcopi, & ipsi etiam summi Pontifices. *can. Adrianus 63. distinct. can. hinc est etiam 16. questio. 1.* Gregorius Rudolpho & Bertulpho duobus scripsit, vt symoniacos, & scortatores presbyteros nullo modo reciperent, sed eos à sanctis ministeriis prohiberent in §. *verum. 32. distinct.* vbi annotant Interpretes, Papæ mādato, laicos posse quandoque ab officio clericos suspendere, imo & excommunicare; quod est memoria dignum. Ita res postulabant, nec violabatur diuini numinis reuerentia: status ecclesiæ catholicæ manebat illæsus, tum certe Pontificis est, ad præsentem rerum statum sese accommodare, temporique pia quadam prudētia seruire. Nam Paulus omnia sese factum dicit omnibus, vt omnes Christo lucrificeret. Glossæ sunt, quibus assentiuntur omnes, in *c. Decernimus, de iudic. in cap. Tua. 1. de deci.* Papam posse causas merè personales, aut etiam criminales clericorum, committere laicis decidendas: quibus addit Cardinalis Zabarella in repetitione *cap. Perpendimus, de sentent. excomm.* eundem quoque posse omnes vnus regionis clericos subicere Principi, & secularibus iudicibus. Certum itaque relinquitur, Ecclesiæ posse cuiuslibet, in se, ac suos tradere iurisdictionem & auctoritatem, tam realem, quam personalem. Clericus nullus inuitus aut voluntarius secularia iudicia subire debet: adeo vt non sit obligatorium iuramentum, quo se fori præscriptione nō vsurum clericus promittit: nam, volens nolens ecclesiastico iudici subest, *cap. si diligenti, de foro competenti.* Hoc si priuato consensu faciat: nempe iudicat inique de totius ecclesiæ consortio, quisquis illa relicta, poscit auxilium à iudicio seculari. Ex conciliis hoc Carthag. in *can. Placuit 11. quest. 1.* Sed si publica Papæ, vel cleri voluntate fiat, recte fit, & ordine. Videmus in Biturigibus Concilium Gallicanum Regi demandasse curam obseruandorum decretorum pragmaticæ sanctionis, in clericos contemptores coercitione permissa. Hoc illud est, quod dico, Ecclesiæ, cui vult, dare de se iudicium: cuius tum legibus viuere debet, ac iussis obtemperare. Sed & cum ferendarum legum principibus ratio perpetua est, qualis fuit Caroli Magni, vt si non nostra voluntate, certe Regis auctoritate, secundum canones, & maiorum decreta viuamus, generaliter omnibus legibus illis, æquè ac naturalibus obligantur. Et qui talibus legibus, quæ pro Dei veritate feruntur, non obtemperaret, grande sibi supplicium acquireret. Ex Augustini sententia *can. 1. distinct. 9.* Obligant tamen in foro conscientie Regum leges iustæ & rationabiles. *Felin. cap. 1. ac 10. de consis.* communem hanc doctorum sententiam rationibus, & auctoritatibus diuersis probat. Inter alia, ius præcipit honestè viuere, iustitia, ff. *de iusti. & iur.* id est, maiorum legibus & institutis, & cum virtute, viuere. Ad hoc princeps, & omnia alia potestas, sibi subiectos astringere potest, author est Albericus in *d. l. nequa-*

quam, tunc Lex regia nō dicitur canonibus imperare: sed contrā, sancta Dei Ecclesia, leges, & Reges seculares accipit in famulatum: quod alias non raro facit, *cap. super specula. de priuileg. ex 10. distinct.* Scitum est illud Lucii tertii, huc apprimè conueniens: Sicuti leges non designantur sacros canones imitari: ita & sacrorum statuta canonum Principum constitutionibus adiuuantur, *cap. 1. de operu noui nuntiat.* Contra *uovapxioules* de me quærent. Ecclesiæ corpus biceps esse credis? Bona verba, quæso, absit hoc monstrum. Sicuti vnum baptisma, vna fides est, vnum corpus, vnus spiritus: sic & vnum caput, & vnus omnium Dominus est, *ad Ephes. 4.* sub quo & in terris etiam vnus tantum Princeps, non numero, sed secundum officium: quum, qui sunt principes, eadem omnes agunt, iudicant, præcipiunt, vno consensu, communique decreto: eadem studiorum voluntas, animorum concordia, rerum omnium communio: vulgi etiam proverbio, de pluribus vnum facit, Pro ecclesiæ sua patrem Christus interpellans, *Ioan. 17.* Da pater (orat) vt sint vnum, sicut & nos. Quili suo plures Deus pastores præfecit, & populo suo Christiano, seu tutores, plures dedit principes: qui tamen omnes vnus loco numerantur; quia vnus nomine conueniunt, *l. si plures ff. de pactis.* Non vnum Regem sequuntur vbiq; locorum apum examina, & tamen in apibus rex vnus est; quia vnus omnium idemque animus, & vna natura. Tale est Regis & Ecclesiæ regimen, in his fluxis temporalibus rebus: Papa iubet aliquid, iubet Rex: vnus vtriusque idemque iussus est, ad Dei laudem, & honorem, cui si contraria iuberent, non esset his obediendum, *can. non semper, & seq. 11. quest. 3.* Pertinent huc Innocentii verba, *cap. Inquisitioni. de sentent. excomm.* Præcepto Papæ non est obediendum (ait) quando vehementer t ex hoc turbatur status Ecclesiæ: 53 peccat enim sic obediens. Nihilò magis hoc in casu Regi patendum est, Igitur, eodem cum tendant omnes, vna cum sit omnium voluntas; etsi duo non sint vnus, vnum tamen sunt. Quomodo & Aristocratia nostra ad vnum supremum redacta est.

Secundum hac ratione eneruatur, quod id regulariter non liceat, nisi cum consensu superioris: at eo t accedente, permittum est, vt ex Ioan. Hædvi verbis iam recitatis constat. Et Abbas in *cap. decernimus, de iudiciis*, ait: Quod non potest laicus habere aliquam administrationem, per quam sit supra clericos, vel habeat ius percipiendi clericis, nisi interueniat auctoritas Papæ. Et idem dicit, in *d. cap. secundum. circa finem.* Idem dicit Butr. in *d. c. cernimus, & in d. c. 2. de etat. & qualitat.* & est communis opinio, & iura in hoc apertissime loquuntur, refert Alexand. de Neuo *consil. 48. num. 6.* Vel si casus talis sit, à quo iudex ecclesiasticus t se abdicarit iurisdictionem, vt ex superioribus patet: quos quia nouissime paucis congeffit Hippol. de Mar. in tract. *de bannis. in verb. iudice. n. 218.* eius verba: t quia hic multum conferunt, adicienda: Si clericus fuerit degradatus, & traditus fuerit iudici seculari puniendus, vt in *c. cum non ab homine, cum concord. extra de iudi.* vel si clericus se immisceat enormibus, vt ibidem, & latissime per Henric. Boic. in *c. vt fama. de sentent. excomm.* vel si publice vitam

ram turpem & inhonestam ducat; vt quia est publicus iaculator, buffo, seu gagliardus, tunc etiam quod sit in sacris, post annum, ipso iure, censetur priuatus omni priuilegio clericali, vel etiam infra annum, post trinam monitionem precedentem, vt in c. vnico, de vita & honestate clericorum, lib. 6. Idem si temere assumat habitum, prout hodiernis temporibus saepe contingit: nam etiam si capiantur, vel percutiantur per laicos, non incurritur aliqua censura excommunicationis, vt tenuit Imola per illum textum, in cap. in audientia. de sentent. excommunicat. Idem, si iudex secularis reperiat clericum, seu deprehendat in flagranti crimine, quia potest eum capere, & per 20. horas detinere tradendum suo superiori, vt pro maiori parte videntur assentire Doctores. in d. cap. vt fama, licet Hostiens. contra: cui sententia videtur inhærere Henric. Boic. in d. c. cum non ab homine. Archid. tamen, in cap. presbyter. 18. distinct. & Lucas de Penna post eum, in l. generali. C. de decur. lib. 10. sequitur opinionem primam, quæ videtur esse consuetudine approbata: Et inter dictos casus duo sunt præcipui, & curiosè attendendi, vnus est contingibilis, quâdo scilicet maritus inuenit clericum adulterantem cum vxore, secundum Hostien. & Henric. Boic. in cap. si vero. de sentent. excommun. alius est notabilis, & prima facie mirabilis, vbi timetur de fuga debitoris clerici; quoniam creditor potest talem clericum debitorem suum capere, propria authoritate, & ducere ad iudicem ecclesiasticum, vt singul. ponit Ioan. Andr. in nouella, & Innoc. in d. c. vt fama. Quod est singulariter notandum ad textum in l. ait prator. §. si debitorem ff. quæ in fraudem creditor. pro eius notabili ampliatione: & illud potest facere absque metu alicuius excommunicationis; quod singulariter nota. intellige prædicta procedere in clerico, non in coniugato, quia statim omnis cognitio deuoluitur ad ecclesiasticum, per not. etiam in cap. cum C. laicus, alias in c. fin. de foro comp. lib. 6. & Petr. de Anchor. in regul. ea quæ, de regul. iur. lib. 6. tamen secus est in clerico coniugato, de cuius clericali opponitur: nam nõ eximitur immediatè, ex quo potest notorie seculari constare, an incedat in habitum & tonsuram: unde de tali re notoria cognoscere potest, vt singulariter decidit Gemin. in c. 1. de cler. coniugat. lib. 6. dicens, quod de hoc vidit dubitari, quam decisionem dicit habere pro multum notabili Socin. in consil. 122. præstantissime Doctor. 2. colum. 1. volum. & c. Restrinxit hæc magis Hieronym. Alban. consil. 13. per totum, plus debito propensus in ecclesiasticam iurisdictionem.

Tertium hoc modo deluitur: Quod hoc non procedat, si consuetudine aliter inductum sit, vel consensus iudicis adsit; quod quia notatum à me in tractat. de Commissionibus, verba illa adlicienda dixi, ex d. cap. 4. num. 3. Quia itaque hæc via est exorbitans, recte petitur licentia: † nam clericus non potest esse testis, sine licentia superioris. Bertrach. in verbo Clerici. Guid. Pap. decision. 65. numer. 1. Crauet. consil. 2. num. 1. Roland. à Vall. consil. 24. num. 77. & seq. lib. 1. Doctor. in tractat. de testibus. Aufrer. num. 13. Lanfranc. num. 87. Alber. de Malet. cap. 5. num. 27. & seqq. Gail. lib. 1. obseruat. 100. numer. 6. per text. in cap. quanquam 12. quest. 2. & testimonium 11. quest. 1. Eaquæ licentia facit, vt compareat. Alphonsi.

Aluarez. de iure & potestat. & c. cap. 36. per totum, Prosper Farinac. de opposit. contr. test. quest. 61. num. 83. vbi tamen num. 84. docet, Clericum, qui sine licentia deponit, probare. Et hoc de consensu. De consuetudine autem ita habent verba mea, d. loc. num. 9. De consuetudine potest induci, vt clericus cogatur à laico ad ferendum testimonium, per l. 3. §. final. dist. tit. Guid. Pap. d. loc. Cui tamen videntur aduersari, quæ communiter Doct. tradunt: Non valere consuetudinem in clericos. Doctor. in cap. Ecclesia S. Maria. de constitut. in cap. postulasti. de fo. compet. Aufrer. decis. 128. Ioan. Lup. in tractat. de libertat. Eccles. Hinc & plurima parlamenta (Camera similia) introduxerunt, vt Clerici nolentes deponere, cogi possunt. Guid. Pap. d. decision. num. 2. Quod traditur obtinere, siue superior examinandus sit, cum, vel sine alio Clerico, nec opus esse vniuersæ petitione, late Farinac. de opposit. contr. test. quest. 61. num. 85. Accedit hæc, quod sine indulto examinatur clericus, cum superior eius ob bellum aufugit. Vt factum in causa Wismarschen contra Wenthelmb. sicuti videre licet, in Form. h. tit. form. 1. cap. 4. Illudque multo magis in Camera locum habet; cum nulla sit ecclesiastica persona, quæ vel ipsa, vel cuius superior, ratione Regaliorum, non sublit Camera iurisdictioni. Si ergo in aliis parere debent mandatis Camera Imperialis; & his consequenter, non minus, quam seculares obtemperabunt: vt in mandatis, quæ à Camera emanant, videre licet. Et confirmatur per ea, quæ egregie recenset Didac. Perez. ad tit. 2. lib. 8. fol. 33. Quod dominus temporalis, clericis aliquando aliquid mandet, & ipsius præceptis illos parere teneri. Nec his obstat, quod indultum & literæ mutui compassus æquiparentur; quia illa comparatio fit tanquam ad quid, scilicet vt honos Ecclesiasticis tribuatur, ne quid in dispendium priuilegiorum videatur statui: ast vbi illi hæc spernunt, ne veritas occultetur, in causis ciuilibus recte coguntur; idque vel eo nomine maxime, cum hi, non nisi in defectum aliorum, cap. quanquam, cap. super eo. de testibus. Gail. lib. 1. obseruat. 100. num. 6. parte ita petente: vt in causa Essen contra Essen/ notatum. Et extat formul. 12. hoc tit. & sic necessitate cogente, adhibentur.

Quarti pondus deprimitur rationibus, in enodatione tertiæ rationis adductis, prout constat ex ipsa obiectione.

Quintum autem ex eo refutatur, quod cum consensu liceat prorogare.

Sextum, vires quidem habet, verum, donec pleniora de hoc occurrant, subiticio (non tamen per omnia probans) responsionem Aluari Pelag. d. loc. † Nec hoc dico (inquit is) quod clericis sit licitum, hodie causas sanguinis agitare: imo prohibitum, vt pre. c. episcopus. extra. ne cler. vel mon. sententiam, & cap. clericis, quasi per totum & extra de rap. cap. in archiepiscopatu, & l. di. clericum qui paganum, & c. miror. & in multis ibi c. & expressum 2. quest. 7. §. item cum Balaam. vers. h. ita ij. Sed vt probem quomodo ecclesia gladium habeat temporalem: sed per se non eius exercitiam, vt superius satis dixi: non enim cum authoritate occidere; vel iuste, peccatum est: immo meritum 23. quest. 4. §. hinc apparet. de occidendis. cap. miles, cap. cum minister, & cap. lex aeterna. cum aliis, & nisi ecclesia hoc prohibuisset clericis,

ricis, sine culpa interficerent: si potestatem haberent; vel iuste hoc facerent: sicut sacerdotes veteris legis, vt *pre. §. item quum Balaam*, quia qui peccat, non peccat legis auctoritate. 24. *quest. 4. qui peccat*. hoc autem ecclesia ex maiori puritate, & innocentia ordinauit, vnde Dominus ad Dauid. 1. *Paralip. 22. ait*: Multū sanguinem effudisti: & plurima bella bellasti, non poteris ædificare domum nomini meo, tanto effuso sanguine coram me. de hoc 1. *quest. 7. si quis omnem de conse. di. 1. cap. 1. vbi de hoc*. Si enim peccatum esset iuste occidere, nunquam angelus Domini de mandato eius occidisset pro vno peccato vanæ gloriæ regis Dauid. 70. millia virorum de populo Israel, 2. *Reg. vlt. & 1. q. 4. §. item peccato ciuium. vers. item Dauid*. nec propter superbiam Sennacherib regis Assyriorum, 85. millia de populo suo. *Esai. 37.* & in multis aliis locis percussit Dominus per angelos Iudæos, & gentiles. Irregularitas t quoque non à iure diuino est, sed à canonico introducta, *extra lib. 6. de sentent. excom. is qui in ecclesia*.

Septimo respondetur illud accipi, si de leuibus agatur. Nam vt idem Quintin. Hed. subiicit d. *cap. 27. de verb. sig.* Criminis enormitas facit, vt statim t clericus degraderetur, & curiæ tradatur seculari. *can. nec licuit. 17. dist. 3. q. 4. can. clericus. 11. q. 1. can. si quis sacerdotum. can. forte 23. q. 4. cap. Quum non ab homine sup. de iudi.* Qui commertus pœnam debitam vitat, nec impositam patitur, ac sæpius in crimen relabitur, vere est incorrigibilis (vt hæc obiter exponam) contumax, & rebellis, nec amplius inter Christi fideles habendus, *can. si qui sunt presbyteri 81. dist.* Imperatoria lex est, quæ statuit, vt remissionem veniæ crimina, nisi semel commissa, non habeant: indigni sunt alii, qui impunitatem veteris admissi, non emendationi potius, quam consuetudini deputarunt, 1. 3. *C. de episcop. audient.* Enorme crimen t accipio graue, grande, magnum, quod Romanis appellatur atrox facinus. Hoc autem determinant, ac definiunt, aut persona, aut tempore, aut re ipsa fieri, 1. *Prætor edixit. §. Atroce. ff. de iniur. Instit. de iniur. §. atrox.* Vnde quod sit enorme crimen, vel atrox facinus, arbitrio iudicis est relictum. Propter incorrigibilitatem, & criminis atrocitatem clericus degradatus seculari curiæ traditur. Crediderunt aliqui tum demum degradatum ab episcopo tradi curiæ seculari, quando iubet hunc Episcopus per 62 suos t ad ipsum regium iudicem duci: quum traditio factum noter, nec verbotenus accipiat, 1. *si rem tradi. ff. de verbor. obligat.* Longe alius ritus, id est mos & consuetudo tradendi seu relinquendi secularium potestatum iudicio viros ecclesiasticos, hic describitur. Verbalis tantum sit traditio; quod ostendit hæc litera.

Octauum parum facit, Ipsos enim Apostolos, quod maius est: Ethnicos Magistratus appellasse constat, cuius rei testem D. Paulum habemus; 63 eiusque t exemplum in hisce fere terminis allegatur, ex sententia Augustini, *distinct. 7. c. si adiutorium*. Et ab exemplis præsertim negatiuis, nihil 64 certi inferri potest: nam multa ab Apostolis t omiſſa, & facta, quæ in consequentiam argumentando, trahi non possunt, nec debent. Quibus si ne dubio motus Augustinus, in specie sic huic objectioni responderet, in *epistol. 50.* & alibi, Aposto-

los id non fecisse; t quia nullus tunc erat Christianus Princeps, quem inuocarent: tunc enim implebatur illud *Psal. 2.* Astiterunt Reges terræ, & Principes cōuenerunt in vnum aduersum Dominum, & aduersum Christum eius: at postquam tempore Constantini cæpit illud impleri, quod sequitur in eodem *Psal. 2.* Et nunc Reges intelligite, erudimini qui iudicatis terram, seruite Domino in timore, mox Ecclesia auxilium secularis brachii implorauit. Verba sunt Michael. Agiæ de Inuocatione brachii conclus. 2. in vers. Huic objectioni.

CAP. II.

De origine inuocationis brachij.

SUMMARIÆ.

- 1 De origine an tractare liceat.
- 2 Voluptas sua quemque trahit.
- 3 Media via tutissima.
- 4 Principium cuiusque rei pars potissima est.
- 5 Finis cum habet necessariam consequentiam ad principium hoc inspicendum est.
- 6 Origine sublata, imago non debet relinqui.
- 7 Contractus qui aquiratis origine caret præscriptione non firmatur.
- 8 De origine brachii nihil certi ab Interpret. tradi.
- 9 Imp. Romani dignitates, consentiente populo ad se traxere.
- 10 Censura diuina quid sit Tertulliano.
- 11 Excommunicatio antiqua iurisdictio ecclesiasticorum.
- 12 Origo brachii secularis iuri canonico attribuitur.

AN & quatenus de origine rerum tractare liceat, notatum à me, de Commissionibus. lib. 1. *cap. 1. nu. 1.* sequentibus verbis. Quamuis quidam rem t gemino ab ouo, primisque incunabilis ex veteribus seculis accersere superfluum, ac inane esse existiment, ita de legato loquitur Francisc. le Vajser, de *legat. cap. 1.* Alii è contra in iam dicta legati specie rem alrissime repetant, antiquasque omnes species latissime persequantur. Alb. Gent. in *tractat. de legatis, in integ. lib. 1.* vbi de hisce speciebus tractat. Ac in hac, quod in aliis fieri solet, partibus, accadat, quod trahat sua quemque voluptas: t Quo adductus Persius Saryr. *§. vers. 53. sic ce. 2. cinit:*

Velle suum cuique est, nec voto viuitor vno.

Et Horatius lib. 2. *Epist. 2.*

Tres mihi conuiua prope dissentire videntur,
Pescante vario, multum diuersa palato.

Verum vtr sit, t ego mediam, quæ solet esse tutissima, iuxta vulgatum,

Medio tutissimus ibis.

sententiam inter has, in hoc præsentī tractatu, sequi plane statui, ita ab ouo rem incipiens, ne superflua, aut adumbrata in specie latius deducam, Iurisconsultorum vestigiis insistent, qui similiter de origine iuris disputant in 1. 2. *de origine iuris*. Sic & interpretes de nouis, & iure antiquo incognitis materiis scribentes originem inquirunt.

Idem pulchre postea scripta inuenio tractasse Claudium Pratum Iurisconsult. Sabaud. *Gnos. generalis iuris. lib. 3. cap. 1.* hisce verbis: Vt vnaquæque tractatio omnibus suis partibus, & numeris constet, ab origine seu principio incipiat, inquit

Caius

Caius in l. pr. de origine iuris. l. quid ergo, in princ. de his qui not. inf. l. 3. §. de mino. l. si tamen iuente. Ad Macedon. l. Rutilia Polla. de contrahen. emptio. † Ratio est, quia cuiusque rei potissima pars principium. Vnde illi versus:

Ab loue principium Musa, Iouis omnia plena

Et

Dimidium facti, qui bene capit habet.

Facit ad regulam. l. si voluntate in fine. C. de rescind. vend. l. 3. §. diui fratres. de iure fisci. l. 2. l. in pupillo. de solut. l. Caesar, de publicanis l. u. qui suis. §. pr. de manumiss. §. non autem. Auth. de her. falcid. can. placuit. 3. quest. 10. Hinc primarius contractus est inspicendus, ut ex eo omnis denominatio actionis sumatur. l. pr. §. idem Pomponius, & §. non solum. depositi. l. si procuratorem dederit. mandati. l. si id. quod si filius familiaris, pro socio: Ita in testimoniis, conditio testium tempore lat. testimonii inspicitur. l. ad testium §. pr. de testam. l. quoniam. C. de testib. cap. cum causam. & ibi glo. de testib. facit l. 2. C. de iure cod. l. si alienum. §. in extraneis. de her. instit. d. l. Rutilia de actio. empti. l. vsum fructum. de usu & usufr. legat. l. vñ in fin. C. de impo. lura. descripti. Idem in viucapionibus. l. sequitur. §. de illo l. si is qui pro emptore §. si quis bona. de usufr. Idem in stipulationibus & aliis contractibus. l. non omne. 187. in fine. l. quod quis. 189. l. si filius. de reg. iuris. l. si filius. de verbor. obli. l. nouissima iudicatum solui. Idem in delictis l. pr. de penis. l. quamvis de furtis. Idem in honoribus seu muneribus l. libertus §. praescriptio. ad mancip. l. honor. §. pr. de mun. & hon. in obligationib. l. 3. C. ad Macedon. in possessione l. 2. §. si seruus. l. fundum §. q. bona. pro emptore l. clam. possidere. de acq. poss. Acque etiam in condemnatione prior lex quæ tempore actus viguit §. pr. & ibi notatur Auth. ut cum de appella. cog. col. 7. Iuuat etiam, quod in fauorem filiorum sufficit tempus natiuitatis, non testamenti inspicere l. Gallus §. nunc de lege Velleia. de lib. & post. Item, quod valde notabiliter scribitur à Doctoribus. Quando finis habet † necessariam consequentiam ad principium, illud inspicere debere, ex l. damni infecti §. Sabini sententia. de damno infecto. Item † ablatum est ipsa origine rei sublata eius imagoem relinquit l. pr. in princ. C. de latro lib. toll. Item qui status contractus † non sumpsit initium ab origine æquitatis, ideo non firmatur praescriptione can. sacerdotes 16 quest. 3. Et omnia regulariter disponenda sunt, à quo sumpsere principium. can. vocamus 24. quest. pr. Causa & origo, non iudicis potestas præualeat. l. qui id quod. de donat. Item in omnibus rebus certum debet spectari initium, itemque finis, ut euitetur confusio. Pulchra l. vetus, cum l. seq. de tritico vino, & oleo leg.

Esti autem diligentissime hac de re, quod præsentem materiam attinet, tam apud historicos, & patres, quam in iure canonico inquisitionem instituerim, nihil tamen certi reperire licuit, nisi quod ex citatis capitulis pateat tempore Gregor. Ioan. VIII. Pelagii, Iudor. & celebrati concilii Antioch. in usu rem fuisse. Ipsam autem vocabulum brachii reperiit tempore Innocentii. III.

An vero sub his caperit me, hercle, latet. Apud interpretes, † quod mirum est. cum sæpe ludicra etiam alius inuestigent, ne huius quidem mihi inuenire licuit: Nisi quod incidenter Michael Agia, concl. 2. ad Constantinum hoc refert, hisce verbis: Ab exordio enim nascentis Ecclesiæ, præfer-

tim à tempore Constantini Imperatoris, Ecclesia contra laicos inobedientes, & contra clericos resistentes cepit seculare brachium inuocare, quæ in specie loquitur text. cap. petimus. c. istud. 11. quest. 1. cap. postulat. 21. de homicid. Quia tamen sine auctoritate, & argumento hoc aluit. nolo pro certa indubitataque veritate hoc lectori obtrudere, cum historiam actaque Constantini perlustrans nusquam hoc in ipsius rei gestis & Constitutionibus inueni re mihi licuerit; nisi coniecturando dicamus. Quod cum Imp. Romani, dignitates conueniente Pop. ad se traherent, † ut Tacit. de Aug. 1. Annal. copiose refert, illaque possessio usque ad Christianos Imperatores mansit inuiolata, derivatam fuisse, & quasi cõiuncta serie per manus traditam, & transmissam eam iurisdictionem. Quæ ut solida, & integra tota Imperatoribus, siue magistratui seculari maneret, concesserunt centuram, siue curam motum ecclesiasticis: inde Tertollianus Apologetico de veteribus Christianis: Ibidem inquit, etiam exhortationes, castigationes, & censura diuina: † centuram diuinam vocat iurisdictionem ecclesiasticam; ea qualis antiquitus fuerit, statim subiicit: nam & iudicatur, inquit; magno cum pondere, ut apud certos, Dei conspectu, suam unque futuri iudicii præiudicium est, si quis ita deliquerit, ut à communicatione orationis, & conuentus, & omnis sancti commercii, relegatur: quibus verbis Excommunicatio recte denotatur. † quæ sola in antiqua Ecclesia iurisdic. Ecclesiasticorum fuit. Nos itaque non incommode nunc donec alia testimonia nobis offerantur (quibus libenter cedemus:) originem huius ascribemus † iuri canonico: nusquam enim in iure ciuili brachii mentio in hac significatione extat; sed reperitur hæc vox in iure tantum canonico, ut ex his, quæ superiori capite notata sunt apparet.

CAPVT III.

De etymologia & descriptione brachii.

SUMMARIA.

- 1 An Iurisconsulti grammaticis aligentur.
- 2 Verbis sua est antiquitas, & ideo de iis disputandum.
- 3 Etymologias Iurisconsulti in consideratione habent.
- 4 Ex paucis sapiens multa intelligit.
- 5 Brachii vocabuli vim pauci intellexerunt.
- 6 Brachii vocabulum hic figurate sumi.
- 7 Brachii vocabulum à fortitudine est.
- 8 Confirmatur id exemplis veteris Testamenti: & noui. num. 10.
- 9 Messias brachium Dei vocatur, & nu. 11.
- 10 Brachii verbo Patres quomodo vsi.
- 11 Brachii verbum quomodo scholastici accipiant.
- 12 Brachii vocabulum in quo significato poetis.
- 13 Brachia poeta Iunoni tribuunt.
- 14 Iunoni regna ascribuntur.
- 15 Brachia extendere inermia, victoria signum fuit.
- 16 Brachium Iurisconsulti viam regiam significat, & quid sit brachium implorare.

B

Esti

ET si multis docuerim quare de origine & etymologia etiam Iurisconsultis agendum, lib. 1. cap. 1. de commissar. p. 1. Quia tamen idem genus argumenti alibi confirmavit amicus noster Anton. Hering. in excellentiss. de fideiussor. tractatu, eius verba, ad plenioris explicationem, adiciam.

1 Non (inquit ille cap. 2. in princip.) ignoro et præter Petrum Costalium in Parergis num. 4. multos multos opinari disputationem Grammaticam omni prorsus carere utilitate; non solum, quia, ut Baldus in consil. 33. num. 2. vol. 1. dicebat, leges nostræ Prisciano non subiacent: Verum etiā quia is, qui ad Iurisconsulti alicuius titulū aspirat, id diligenter expendere debet, ne magis Grammaticum, aut quendam Græculum de schola, quam Iurisconsultum agere videatur (quibus adde Jacob. de Nouarrinis in enarrat. l. vn. de profess. num. 15. Quia tamen & verbis sua, non minus quam rebus, est antiquitas, cuius nos quoque studiosos esse par est, teste Barnaba Brissonio lib. 4. antiq. c. 23. & ut ait, Varro. Qui de verbis multa dixerit commode, potius boni consulendum, quam si quid nequiverit, reprehendendum. Imo turpe est, prius determinare velle, quam terminos intelligere Ang. consil. 110. Francisc. Mantica de coniectur. vl. volunt. lib. 1. tit. 1. num. 1. Idcirco, contemptis quorundam elatis superciliis, malo, in hac refacere, non solum, cum singulari illo Philosophiæ lumine, Platone, qui sic in vocum originatione laboravit, ut totam ei librum consecravit, sicut auctor est Ioan. Goropius Becanus, in Becceslan. lib. 1. mihi pag. 7. (Græcarum vocum Etymologica & Onomastica, silentio, ut nunc præteream) verumeriam cum Iureconsultis nostris, qui in inuestiganda nominum etymologia, quæ proprietatem rei ostendit, valde diligentes fuerunt, ut liquido apparet ex l. 1. ff. de offic. quaestor. l. 1. ff. de furtis l. 1. §. 1. ff. de pactis l. 1. senatus. §. 1. ff. de donat. cum multis similibus, notatis à Ioan. Bellono in libello de argumentis legum cap. 1. & à Waremundo de Erenberg. in meditam. pro fœderibus cap. 3. num. 1. & aliquot seqq. et Non; quia velim cum tædiosa nimietate, verbolosis cōmentarios facere, Sapiens enim ex paucis multa intelligit, ac longitudo narrationis & scripturæ, sæpe mentem inuoluit. Aretin. consil. 83. Hieron. Gigas. consil. 34. num. 1. sed quia interpretationem promittentibus inconueniens est, omittis initiis, protinus materiam ipsam tractare, l. 1. ff. de origin. iuris. Quinimo Ciceroni etiam ipsi, in quaestionibus Academicis, verborum explicatio probatur. Vnde etiam Quintilianus Instit. lib. 12. dicit. Quod omne ius fere aut in verborum interpretatione positum sit, aut in æqui prauique discrimine, sicut retulit Baptista Aymus, in tractatu de Alluionibus, lib. 1. c. 1. in princ. &c. Quibus adde luculentissimum de hac re institutum discursum Pauli Prati Iurisconsulti Saubaud. in Gnos. generali iuris lib. 2. tit. 4. cap. 1. per totum, ubi plura notatu digna, cum fructu inuenies. Quæ omnia in hac nostra materia vel eo magis obtinent. Quia hoc in tractatu, (ut vtar verbis Gabriellii Catiiani Brixiani in Syntagm. de eo quod interest, c. 1. in fin.)

2 Huius vocis est multiplex potestas: et nam quid hoc in tractatu valeat multi non intellexerunt, nemo perfecte; itaque ante omnia huius nominis vis explicanda.

Illud itaque principio sciendum, metaphoricum aut per allegoriam potius, et brachii nomen hic usurpari pro Imperio, & potestate; ne quis hic mihi brachium carnale & ossium duntaxat imaginetur. Est autem eius vocis usus Ebraicus, minus vsitatus Romanis scriptoribus. Isidorus orig. lib. 12. c. 1. et Brachia à fortitudine nominata: 2a. 7 sed enim Græce, græue, & forte significat. Et ita sacra scriptura hoc vocabulo vsitur, in veteri & nouo Testamento, locis pœne infinitis; quorum, ne omnia huc referam, illustriora proponam. et In veteri illustrissimum est Exod. 15. ubi 8 Deus Brachio suo vires potentissimi Pharaonis dicitur confringere, quo nihil dici potest fortius, quam brachio extenso Regem adeo potentem confringere, & humi prosternere: unde & ad potentiam hanc explicandam versic. 16. brachii magnitudo appellatur. Hinc et in 2 eodem Testamento Messias, quo nullus est fortior, Brachium Domini, vocatur. Esaias cap. 53. versic. 1. & 52. versic. 10. Parauit Dominus brachium sanctum suum in oculis omnium gentium q. d. Messiam in conterendis hostibus nostris spiritalibus præstiturum brachio suo regis, quod vel robur, vel potentiam, vel forte clarum & insigne facinus significat. et Nec in 10 nouo Testamento desunt testimonia: Excellentissimum autem Luc. 1. versic. 51. & seq. ubi expresse demonstratur per quam potens brachium Christi: Præstitit robur per brachium suum; dispersit superbos, detraxit potentes de sedibus, &c. Et ibi Theophylactus in edit. Basil. fol. 81. vers. fecit. et brachium patris, filium vocat; 11 addens hæc verba: Fecit igitur robur, & virtutem, ac potentiam contra naturam Deus in filio suo; declarat etiam, quam fortes hostes fugari hoc brachio, dispersit, & deposuit superbos demones: Scholastici etiam brachium pro excel- 12 lenti fortitudine vtuntur; ut videre est apud Thomam Aquinatem qui 1. questio. prima, capit. 10. dicit; Brachium potentiam operatiuam significare.

Sic videmus poetas et vim brachiis tribuere 13 ut ex sequenti Virgilii versu colligitur:

Illi inter sese magna vi brachia tollunt.

Et Iuuenalis (quamuis non ita apposite ad nostrum propositum Satyr. 4.

*Ille igitur nunquam direxit brachia contra
Torrentem.*

Vnde & poetas et brachia in corpore humano tribuunt Iunoni; Falgentius lib. 3. ex Democriti Physiognomen: quo significare voluerunt, illis qui Reipubl. regnisque præsunt, potestatem & ius coercendi, puniendi, imperandique esse; iidem enim poetas Iunoni ascribunt regna, et et præsi- 15 dem regnorum constituunt: Vergilius 1. Aeneid. Ouidius Metamorphoseon libro 3. Apuleius Mylefiarum libro 10. unde & regia Iuno in Tragædia Agamemnonis, apud Senecam; inde & Phoroneus, qui primus arma illi confecit, regnandi potestatem habuit. Higinus in fabulis c. 174. idem etiam Numen Iunonis, & Deæ matris, quam turritam pingunt; unde & Seneca Agamemnone, turritam parentem, vocat, quod virbi sit præses. Ideoq; sceptrum illi tribuunt & arma, quod iubeat, & coer-

coerceat, & Deæ matris curram trahi fingunt à iugatis leonibus; quod dominium, & subiugatam potentiam notat Fulgentius lib. 2. & 3. *Mythologia- rum*. Hinc cum vires deminutas denotare volunt, brachia inerma ostendere solent. † Sic apud Gallos, & Hispanos, pro victoria fuisse brachia, & manus inermes extendere refert Alexand. ab Alexand. *Genialium dierum lib. 4. cap. 7. pag. 472. in edit.*

16 *Francosurt*. Implorare ergo brachium † iudicis, idem est, quasi rogare, vt adiuuet exequi rite à se latam sententiam, manu & via regia; hoc est absoluta potestate; ita verbo hoc brachio vrutur nostri iuris interpretes, prout videre est apud *Canalcan. in tract. singulari, de brachio regio, per totum. maxime part. 1.*

CAPVT IV.

De diuisione brachii.

SYMMARIA.

- 1 Brachium duplex, seculare, & ecclesiasticum.
- 2 In quibus conueniunt.
- 3 Germanorum opiniones.
- 4 Camera Imperialis, per literas mutui compassus, agit apud ecclesiasticos.
- 5 Hispanorum sententia.
- 6 Laici si obedire præsidi nolunt, ab Episcopo debent excommunicari.
- 7 Iudex debet vitare proscriptum alterius iudicis.
- 8 Officialis, si non habet satis virium, pro capiendo, alium in auxilium vocare potest.
- 9 Merum imperium habens, si locus desit, in loco vicino potest exercere actum.
- 10 Malefactores stipendiis Regis capiendi.
- 11 Episcopus tenetur obedire literis potestatis.
- 12 Iudex secularis quomodo cum excommunicatis ab Episcopo agere debeat.
- 13 Italorum opinio.
- 14 Argumentandi Canonistarum genus quomodo describitur à Bertrando d' Argentre.
- 15 Differentia inter secularem, & Ecclesiasticum à canonistis. Italis, & Hispanis tradita, quasi cogi secularis non ecclesiasticus, possit.
- 16 Distinctio alterum, inter coactiuam, & voluntariam obedientiam.
- 17 Tertia distinctio, quasi ecclesiasticus seculari non tenetur ostendere acta: sed bene contra.
- 18 Refutantur dictæ distinctiones, & eos in iudicialibus præsertim pares esse docetur.
- 19 Canonista forum conscientia pro se allegant, & ideo tenentur dicto: quod tibi vis fieri alteri fac.
- 20 Obligatio est mater actionis.

CANONISTAE vulgo tradunt, duplex esse brachium; ecclesiasticum, & seculare. Colman. Guinicijer, in pragmat. sancti. Basil. & Bituricens. tit. de collat. fol. mibi 85. in verbo. Brachii, & Dd. omnes supra cap. 1. allegati; ecclesiasticumque vocant dextrum, seculare sinistrum, † Guinicijer. d. loc. quorum illud tum competit, cum ecclesiasticus secularem; hoc vero, cum secularis ecclesiasticum iudicem, aut magistratum, pro executione, interpellat. An autem iisdem regulis vtrumque consistat, scire necesse est. Et ex natura † correlati- uorum idem in vtroque dicendum videtur, prout

ex rationibus diuersarum nationum Iuriconsultorum pater.

Inter Germanos refero, verba. † Grævzi con- clus. 15. num. 14. Quemadmodum igitur inquit: laicus in auxilium exequendæ sententiæ imploratur; ita e contra, ex eadem iuris ratione, inconueniens non est, vt Ecclesiasticus, suppetias ferat iudici laico; atque proinde eius sententiam exequatur; ita clare, & nuncupatim docet Ioan. Bapt. Asin. in prax. Flor. §. 31. capitulo secundo, circa med. vers. vbi idem, & e contrario. † Sic & in Camera Imperiali per literas compassus requiri ecclesiasticos iudices, vt bannicum ecclesiastica censura constringant, scribit Barth. Blarer. in l. dif- famari. capite 11. sub numero 21. C. de ingen. & manumiss.

Hispanorū † addo notata sc. F. Michael, Agiæ conclus. 7. tenentur inquit, hæ duæ potestates se mutuo iuuare allegans Innocent. in cap. 1. de offic. ordinar. quem omnes communiter sequuntur: iuxta text. Authent. sed hodie C. ad l. Iuliam de adulter. & facit text. in cap. dilecto. de sentent. excomm. in 6. & tradit Socin. in cap. cum sit generale, de foro. comp. nu- mer. 24.

Et non minus accurate eiusdem nationis, Auiles cap. 20. Prætor. nu. 17. & seqq. Iudex ecclesiasti- cus tenetur iuuare secularem, & suam sententiam mandare executioni: & hoc debet facere, non obediendo, sed patrocinando, & fouendo iurisdic- tionem temporalem, in licitis, & honestis: vt tenet Bald. in d. c. 1. de off. ordi. 1. col. vers. quero. cum Innoc. & facit text. in c. 1. de exceptio. lib. 6. † & si lai- ci nolunt obedire suo præsidi, episcopus requisitus, potest, & debet eos excommunicare; sicut se- cularis contra inobediētes Episcopo, potest mul- ctam, vel bannum indicere: quia istæ duæ iurisdic- tiones sunt inuicem colligatæ, & confederatæ: † & ideo vnus iudex debet vitare proscriptum alterius; sicut dicit lex; quod si duæ ciuitates sunt ad inuicem confederatæ, vna debet vitare pro- scriptum alterius; & si proscriptus non vult obe- dire, debet punire de inobedientia, vt in l. non du- bito ff. de capt. & per Bart. in l. à diuo Pio. §. 1. ff. de re iudi. prout ad literam tenet Bald. in d. cap. 1. num. 14. Et idem dic; quod si pro capiendo malefactore officialis non habet sufficientem familiam, potest implorare brachium alterius iudicis; vt tenet Angel. in l. secund. C. de his qui latrones. & Ioan. de Plat. in l. fiscalib. C. de exacto. tribut. lib. 10. Et idem Ioan. de Plate. in l. tanti collaterales. §. eos licet. C. de re milit. lib. 12. vbi iudex non habens officiales in sua iudicatura, potest recipere de loco proximiori alterius iudicis pro suis executionib. faciendis. arg. l. diui. ff. de tutori. & cura. dat. ab his. Quinimo di- cit, † quod si habens merum imperium non ha- beat locum ad id exercendum, potest in loco vi- ciniori illud exercere; quod est notandum. Et ibi quoque tenet; quod Officiales, & Potesta- tes, tam ciuiles, quam ecclesiastici, debent se in- uicem iuuare; & vnus potest implorare bra- chium alterius, vt in l. episcopale. C. de episcop. audient. text. in cap. vnico de statu regal. in 6. & in cap. dilecto, de sentent. excomm. in 6. Tamen si Rex, vel eius ma- gistratus vult capere maleficos, & latrones, non potest ad hoc cogere sibi subditos, maxime homi- nes ciuitatum, quia † stipendiis Regis sunt male-

- fici capiendi; nā ideo habet tributa, & Regni redditus, & prouentus Regni, vt Regnū seruet, absque subditorum graumine & iniustitiam faciat. vt Andr. de Iserni in lib. feudo. in ritu, de statu, & consue. §. nauigia. & tenet Lucas de Pen. in l. 1. C. vt rustici, ad null. obsequi. col. 7. lib. 11. Et facit quod tenet Bald. in c. licet vndique. de offic. delega. vtri. col. quod sequitur Iason in l. a diuo Pio. §. sententia. ff. de re iud. nu. 8. † quod Episcopus teneatur obedire literis potestatis ei scribentis, & habentis temporalem iurisdictionem; quia hoc facit autoritate legis; ad quod dicit, esse gloss. notab. in l. ex ea. ff. depositi. & si non facit, punietur per Archiepiscopum; quod dicit esse notandum. & vide Bald. in d. l. ex ea causa. num. 2. Facit, quod tenet Par. de Put. in trañ. de syndic. in parte: brachium officialis. fol. 64. Vbi ait: quod secularis teneatur exequi sententiam iudicis ecclesiastici per gloss. in l. episcopalis dignitas. C. de episcop. & cler. & in d. c. 1. de offic. ord. & Ioan. de Plat. vbi supra. tamen iudex secularis non tenetur exbannire excommunicatos ab Episcopo, licet debeat eos vitare: tenet Iason in d. l. a diuo Pio. in d. §. sententia. num. 10. præter hos Hispanos, si quis vltiorem desideret, addat tertium, Seguram de Auiles in direct. iud. part. 2. cap. 13. num. 30. & seqq.
- 13 Inter Italos † refero, Anchoran. d. loc. Host. inquit: concludit, quod secularis debeat proscribere & bannire excommunicatos ab ecclesiastico: & e contra ecclesiasticus debet excommunicare proscriptos & bannitos, a iudice seculari, ad requisitionem ipsius 11. quæst. 3. c. qui resistit, & vere: dicit ipse: necessaria est potentia secularis Ecclesiæ: & ipsa potentia secularis indiget scientia Ecclesiæ remittit. Host. ad summam, de treuga & pac. §. quod sit iustum bellum, vers. quid de comitibus. Et subiungit: Quæro, dicitur hic quod Episcopus, cum opus fuerit, potest inuocare brachiumulare: sed quid e contra: an secularis poterit inuocare brachium spirituale. gloss. pen. tenet quod sic: quia vna potestas per alteram adiuuatur, vt 7. de ope. no. nunc. c. 1. §. 6. d. cum ad verum, & c. duo sunt. & 10. d. si in adiutorium & c. seq. & in Lombarda, vt Episcopi & Comites sibi inuicem auxilium dent, in rubro. & nigro.
- Hec tamen minus Canonistas mouent, quin contrarium tutare conati sint, hoc præcipue fundamentum: quod clerici sunt maiores laicis † quæ voces (vt vtar verbis Bertrandi d' Argentre, V. C. Rhed. in tit. iuris Britannici, de donat. n. 3. 8.) simpliciter desipientium sunt: quod similibus demonstrat hisce verbis: Multa inquit hic scriptores scholastici arguantur, de similitudine matrimonii carnalis & spiritualis ineptissime, & res vsu, & sine dissimilimas coniungunt, comparatione inutili, & æquæpote; sic effecturi, vt Imperator Constantinus, veluti frater ecclesiæ Romanæ, dotem iure dedisse videatur: imo & ex lege debuerit, quia scilicet frater sororem dotare teneatur, id est imperium ecclesiæ. Atque ecclesiæ matrem potius, inter factitios titulos, audieramus appellari. Quærendū igitur potius de matre fuerat: an filius eam dotare teneretur: quorum sententias misero labore collegit Boer. decis. 126. Has ego nugas, & infantissimas argutationes fuisse qui probarent, non miror, cum eisdem in l. 1. ff. de

reb. cred. colligere video: Doctores veteres antefarendos nonis: quia vinū vetus excellat nouo, &c.

Ne tamen generalitas illa faceret scrupulum iudici seculari, ad denegandum auxilium ecclesiastico, varie distinxerunt.

Primo, aliqui statuunt † secularem cogi posse, 15 vt præster auxilium: ecclesiasticum non item.

Inter Italos refero Innocent. & qui eum sequitur Anchoran. d. loc. num. 5. Idemque, post Alciatum, & Vestrium, tradit ex com. Zoarez lit. E. numer. 21.

Inter Hispanos, Agiā, qui putat q̄ ecclesiasticus compellere possit secularem centuris, ad exhibendum sibi auxilium, c. 2. de maled. at vero secularis compellere non possit ecclesiasticum, sed eius superiorem adire teneatur, atque ab eo humiliter petere, vt iudicem ecclesiasticum inferiorem cogat, ad præstandum sibi auxilium, pro sua sententiæ executione, secundum Innocent. Panormit. & Alciat. num. 26. & num. 123. in cap. 1. de offic. ordin.

Alii qui secundū locū sibi vēdicant, cū naturam correlatiuorū huic maximo ob stare cernerent, distinxerunt inter † obedientiam ecclesiasticam coactiuam, & voluntariam: prout, inter Italos, eius opinionis est Bald. qui hoc ita effert in c. 1. num. 10. de off. ord. Quæro cum Innoc. vtrum secularis potestas possit mandare Episcopo, vt iuuat eum in executione faciendā? Respondeo, non; sed e contra sic Innoc. cuius dictum dicit intelligi in mandato arctatiuo, bene tamen facit Episcopus, non tanquam obediendo, sed tanquam patrocinando, fouens iurisdictionem temporalem in licitis & honestis, & adde quod habet cap. 1. de except. lib. 6.

Inter Hispanos idem defendit Auiles d. c. 20. num. 21. inquit, Ecclesiasticus potest compellere secularem, si non vult sibi impendere auxilium, sed non e contra, glo. in c. 1. & ibi Abb. de offic. ordi. n. 11. quia secularis non potest compellere ecclesiasticū, qui maior est eo, facit c. qualiter. de iudi. & c. legimus. in fine, 93. distiñt. Sed iudex ecclesiasticus compellitur per suum superiorem ecclesiasticum. vt in c. 2. de except. in 6. Et licet possit secularis cogi per ecclesiasticum, non intelligas per quemlibet ecclesiasticum, sed per suum ordinarium vt in d. c. 2. cui subest ratione peccati: quia si ecclesiasticus inuocat brachiumulare, qui nō est de sua diœcesi, non poterit nō parentem compellere: quia est extra territorium c. 2. de constitut. in 6. l. fin. ff. de iuri. d. omni. iud. sed implorabit auxilium diœcesani, cui subest ille secularis, & ille compellet secularem. vt Cardi. in d. c. primo. & Barb. ibi 33. & 34. sol. Tamen idem Auiles, n. 17. dicit, hoc eum patrocinando, & fouendo iurisdictionem temporalem facere.

Nonnulli ciuili magistratui minus fauentes; differentiam statuunt, in eo, quod † ecclesiasticus 17 nō teneatur ostendere acta, vt secularis. De posteriori infra pluribus, vbi de modo procedēdi agemus.

Hanc distinctionem inter Italos, notauit Anchoran. d. loc. num. 5. de off. ordi. Quia ait secularis non habet examinare processum ecclesiastici: Ecclesiasticus vero, nunquam ad petitionem secularis excommunicabit, nisi ex causa rationabili, & seruata forma canonica. de sent. excom. sacro. & cap. cum medicinali.

Inter Hispanos Agia, *conclus. 7.* Secularis tenetur iuare ecclesiasticum, non ostensa illi iustitia sententiæ. At vero ecclesiasticus non tenetur suis cœsuris iuare secularē, nisi præmissa prius canonica monitione, secundū eundem, Innoc. & monita prius, & audita parte, ut si quid allegare voluerit, secundum Imol. *ibid. col. 5.* Et hæc sunt canonistarum distinctiones.

Quicquid vero sit: illud certum est, has distinctiones omnes non fundamento super allegato niti. Quod euerſo, omnia corruunt. Subuertunt illud ipsi canonistæ: sic enim in *c. 1. num. 11.* ait Panormitan. ex mente Innocent. (in quo tamen omnes fundamentum ponunt:) Nam iudex secularis non est inferior, maxime in processu, sed par iudici ecclesiastico, secundum eum, &c. De quo videantur, post alia, notata ab Ernberg. in *verisimilibus cap. 1.* Et id ipsum obseruatum à Dominis Affessoribus Camera Imperial. in causa Braunſchweig contra Hildesheim Episcopum.

Sed dato, non concessio, esse superiorem: an non ergo cogi poterit? & videtur, quod non: quia inferior superiorem non cogit? Sistite parumper gressum Canonistæ; Ex foro conscientie (quod vobis præcipuum est:) fercula proponam, aut potius huic vestro morbo, vel vulnere, conscientie emplastro, medebor. Primo cogitate, a Christo domino prolatum: Quæcunque vultis ut homines vobis faciant, idem vos illis facitote *Matthe. 7. vers. 12.* Quod & vos ipsi, vestrique Coriphæi, Hostiens. sc. in præmio, summæ in hos verficulos redegete:

Quod tibi vis fieri, alteri fac: quod non tibi, noli.

Sic potes in terris viuere iure poli.

Secundo, attendite quælo exercitissimum Gallie Iurisconsultum; quomodo hunc nodum soluat; vbi de superiore qui cogi non possit, agit, & dicit, de pœnis: Rebuff. puto, cuius rationes relata referentur à me *cap. sequenti, nu. 15. & seqq.*

Tertio animaduertant lectores & hoc, quod ipsi Canonistæ dicunt: illos teneri iuare, sed non posse cogi: quasi non omnis qui obligatur, actioni, & per consequens, executioni sublit. Obligatio enim est mater actionis; nec scio an defendi possit aliquem firmiter obligari, & tamen contra eum agi non posse: frustranea enim talis esset obligatio. Statur ergo huic regulæ, donec se naturaliter duntaxat obligari ecclesiastici canonistæ, ex rationibus iuris communis, quod difficulter fiet, edoceat. Addantur his quæ notauit. *seq. n. 28.*

CAPVT V.

De brachii affinibus, eorumque differentiis à brachio.

SYMMARIA.

- 1 Similia non discernere, inſcitiam ſapit.
- 2 A ſimilitudine ducenda in hoc tractatu argumenta: & ea de iure valida eſſe, & nu. 3. & 7.
- 4 Delicta paria, mutua compensatione, tolluntur.
- 5 A ſimili argumenta probabilia ſunt.
- 6 In ſymboliſantibus facilis eſt tranſitus.
- 7 In æquipollentibus eadem iura ſeruantur.
- 8 Ratio vbi eadem, ibi idem ius.
- 9 Litera mutui compaſſus primum affine. & ita habere dici, alias, rogatorialis, ſubſidiales, &c.

- 10 Litera mutui compaſſus: quando locum habeant.
- 11 Sententia per iudicem alterius iuriſdictionis lata, nulla eſt.
- 12 Iudex non imploratus non impartitur offitium.
- 13 Literis mutui compaſſus laicus contra laicum: & eccleſiaſticus contra eccleſiaſticum virtut.
- 14 Litera compaſſus quomodo differant ab inuocatione brachii.
- 15 In literis iuris ſubſidialibus cauſa cognitio requiritur.
- 16 De pœnis iudicum non parentibus iuris ſubſidialibus.
- 17 Quod quicq; iuris in alium ſtatuit, eo & vti debet.
- 18 Peritius eſt iudex qui non facit iuſtitiam, & tenetur ad intereſſe. num. 19.
- 20 Repreſſalia conceduntur cum iuſtitia denegatur.
- 21 Iudex negligenter iuſtitiam adminiſtrans facit liſem ſuam.
- 22 Pro citato habetur qui impedit que minus citatur.
- 23 Princeps ex qualibet prouincia citat.
- 24 Delegato per edictum citare vetitum.
- 25 Edictales contra abſentes locum habent.
- 26 Exeſutio ab alio faciendâ iudice ſi pronuntiauerit ſecundum leges, non ſecundum ſtatuta.
- 27 Indultum, alterum affine brachii, & quomodo inter ſe differant. num. 28.
- 29 In indulto liberum eſt commiſſario exhibere commiſſionem.
- 30 In indulto an eccleſiaſticus cogi poſſit.
- 31 Clerici exempti ſunt à poteſtate laicorum.
- 32 Conſuetudo an valeat: ut clericus à laico cogi poſſit ferre teſtimonium.
- 33 Tertium affine: remiſſio in ciuilibus, & quomodo differat. num. 34.
- 35 Quartum affine, remiſſio in delictis: & vnde remiſſio illa originem habeat.
- 36 Quomodo à brachio differat; & remiſſionem eſſe voluntatis.
- 37 Remiſſiones in Germania, non, niſi ſub reuerſalibus, ſunt.
- 38 Remiſſio in leuioribus non habet locum.
- 39 Remiſſio cauſe cognitionem deſiderat.
- 40 Quintum affine: apprehenſio in alterius territorio; & quibus caſibus locum habeat; & quomodo ab hoc differat.
- 41 Sextum affine: executionis ordinarium remedium.
- 42 Iudex, cuius brachium imploratur, non eſt nudus executor.
- 43 Executores mixti qui ſint, & quos actus execeant.
- 44 Iudex ſecularis quid in inuocationis actu exequendo faciat.
- 45 Septimo affinia ſunt mandata executoria, ad executores contra bannitos ordinandos: & in quo differant. nu. 46.

Quia, ut in primo capite annotatū, brachium inuocandi remedium, ex aliis affinibus originem duxit, multa in hac materia occurrentia dubia decidenda veniunt, & neceſſario hic illa, adiectionis differentiis, annotanda. † Idque primo, ne inſcitiam ſapiat, ſimilia ſiue cognata non discernere, & ſimilia pro iſdē, & alia pro aliis accipere; vel ut Arnobius *lib. 1. aduerſus gent. mihi pag. 477.* loquitur; Diſſimilia copulare, atque in vnā ſpeciem cogere, inducta confuſione, conari: verba ſunt Heringii, de ſideiuſſ. *cap. 18. num. 1.* Idque

secundo hic ideo magis obinet, diligentiusque
 2 faciendum est, et quo tutius, argumentando à similitudine, vel cognatione, ad decisionem occurrentium controuersiarum, deuenire liceat. Nam
 3 valet, & sumitur plerumque argumentum et à simili non possunt de legib. §. pr. Institut. de legit. par. tut. l. ult. C. ad leg. Falcid. l. quisquis mihi heres, de leg. 3. can. placuit pr. quest. pr. cap. maiores. §. verum quidam. de celeb. miss. cap. excommunicamus. §. credentes, de heret. can. qui viderit. 32. q. 5. cap. inter corporalia, de transl. epi cap. recolentes. de statu monachorum. Unde Iustin. Imper. in l. pr. vers. tollentis. C. de Iustin. Cod. consir. similia, inquit, non esse aspernanda, quibus eadem fere sanciendo diuisio iuris aliqua denotatur. Hanc regulam late explicant Bernad. Diaz. reg. 52. & Socyn. reg. 48. Equitas paribus in casibus paria iura desiderat, ut Cicero in Topicis. Facit can. scire. & ca. sequens, dist. 76. & can. in scripturis, dist. 96. Iuuat etiam et quod dicitur: paria delicta, vel alia facta, mutua cōpensatione dissolui. l. viro solut. matri. Quoad videlicet interesse priuatorum, non autem, ut penalis omnino & vindicta publica remittatur. l. si vxor. §. iudex. ad legem Iuliam. de adult. cap. intelleximus. de adulter. & supro. Non videtur quoque læsus qui æquale, siue simile commodum percipit. l. si pater puella. C. de inoffic. testam. Nihil autem interest, an aliquid fiat, aut eius simile l. ult. mandati l. vit. C. si mancipium ita fuerit alien. l. idemque pro socio. Atque de simili ad simile procedendum est, quando eadem est ratio æquitatis in utroque; secus autem non; ut eleganter distinguitur, cum multis iurib. hinc inde allegatis, ab Azone Rub. 29. Quo fit, ut
 5 probabile sit tantum hoc argumentum: et Nam prolata diuersitatis ratione statim euanesceat. l. inter stipulantem. §. sacram. de verbor. obligat. Soluiur simile per dissimile. cap. per venerabilem. qui filii sint legitimi. Item similiū non est eadem ratio, neq; iudicium, quando dissimilitudo assignatur. Felinus in cap. pr. de sponsal. latius hoc tractat cum authorum allegatione Medicus, reg. 5. fallit quoq; regula, in penis, §. pena de pœni. dist. pr. c. capitulum. de rescript. Nec sufficit similia verba dicere l. sciendum. §. vlti. de verbor. obligat. Mutatur enim effectus rei, licet alia verba apponantur, quæ similem videntur habere significationem; ut late, cum multis iuribus, & distinctionibus, explicat idem Azo supradicta rub. Hinc nascitur alia trita, apud brocardicos, subregula: et In symbolizantibus facilem esse transitum, l. in rem. §. item quacunq; de rei vindicat. si accepto latum. de acceptil. l. sed cum patrono de bon. poss. Concordat Philosophus lib. 2. de gener. & corrup. & c. pr. circa medium; de sarca vñctione. Quæ tamen fallit, quando in fauorem dissimilitudo vergit, puta mulieris, l. si cum dotem sol. matr. Huc pertinet alia notabilis regula, quæ copiosissime tractatur à Doctoribus; de qua tamen pauca, scitu necessaria, dicemus: Quod obinet in vno casu extenditur ad alios ipsi similes. l. Gallus §. & quid sit tantum. l. si ita scriptum l. Titius §. pri. de liber. & posthu. l. 3. C. de here. vñst. l. iam hoc iure de vulgari. l. tale pactum. de pactis l. fin. C. de posthum. har. inst. l. mulier. ad Trebell. facit glossa finalis, in l. si quis seruo. C. de furtis l. vt tantum §. pr. de seruo corrupto. l. pr. C. de cupressis lib. 10. l. vn. §. & vt plenius. C. de rei vxor. act. c. qui ad agendum. de prout. in 6.
 7 Tertiò quoque est regula; et quod in æquipollentibus eadem omnino iura seruentur. l. illud. ad

legem Aquil. l. vlt. C. ad l. Falcid. Nec refert, quid ex æquipollentibus fiat, l. si ita esset, quando dies legat. ced. l. fideicommissa §. si cui ita. de legat. 3. l. fin. C. de donat. quæ sub modo. Nec, si quid fiat, aut prope illud fiat, dummodo eundem inducant effectum. l. apud. §. si quos. de doli except. l. tutor. §. cum quidam. ad Velleia. l. inficiando. de furtis l. si filium. C. de tutelis. Tractat latius Azo, in rub. 59 Ratio desumitur ex cap. 2. supra proximit. et Vbi est eadem ratio, idem ius statuitur. Fallit autem regula: si alia diuersitas sublit. l. à Titio. & ibi glossa de verbor. obligat. l. fin. de cloacis. l. fin. de consuet. pecun. l. non solum. de ritu nups. §. veniens. Authent. de vupt §. pr. de allodis, in vñb feud. Hanc regulam latius declarat Donat. Fina. lib. 5. Prat. in gnol. lib. 2. tit. 6. cap. 1. & 2.

Sunt autem hæc affinia.

Primo, literæ, et quas barbaro vocabulo, teste 9
 Zafin l. vñc. nu. 19. ff. si quis ius dicenti. nos Germani, secundum Radulphum Fornerium, rerum quotidianar. cap. 12. mutui Compassus vocamus quæ & rogatoriales, vel iuris subsidiales; ut notauit. in tractatu de commiss. par. 1. lib. 5. p. 1. c. 4. nu. 16. 17. dicantur Fornerius d. loc. commisione rogatoriam nominat. Dantur autem ex literæ tunc potissimum, cum res, in qua executio facienda est, in alterius iurisdictione et seu territorio sita est: tunc enim 10
 index eius loci, ut exequatur, à iudice latæ sententiæ requiri debet. Bartol. & Ias. in d. l. à diuo Pio. §. sententiā. l. cum quadam. vbi glossa ff. de iurisdiction. l. 1. ff. de offic. cons. Mynsing. centur. 3. obseruat. 68. Et hoc fieri debet per literas requisitorias: ac iudex iste requisitus, alterius iudicis sententiam exequi debet, in bonis. quæ suæ iurisdictioni subiecta sunt. Bartol. in d. l. à diuo Pio. §. 1. per l. 1. ff. de offic. consul. & l. properandum §. fin. autem reus. C. de iudic. cap. Romana §. contrahentes, de foro competent. in 6. gloss. in l. cum quadam in princip. in verbo generaliter. ff. de iurisdiction. omnium iudic. Et dicit ibi Baldus, post Cynum, ita fuisse obtentum Florentiæ, quod executio sententiæ, et per iudicem alterius iurisdictionis facta, 11
 nulla fuerit, eo quod non habuerit literas eiusmodi imploratorias, seu requisitorias iudicis latæ sententiæ. Ratio: quoniam nemo de alieno processu, nisi requisitus, se intromittere potest, aut debet. et Cum alias iudex suum officium, nisi postulatum, non impertiat, text. in l. 4. §. hec autem ff. de dam. infect. Mynsinger. d. obseruat. 68. Hisque non solum laicus erga laicum, et sed etiam ec- 12
 clesiasticus erga ecclesiasticum vtitur: quod comprobatur sequentibus Rebuff. de lit. requis. in princip. num. 19. capitu. Romana §. contrahentes. de foro competent. Quandoque iudex ecclesiasticus requirit eundem ecclesiasticum: ut quando quis est hic excommunicatus, officialis huius ciuitatis, rogat officialem Tholosanum, ut talem denunciaret excommunicatum ibidem, vel citer, ratione contractus hic facti, & vocatur: rogatum: in quo solent apponi hæc verba: in iuris subsidium requiramus, & rogamus.

Differunt etiam ab hoc nostro primo: quod 14
 brachium seculare, vel ecclesiasticum inuocatur in executiis plerumque: hoc vero, in omnibus fere pñdis, etiam leuioribus: utpote testium examinationibus, instrumentorum transumpti-
 nibus, & executionibus.

Secundo, differunt: quod brachii inuocatio
 d. fin.

distinguat inter causas; vt infra pluribus docebitur; hic vero nulla est differentia causarum.

Tertio; quod in inuocatione brachii, multis casibus, opus est ostensione sententiarum, & actorum exhibitione, causarum examinatione, de quibus infra: quod hic non requiritur, teste Hostiens. **15** *Causalc. de inuocatione brachii p. 4. n. 269.* † Iudex laicus, qui sententiam criminalem tulit, requirit per literas subsidiales alterum iudicem laicalem sub eodem principe, vt suam sententiam exequatur; tunc tenetur, sine alia causae cognitione, exequi, nisi notorie, vel euidenter de iniustitia constet, Farinac. q. 7. n. 53. & seq. Clar. q. 54. ver. sed pone, & quest. 96. var. resolut. c. 1. n. 10. Af. in. in. praet. §. 31. cap. 17. in fin. Boff. tit. de senten. n. 114. & seq. & in tit. de foro compet. vide etiam praet. Papi. in form. libell. spol. poss. gloss. 1. col. 3. circ. med. c. si iudex requisitus parere nolit, potest à superiore cogi, porrecta querela, Iaf. & alii d. l. à diuo Pio, §. sententiam Roma, n. 19. ff. de re iud. Carpa. multa in propof. accumulatur super statu. c. 158. fol. 218. n. 15. & vsque ad fin. d. capit. Sed in causis ciuilibus recurrendum est ad D. Menoch. de arbi. d. q. 38. Boer. sing. in verbo executio. n. 17. Didac. Conar. var. resolut. lib. 1. c. 1.

Quarto, quod in inuocatione brachii, iudex non adigitur remediis iuris pœnalibus, de quibus capite vlt. In his autem, aliis remediis, non tamen ita rigorosis, proceditur; quod sic querendo euoluat Rebuff. in tractat. de liter. requisitor. num. 9. gloss. 2.

16 Quinto; † si magistratus requisitus, ad literas requirere nolit exequi, an puniendus sit; & qua pœna; vel an cogendus sit. Respondeo; quod requisitus primo peccat recusando; quia non implet legem Christi dicentis: Alter alterius onera portate. ad Galat. 6. cap. & ponderet, quinquagesima, distinctio. Aegid. de Bellamera, & alii in d. §. contrahentes. vid. Barb. in c. 3. col. 3. de fideiuss. Secundo, non tenebitur postea requirens in simili casu impartiri auxilium; † quod enim quisque iuris in alium statuit, ipse eodem iure vti debet. rubr. ff. quod quisque iur. c. cum omnes de testat. & Terent. Omnium rerum vicissitudo est. moralis Caro: Tu quoque fac simile. Ideo in literis requisitoriis solet apponi: Nos offerentes in similibus vobis complacere &c. Tercio requisitus † non faciens, est periuarus, ab initio enim iurauit seruare iura, consuetudines, & constitutiones in authent. iussurand. quod praestatur ab his, collat. 2. & iura & consuetudines volunt hanc requisitionem debere perfici, alioqui in vanum requisitio fieret. Quarto, tenetur † ad interesse parti. Bart. in d. §. 1. l. à diuo Pio. per l. si iudex ff. de var. & extraord. cognitio. Aufer. in decis. Tholos. q. 411. requisitus, Quinto, secundum quosdam, iudex requirens compellet requisitum d. §. 1. d. l. à diuo Pio. vbi text. vtiur verbo: iussum: quod importat quandam superioritatem. rubr. quod iussu. ff. si quis mihi bona. §. iussu ff. de acquir. heredit. facit §. si quis comprehensum. vbi vtiur verbo: iubemus: & quod praecipitur, imperatur; & quod imperatur, necesse est fieri c. fin. 14. q. 1.

17 Nam in hoc, secundum eos, requirens dicitur superior: quia hoc facit autoritate legis; vel melius dicunt alii, quod superior requisitus compellet eum; cum par in parem non habeat imperium l. ille à quo. §. tempestiuum. ff. ad Trebel. & hoc per text.

18 in c. nullus de iure patronat. & hæc opinio de consuetudine inoleuit: Nec obstat d. §. primus; quia intelligi iussu debet per superiorem; vel alii habent, si hoc visum fuerit; & melius. nec obstat verbum: iubemus. Nam licet Imperator iubeat, tamen non dat potestatem iubendi, vt docet Bellamera & alii, in d. §. contrahentes. Et si nullum haberet superiorem, vt si Rex Franciæ requireretur à Rege Angliæ, † & nollet obtemperare, solent concedi **20** repressalia; & ita fuit alias factum contra Auenionem à Magistratibus regni requisitum, teste Iaco. de Bellovisu q. 3. d. §. contrahentes; intellige, vt ibi, per eum, & Bonifa. in clem. pastoralis.

19 Sexto faceret litem † suam iudex, qui requisitus negligit facere iustitiam. l. pen. C. de pact. l. si filius familias. ff. de iudic. c. 1. de re iudic. lib. 6. Et tanquam conscius criminis debet puniri l. 1. in fin. & l. Christianus C. de pagan. §. iudices. de pace tenenda inter subdit. & iura firmand. in feud. & ibi gloss. in verbo neglexerint. Iacob. de Bellovisu in sua practica. in rubric. de fug. reor. vers. item suspecto auferitur. Iacob. in l. argentarius §. fin. ff. de edend. Imo talis iudex sic negligens, postquam fuerit condemnatus per superiorem ad multam, non poterit impetrare rescritum remissionum illius multæ. text. not. in l. mancipia C. de seru. fugiti. quem not. Do. Saxon. in ordin. s. Turo. arti. vltim. in princip. Solent tamen quotidie literæ istæ impetrari, quicquid in contrarium dicatur. Septimo, secundum alios, pars habebitur pro † citata, post, **22** quam impeditur, ne citetur, clementi. causam. ibi, verum si propter appellati. &c. de electio. facit l. final. C. de nauicular. lib. 11. vbi Bartol. notat, quod ob negligentiam, vel delictum superioris puniuntur ciues. Ioannes Andr. in regu. non debet. de regulis iuris lib. 6. in nouell. facit, quod habetur in concord. in rub. de inter. indiffe. non ponent. vbi propter negligentiam superioris potest terra subici interdicto, & tota ciuitas: & sic fuit Tholosa mea memoria interdicta ciuitas instantibus cordigeris, vel audi quid statuatur, quando requisitus non vult exequi. hætenus Rebuff. Cuius verba, quia ad explicationem capitis præcedentis, vt & vltimi faciunt, hic inferenda duxi. Quæ tamen, quomodo in Germania accipienda sunt, demonstravi in tractat. de Commis. cap. 4. nu. 18. & 19. hisce verbis: Illud autem hic queritur, si hisce literis non pateatur, quid Commissario faciendum? Hoc casu sic statuendum, si est pars, contra quam petita est commissio, aut aliæ personæ impetio, vel ratione bonorum, vel ratione personarum, subiectæ, & tunc ne ius alicuius lædatur, citationi per edictum videtur locus esse. † Quo facit, quod traditur, Prin. **23** cipem, ex qualibet prouincia, suos citare. l. sol. 7. ff. de custod. & exhibit. reor. l. 1. & ibi Bart. de exhib. reu. Et quilibet subditus verbaliter, citra subsidium, recte vocatur, post alios tradit Wesenbecius consil. 97. num. 2. & 3. Et licet id hic dubium videatur habere, cum delegato per edictum † citare non **24** liceat, vt nec personum tubæ, tex. in authentica de litigios. §. omnem Bald. & Dd. in l. 2. C. quomod. & quando iudex. & in authent. qui semel. eod. Rebuff. de citation. in prefat. vbi addit, per hoc fuisse annullatos processus cuiusdam delegati commissarii curiæ. Ego tamen id nostro Commissario recte tribui posse existimo: Delegatus enim Principis, per edictum citare potest, vt late hoc explicat Menoch.

25 noch. *consil.* 100. *num.* 95. † Et id tutius est, contra absentem enim citationes per edictum decernuntur. Ioan. Baptista. Mayol. *in subscription. ad consil.* Bursari. 74. *n.* 104.

Quinto, in eo differre videntur; quod in brachio indistincte debeat exequi, etiam si non secundum ius commune, sed statutarium iudicari: In hisce vero, licet iudex vnus iurisdictionis teneatur exequi sententiam alterius *text. in l. à dno Pio §. i. ff. de re iudic.* Bald. *in l. final. C. si à non competent. iudic.* Ias. *in d. l. properandum §. fin. autem Reus.* Anton. Tremol. *in additio. ad Vbert. de Bonacurso. rubric. de imped. execut.* §. 7. etiam in criminalibus. Hyppo. *consil.* 86. licet iam col. 2. & seq. Id tamen accipiendum, quando scilicet iudex pronunciauit secundum leges, secus si pronunciauerit † secundum statuta, & consuetudines loci ipsius iudicis, Bald. *in l. vna in fin. C. de confes.* quia statuta municipalia vnus territorii, alter iudex in exequendo sequi non debet: secundum eum, *in l. i. in 4. questio. C. ne filius pro patre.* Alexan. *in d. l. à dno Pio. §. sententiam col. 3.* Alexand. & alii *in d. §. fin. autem reus.* Hyppol. *in singul.* 138. iudex vnus. Iason. *in leg. cum quedam. colum. ult. ff. de iurisdic. omn. iudic.* sed in vsu forensi non solet fieri hæc differentia. Rebuff. *de liter. rogator. in princip. n.* 25. & 26.

Secundum affine remedium est indultum:

27 cum † iudex secularis, aut eius delegatus, ecclesiasticum interpellat, vt sistat restem, vel instrumenta edat, quo coram ipso exhibeantur, & attentiones ab illis recipiantur, † differtque à brachii inuocatione.

Primo, quod vt illud plerumque in executiuis ita hoc circa probatoria duntaxat occupetur.

Secundo. Quod illo solus laicus contra ecclesiasticum testem vtitur, & ecclesiasticus, si examinationem à seculari petat, alio remedio opus habeat, de quo videatur tractatus de Commiss. *part. 1. cap. 5. lib. 5. num. 12. vers. hactenus.* Hoc vero remedium est commune vtrique.

Tertio, quod indultum fiat à superiori ecclesiastico inferiori, vt veritatem pandat, vt notauit de Commissionibus *cap. 5. part. 1. lib. 5. num. 3.* Brachium vero indifferenter, & contra superiorem, & inferiorem impleretur, vt supra de personis.

29 Quarto † quod liberum in indulto exhibere commissionem ab initio vel non, de quo ego. *d. loc. nu. 4. iuncta ibid. lit. a.* At cum laicus brachiumulare inuocat, necessario exigitur ab initio ostensio actorum, de quo *infr.*

Quinto, in eo differre videntur, quod in inuocatione brachii, ecclesiasticus libere deneger, nec 30 à seculari cogi possit: † Quod in indulto secus esse demonstraui *d. loc. num. 5. & 6.* è quo sequentia verba, cum ad explicationem eorum quæ infra tradentur plurimum faciant, adiicienda duxi, vt in promptu & hic sint. Sed quid si commissarii petitione non attenta, indultum denegeretur? vt factum in causa Hylmarn von Querenheimb contra Casparum von Querenheimb Anno 74. Tum monebit primo Commissarius per alias literas Ecclesiasticam hanc personam, vt in d. causa factum: Sed, si ne tunc quidem pareatur; anne Commissarius mandatis pœnalibus contra ipsam procedere, eamque mulctare poterit? Et videtur dicendum, non posse, & impunitam eam esse de-

debere: cum id in ipsius arbitrio consistat: Sunt enim instar literarum mutui compassus: & sic à Camera vocantur Sayler. Anno 1550. 5. Septembris: vbi dicitur Compassbrieff der Geistlichen Zeugen halber aufgehen zulassen. Et anno 1530. 15. Iunii Compassbrieff an geistlichen Richter zu Speier decretæ, & 12. Februarii Anno 1518. Deinde, etiam si cogi posset, tamen Camera in eiusmodi personam, tanquam ecclesiasticam, non habet imperium, cum ecclesiastico foro subiecta sit, † & clerici à potestate & iurisdictione laicorum sunt exempti, gloss. *in c. si imperator 96. dist. & cap. quanquam. de censibus. lib. 6.* Vasqui. *de successione. creat. §. 22. num. 58. limitat.* 17. Schuff. *consil.* 44. *num. 1. cent. 1.* Bursar. *ex communi consil.* 42. *num. 2.* Nulla ergo hic considerari potest contumacia: quod enim non fortitur effectum, nullum præstat impedimentum. *cap. non præstat. de regul. iur. in c. Menoch. consil.* 627. *num. 27.* Et in specie, quod à iudice seculari mulctari non possit persona ecclesiastica, tradit Rolan. à Valle, *consil.* 12. *nu. 39. vol. 2.* Vt autem sit; cum ego hoc casu cogi posse statuendum arbitror, hac adhibita moderatione, quod aut est mediate Imperio subiectus is, à quo indultum petitur, & hoc casu, eo denegante, à superiore peti posse, vt cogatur ipse: sicut ex prædictis locis Sayleri patet: aut est immediate subiectus; & tunc commissarius contra illum mandatis pœnalibus procedet, eo modo, quo in aliis mediatis & immediatis, de contumacia dicitur, Ratio est, quod hæc personæ fere omnes feuda ab Imperio recognoscant, & iura regaliorum habeant. Eaque hisce indubitatis confirmantur rationibus: Primo quod hæc solennitas non ita stricte obseruanda, sed talis sit, quæ omitti possit, priuato consensu personæ ecclesiasticæ, vt docent Bertachin. & Guido Pap. *dict. loc.* Roland. à Valle *consil.* 24. *num. 77 cum sequent. lib. 1.* Bursar. *consil.* 343. *num. 69.* Farinac. *d. loc. num. 84.* Quod tamen cum in causa Strancsfurt / contra Friedburg fieret, remisit Commissarius clericum, & pro indulto supplicauit, de quo extat Formula 12. in meo Formulario, hoc sit. Deinde, quod Crauetta *d. l. dubitat*, an semper venia petenda, parum ergo ordini Ecclesiastico generatur præiudicium, si mandatis, contra eum procedatur. Tertio, quia de consuetudine potest induci, vt Clericus cogatur † à Laico ad ferendum testimonium, *per l. 3. §. final. dict. tit.* Guid. Pap. *dict. loc.* Cui tamen videntur aduersari, quæ communiter Dd. tradunt. Non valere consuetudinem, vt Laici habeant iurisdictionem in Clericos, Dd. *in cap. Ecclesia S. Marie. de constitut. & in cap. postulasti. de foro compet.* Auffrer. *decision.* 126. Ioan. Lup. *in tract. de libertat. Eccles.* Quarto, quia plurima parlamenta (Cameræ similia) introduxerunt, vt clerici nolentes deponere, cogantur. Guid. Pap. *d. decision. num. 2.* Quod traditur obtinere, siue superior examinandus sit, cum, vel sine alio clerico, nec opus esse veniæ petitione, late Farinac. *de opposit. cont. Test. q. 61. n. 85.*

Tertium affine remedium † est remissio in ciuilibus, ex consuetudine quorundam locorum, de quibus auctor decis. Cameræ, *in verbo remissio*, sic differit, in quibusdam Episcopatibus seu ciuitatibus, vt pote Münster & Bremen / quamuis appellatio ad Cameram spectet, tamen id non procedit,

cedit, nisi prius petant ab Episcopo loci, ut causam ad Cameram remittat. Ita factum in causa Gilsdenmeister des Eramerampis zu Münster/ contra Herman Samiger / 9. Decembr. quamvis ex alio capite, nempe quod ab interlocutoria viua voce appellatum esset. Anno 57. remissio denegata. Aliquando tamen; ut in causa Witters contra Hausbecken/ quamvis Remissoriales ab Episcopo Monasterienli non essent datae, tamen processus periculo partis decreti, 5. Decem. An. 81. reproducti 14. Nouéb. Ex hac causa denegati processus, in causa Johan Hinderlinghoff & consorten, contra Heinrich Modersam 28. April. Anno 91. & in causa Bernhart von Bona/ Burgers zu Bremen/ contra Ruben Busch/ vnd Claus Meyern/ eo quod remissoriales non annexae appellationi decretum fuit, wo fern der Supplicat iurisdictionem fundiren wird/ 7. April. Anno 89. Tamen quia postea in supplicatione narrauit, quod à Brema directo ad Cameram appelleretur, processus periculo partis decreti sunt 9. eiusd. Quae tamen ¶ differt ab innocatione brachii q̄ illa salē circa appellationē; brachium vero seculare, circa executionē occupetur. Quarto quoq; affine est; t̄ cū delinquens aufugit, quā iudice ordinario petitur remitti, ut puniatur, leg. 1. §. hoc autem. de seruis fugitiuis. Solent enim praesides prouinciarum in quibus delictum admissum est, scribere ad collegas suos, hoc est praesides aliarum prouinciarum vbi sceleris auctores agere dicuntur, & desiderare, ut cum prosecutoribus ad se remittantur, l. 7. solent ff. de custod. & exhib. res. & in eam rem quae mittuntur epistolae dicuntur *δημοσιὰ καὶ μυστικά, ἢ δημοσίαι ἐπιστολαί*, no. 17. 80. & 134. Radulph. Fornerius lib. 4. rerum quotidian. cap. 12. & subiicit: hic vero ritus simile quiddam cum proscrizione veterum obtinet, apud quos qui alienae ditioni subiectum aliquem sublatum volebant, pecuniam publico praconio pollicebantur iis, qui vel illum interfecissent, vel viuum adduxissent, ut ex Suida didicimus, in dictione *ἐπιχειρηματίας*, & ex Demosthene in oratione *πρὸς τὸν Περικλέα*. Illud quoque non est absimile superioribus, quod etiam Romae fuit obseruatum, ut cū in ea ciuitate vnde pupillus oriundus esset idonei nulli tutores inuenirentur, magistratus aliquem ex vicinis ciuitatibus huic muneri praeficiendum inquirerent, eiusque nomen ad praesidem mitterent, ac non ipsi sibi arbitrium dandi vindicarent, l. 24. diuisi ff. de iur. & iur. ¶ dat. Idque ita ab innocatione ¶ brachii differt; quod brachii rogatio sit necessitatis, ut infra, hoc meræ voluntatis, parere, vel non; idque maxime de consuetudine, ut testatur Decian. in tract. criminal. c. 17. n. 10. & 11. Gail. li. 1. obser. 16. Prosper. Farin. de inquis. lib. 1. tit. 1. q. 7. n. 28. Hinc ¶ & videmus, cum tales remittuntur in Germania id non aliter fieri, nisi datis reuersalibus, hoc est literis, in quibus consentitur, ex hac remissione, neque remittenti de sua iurisdictione quid discedere, neque petenti remissionem quicquam accedere.

Secundo, quod brachium in omnibus causis, mix i praesertim forti, in ploretur. Remissio ¶ vero in leuioribus, & vbi ad civilem poenam agitur de delictis non habeat locum; de quibus sic Couar. c. 11. pract. q. n. 7. circa si. inquit: Remissioni locus erit, eaq; facienda est in criminib. grauib., & in his, quae leuia non sunt; nam in leuib. necessaria

non est remissio, nec tenetur iudex delinquentem ad locum delicti remittere, sicuti tenuerunt Calderin. in d. c. 1. de raptori. Cyn. in authen. qua in prouincia. c. vbi de crimin. agi oportet. Collectarius in c. postulasti. de foro competent. quorū opinionē sequitur Capella. Tholosana decis. 319. & fatentur eam esse communē, secuti Auferri. inibi in additionib. & Panor. in c. vlt. de foro competent. n. 15. Idē erit, vbi crimina sunt grauia, modo actū sit ad civile poenam, & condemnationē; tunc etenim remissio non est ad locū delicti faciendā, quod expressim authores praedicti admonent, quibus suffragari videtur regia. l. 2. tit. 17. lib. 8. ordinat. idem notant Chassan. in consuetud. Burgundie, rubric. 12. num. 7. & Iacob. de Bellouisi, in §. contrahentes. de foro competent. in 6. n. 112. Imola post alios, in d. Clem. pastoralis. n. 64. Et hanc Didaci opinionē approbat iuribus, & aliis Dd. autoritatibus Farinac. d. loc. num. 36. & 37.

Tertio differunt, quod in innocatione brachii non semper sit opus causae cognitione: secus atqui ¶ in remissione, quod ita effert Couarr. decis. 39 loc. num. 8. In hoc tractatu oportet animaduvertere, quod ut remissio fiat ad locum delicti, est necessaria quaedam summaria criminis cognitio, & probatio, ne alioqui quis innocens infamia notetur. Sic visum est glo. in Clem. pastoralis in verb. de more. de re iudicat. Oldrado consil. 124. & aliis authoribus, quorum statim mentio fiet. Omnes enim tendunt in hoc, quod remissio fieri non debeat absque delicti commissi suspicione, & cognitione summaria, quod Baldus expressim tradidit, in decis. l. 1. c. vbi de criminibus agi oportet. Aret. in cap. vlt. de foro compet. num. 20. Sunt tamen qui probare velint, hanc cognitionem summariam esse praemittendam à iudice remissuro, qui requisitus est de remissione. Quod notant Anton. Abb. n. 18. & Felin. in d. c. vl. n. 10. quam opinionē nec praxis admittit, nec iure verā existimo. Nam & Bart. in l. vl. §. 1 ff. de publicanis, scribit, iudicem à quo remissio petitur per iudicē loci delicti, esse merū executorem, nec posse, etiā summarie, cognoscere de ipso crimine. Idē notat las. in l. magistrat. ff. de iurisd. ora. in col. 1. Est ergo necessaria summaria delicti cognitio & probatio ad remissionem, in quo omnes propemodū cōuenire mihi videntur: Hae autem fieri debet à iudice loci delicti, qui remissionem petit, q̄ mihi videtur Bart. in d. l. 1. Panor. in d. c. vlt. n. 18. recte sensisse, & Guido Pape in d. q. 202. eiusdem opinionis autorē habeo, qui asserit, iudicem requisitū hanc cognitionē habere, quoties requirens, eam omiserit, aut ad iudicē requisitū non transmiserit. Idē tenet Chassan. in d. rubr. 12 n. 6. ex quib. illud superest, q̄ modo potissimū receptū est, ut iudex requirens teneatur in ipsis literis requisitoriis summaria delicti cognitionem interfere, alioqui non tenetur iudex requisitus remittere delinquentē. Nec quicquam refert, legē regiā, qua 2. est tit. 17. lib. 8. ord. exigere ad remissionem, quod reus iam fuerit à iudice requirente condemnatus: nā id obtinet, quoties iudex ille p̄cessit cōtra delinquentē absentē, iuxta formā iuris, eumq; propria sententia damnauerit. Nec tamen ex hoc negat regia lex, posse iudicē loci delicti statim ante condemnationem, praemissa summaria quaedam cognitione, remissionē petere. Idem que nouissime late notauit Prosper. Farina. decis. loc. num. 34. & 35. vbi expresse hanc Couarrui opinionē.

opinionem, tanquam communem, laudat, adducens Bonacals. *part. 1. in verbo remissio*, iunge eundem, *num. 43. ubi late examinat: an & quatenus steter processui iudicis remittentis.*

Quintum remedium præcedenti valde affine est, cum petitur capi delinquens in alterius territorio; tunc enim iudex territorii compellitur: Nam si requisitus nollet capere, vel permittere in sua iurisdictione delinquentem capi, posset sua privari iurisdictione per superiorem; quia abutitur illa. *ar. c. cum privilegia. de privi. ut puniatur, in quo deliquit. authen. omnes peregrini. C. communia de success. c. postulasti, & ibi dixi, ult. no. de cler. exco. minist. vel poterit puniri poena, l. ad commentariensem. C. de custod. reo. Iacob. de Bellouisu, ubi sup. n. 55.* Præterea poterit compelli requisitus per suum superiorem, sicut etiam requirens, si nollet requirere, *c. nullus. de iur. patronat. c. si forte 65. distin. 15. dist. 61. de offi. ordi. in authen. nisi haberet iustam causam contradicendi. Vincen. in d. §. 1. col. 13. Bal. consil. 98. casus scribitur in 3. vol. tene practica m. tex. quod si ordinarius recuset, vel differat, quod serviens exterius possit exequi, & de hoc debet constare: nam serviens in sua relatione scribet, adhibitis duobus testibus, vel ipse poterit requirere ordinarium coram Notario, & testibus. Rebuff. de lit. rogator. gloss. 3. num. 4.*

Differt autem in eo, quod brachium implorans nihil possit facere propria auctoritate: Hic autem, cum alterius iurisdictionis officialis valde timeret, criminofum fugam arripere veile, poterit illum capere, ante requisitionem, & idem quando non potest de facili recursus haberi ad iudicem illius territorii *argum. l. generali. C. de dec. libr. 10.* Sicut de debitore fugiente dicitur, *in l. ait prator. §. si debitorem. ff. quæ in fraud. credit. lason. in §. 1. institut. de act. Moder. in capit. 1. de indic. debet tamen serviens postea iudici illius territorii præsentare captum, & eidem reddere, ac facultatem petere extrahendi illum, alias non posset. d. §. si vero quis comprehensorum. leg. capite. ff. de adulter. Iacob. de Bellouisu in sua pract. rubr. de seque. reo. n. 49. Hypp. sing. 203. iudex.*

39 Sextum tamen affine est, executionis ordinarium remedium. Differunt tamen in eo, quod iudex secularis non est nudus executor, & minister, 40 quicquid male videatur sentisse tamen Alberic. in d. l. episcopale, namque potest se opponere iudici ecclesiastico, & denegare brachium iniuste petitum, imo debet aliquam causæ cognitionem in eo adhibere, an iustum sit quod petitur ab eo, Anchoran. consil. 382. col. 2. Frederic. Senens. consil. 251. col. fin. cum aliis pluribus ad id citatis per D. Rol. à Vall. in consil. 37. num. 7. 8. lib. 1. quæ ipsa ei non licerent, si nudus exequutor esset. l. exequutorum C. de execut. rei iud. l. si ut proponis. eod. tit. cap. pastoralis. §. quia vero. de offi. delegat. Rebuff. in consil. Reg. tractat. de sentent. exequutor. artic. 7. gloss. 12. num. 19. in primo tomo, & licet uterque exequatur, tamen dispari modo id fit, ut iam innotescet. Berretta. consil. 3. n. 15.

Idemque notavit Natta consil. 130. num. 33. hisce verbis: Nos autem sumus in iudice seculari, cuius brachium imploratur, qui non est parus, sed mixtus executor, cum debeat aliqualem præmittere causæ cognitionem & examen, ne forsitan eccle-

siastico sit adiutor, non ad bonum, sed ad malum. Ut autem iuniores sciant, qui sint mixti executores, & qualis potestas, audiant Commentatorem ad edict. iurisd. iud. presid. gloss. 44. num. 1. fol. 131. Mixti tamen propterea dicuntur, qui præter potestatem executionis, ut in facto consistentis, habent quoque iurisdictionem liticularum, & quasi iurisdictionem, quæ oriuntur in executione sententiarum. Huius generis sunt censendi executores, quando nominatim in mandato nuncupatum est, aut quando ad sententiam exequendam datur aliquis iudex. gloss. in cap. pastoralis §. quia vero ext. de offi. & potest. iud. deleg. Tum hic iudex cui mandata est sententiæ executio, agit, & repræsentat personam iudicis, qui iudicavit, quare apud eum proponi poterunt exceptiones, quæ apud delegantem institui poterant aduersus rem iudicatam. Et licet executio, non cognitio mandata videatur, tamen horum omnium erit cognitio executoris. Panorm. in d. c. de cetero, num. 4. l. etsi non cognitio. C. de practibus. imper. offer. id sic temperandum est, ut si exceptiones spectent rem iudicatam, velut restitutionem fructuum rei cuius, aut si tertius dicat se dominum, & intercedat executioni rei iudicatæ, de his cognoscet, & pronuntiabit hic executor. l. à diuo Pio. §. si super rebus ff. de re iud. d. c. pastoralis. §. quia vero de offi. & potest. iud. delegat. Si autem exceptiones vocent iudicata in recognitionem, hoc est in disceptationem, utrum bene vel male sit iudicatum; velut si excipiat, quod sententia sit nulla, aut iniqua, aut super falsis instrumentis, aut per sordes, & dolum lata, executor admittet super his disputationem, qua inspecta, si eam non contemnendam putaverit, de ea non pronuntiabit. Non enim lacerandi vulnrandique iudicata, sed exequendi ius mandatum est, iudex litem & negotium reiiciet, amandabitque ad delegantem c. super eo. de crim. fals. ex l. si prator §. 1. de iud. ff. Bart. Alexan. Angel. & lason. in d. l. à diuo Pio. §. 1. ff. de sent. & re iud.

Et licet quidam eum merum dicant executores, tamen ipsi plurima concedunt, de quibus pulchre Francisc. Marc. decis. 269. num. 2. Nec obstat, si dicatur, quod iudex secularis non est nisi merus executor, tamen & quod non potest cognoscere, 42 re, cap. pastoralis. §. quia vero. de offi. deleg. quia bene potest cognoscere, quando constat de nullitate, defectu iurisdictionis, prætextu appellationis, quæ suspendit primam sententiam: & licet regulariter quando agitur de executione sententiæ, non sit necessaria citatio partis, quando agitur de re, de qua fuit cognitum, & lata sententia secundum Innocent. in cap. veniens l. 2. de testibus. & in cap. ex ratione. de appellatio. & Bartol. in l. à diuo Pio §. in venditione ff. de re iudic. Tamen de stylo curiæ, quando præsentatur sententia iudicis ecclesiastici lata super petitorio, cum executorialibus, est solitum vocare possessorem beneficii, cum agatur de suo interesse. cap. licet de prabendis lib. 6.

Septimo tamen affinia valde sunt alia mandata potestatis nalia executorialia, quibus deputatis executoribus, sub poena pecuniaria, mandatur, ut immisionem, & executionem in bona banniti, vel condemnati faciant, idque intra tempus iudicati, quod in Camera esse consuevit sex septimanarum, & trium dierum, licet de iure communi sit quadrimestre

l. 2. & l. 3. C. de usur. rei iud. Et decernuntur isthæc monitoria cum clausula iustificatoria; quia certæ causæ esse possunt, quibus deputati executores se excusent, quarum quatuor enumerantur, *part. 3. ordin. tit. 49. §. ferrier/ & §. nemblsch.* vide quæ late & eleganter hac de re Gail. *de pac. publ. lib. 2. c. 17. à 14. n. 13. vsq. ad fin.* Frider. *c. 26. n. 9. †* Differunt tamen à brachii inuocatione, quod per ea monitoria saltem à iudice seculari alteri seculari mandetur, per hanc non item: secundo quod illa in banni declaratione tantum obtineant, hæc in aliis, etiam sæpe non sequuta excommunicatione.

CAPVT VI.

De personis iudicum & magistratum.

SYMMARIA.

- 1 Ecclesiastica & seculares hic summum personarum genus constituunt.
- 2 Omnis qui potest suam sententiam exequi, eius brachium recte imploratur.
- 3 Brachium an gradatim implorandum.
- 4 Brachium implorare volens, omnia prius debet tentare.
- 5 Brachii imploratio, vt immediate fiat, an exigatur denegatio iustitiæ.
- 6 Neceffitas facit de illicito licitum.
- 7 Appellatio gradatim interponenda.
- 8 Brachii inuocatio nihil iudicibus in sua iurisdictione præiudicat.
- 9 Brachium inuocatur etiam si ambo sint sub vno superiore.
- 10 Par in parem non habet imperium.
- 11 Ecclesiasticus princeps, cum iudicibus secularibus sibi subditis, non hoc remedio brachii, sed directo procedit.
- 12 Laici ratione delicti an subsint Episcopo.
- 13 Delegatus an recte exequatur.
- 14 Iudex semel pronunciando functus est suo officio.
- 15 Prima distinctio inter delegatum principis summi, & aliorum principum, quo ad executionem.
- 16 Secunda distinctio, an addita facultas in commissione.
- 17 Mandatum delegatorum stricte sequendum exemplis docetur.
- 18 Mandatum transgredi solet vel defectu, vel excessu, idque exemplis demonstratur.
- 19 Delegatus fungitur vice delegantis.
- 20 Commissarius an possit iuris subsidiales ad extraneos iudices dirigere.
- 21 Antecedente concessio, & consequentia, sine quibus id expedire non potest, concessum censi.
- 22 De clausula commissioni addita, cum incidentibus dependentibus &c.
- 23 Extensio mandati fit ad ea, quæ sunt eiusdem speciei.
- 24 Tertia distinctio auctoris.
- 25 Respondetur argumentis partiæ negatiuæ.
- 26 Moderatio dictarum opinionum.
- 27 Delegatus an prius delegantem an iudicem Laicum immediate requirere debeat.
- 28 Delegatus debet iudici cuius brachium implorat delegationis instrumentum exhibere.
- 29 Successor an teneatur parere literis pro inuocatione ad prædecessorem missis.
- 30 Remissio an morte remittentis exspires.

31 Argumentum à remittente ad delegantem non valet.

EX superioribus patet, duplex summum personarum esse genus † Ecclesiasticos scilicet, & seculares.

Alterum genus hominum, quod sese hic offert, diuiditur in Magistratum, hoc est, iudicem, & partem. De iudice præsentis; de parte, sequenti capite agendum, vbi hæc occurrit discutienda quæstio: an indistincte omnes magistratus, siue mediati, siue immediati, hoc beneficio vtantur? In qua re ego distinguendum sentio, quod magistratus vel ordinariam vel delegatam iurisdictionem habeat, si ordinariam habet, aut actiue, aut passiuè consideratur: Actiue intelligo, cum petitur ab illo, vt exequatur, passiuè cum ipse petit, vt sua sententia exequatur.

Si actiue, hic illam regulam statuendum existimo, vt † qui facultatem sententiam exequendi 2 habet, ei, si brachium seu auxilium ipsius inuocetur, id etiam liceat. Par enim & eadem vtrobique est ratio: Executio enim subsidialis quoad punctum executionum eo loco habetur, ac si ipse iudex suam exequeretur sententiam.

Si passiuè maior est dubitatio: Et videbatur dicendum quod vt in ecclesiasticis, gradus obseruantur in iudiciis, quemadmodum ad oculum patet ex textu in l. Sancimus 29. C. de episcop. audient. Et gradatim ad appellationem dictam vtroque † iure perueniatur, ita & per consequens 3 in hac, quæ inde sequitur executionis materia, non apud inferiorem, sed gradatim faciendam, & si contra fiat, petentem executionem in alterius foro, non requisito iudice proximo supremo ordinario, pœnis condignis subiecti, per iura sup. c. 4. notata. Et hæc sententia nititur hac ratione, quod vt ecclesiasticus possit implorare brachium seculare, debet prius omnia fecisse, vt infra docebitur. At † non fecit, & tentauit omnia, qui proximo ordinario prius adiuit, faciunt ad confirmationem horum, quæ notat Roland. à Valle conf. 37. n. 6. li. 1. vbi dicit, quod vt omnia fecisse dicatur, requiritur, quod prius ordinarius ecclesiasticus fuerit per delegatum requisitus, cuius auxilium si non erit sufficiens, tunc implorabitur auxilium seculare. Ita Card. in d. Clem. in 10. q. de offic. delegat. Vnde autor decisio. Camer. videtur denegationem iustitiæ † præsupponere, quando iudex secularis 5 requisitus à iudice ecclesiastico pro executione sententiæ eiusdem iudicis ecclesiastici, non vult impartiri Brachium seculare, recte tali casu ad Cameram peruenitur, & ad talem iudicem ecclesiastici requisitionem decernuntur processus, per athen. & differentes iudices. in pr. & athen. statuimus. C. de episcop. & cler. Bartol. in l. de pupillo §. meminisse num. 5. Alexan. ibid. num. 12. de nou. oper. nunc. ord. part. 2. tit. 26.

Item author antiquarum annotationum ad ordinationem Cameræ, sub nomine Magenhorst editarum p. 3. tit. 48. ait, sic quoque in qualibet etiā ecclesiastica causa, vbi vsq. ad brachium seculare processum, si victori à iudicibus secularibus, sic per brachium inuocatis, non succurritur, iam vtique idem victor Cameram, pro brachio seculari, inuocare potest, & hoc casu decernitur quoque

quoque mandatum cum clausula: antequam tamen hoc fiat, oportet quod prius exhibuerit in consilio priorem processum, & fulminationes: Nun si iura illa peracta reperiantur iam primo dictam mandatum decernitur: eius tamen procurator in supplicatione, ordine totum processum indicare debet, ne scilicet cancellaria superfluo, & nimio labore oneretur, ut decisum in causa *Speit* sig. contra N. vide hac de re *Oldendor. cons. 89. & c. directo. de sententis excom. lib. 6.*

E contrario vero argumentari sic potest; agrotum querere remedium apud illos ubi commo-
6 distime habere potest auxilium; & necessitatem exulare. *c. quod non debet. de regul. iuris. in 6. l. item quamvis. comm. diuisiund. l. ea quæ propter. & ibi Dec. de reg. iur. Gail. lib. 2. de pac. publ. cap. 2. Petr. de Ratienna. in vocab. verbo. necessitas.*

Ad hæc, hac via sumptibus parciat: demum etiam illa opinio eo iuuatur, quod, ut mox dicemus, delegatus possit prius vel ordinarium adire, vel eo omisso, secularem. Et inde hanc sententiam confirmat *Gail. lib. 1. obseruat. 115. num. 9.* eamque in practica obseruari dicit, his verbis: An autem omisso medio iudice, brachium seculare immediate in Camera inuocari possit, de eo fuit aliquando dubitatum, sed multa extant præiudicia, hoc fieri posse, ut in causa *Alersbach* / contra *Alersbach* anno 52. *Creueli*, contra *collegiatam Ecclesiam S. Cuniberti Coloniae*, 28. Mar. Anno 33. & in causa *Kauff* contra *Dettleu* 28. Nouembris Anno 65, in quibus omnibus mandatum executoriale decretum fuit in Camera per inuocationem brachii, tamen partes immediate Camerae non subessent. *Friderus de mandat. cap. 65. num. 1.* qui tamen videtur de iure, meo iudicio, recte in aliam sententiam procliuor, quæ & mea
7 opinio est verior, & non obstantibus rationibus in contrarium adductis: Omnia enim vno actu corruunt, quod scilicet eadem & in appellatione moueri possint, & tamen, iis utpote infirmis, non obstantibus, illam gradatim ad impediendam confusionem iurisdictionum interponi.

Si tamen temperamento hæc res componenda, ego iudicarem mediam inter vtramque viam tenendam, & hic distinguendos hos casus: quod aut facile superior potest adiri, & tunc, aut constet, illum posse exequi sententiam, non inuocato alterius brachio, aut interpellando alterius iurisdictionem, aut non potest assequi auxilium: & puto tuacum licite petere. Cum enim hic
8 nihil principaliter & de iurisdictione alterius decedat, *cap. 1. in fin. de off. iud. ord. Iacobi Beretti. consil. 4. num. 34.* merito regulæ hic locum habent: primo, quod difficultas excusat: secundo quod ubi notorie constet aliquem non posse iurare, licite ad aliud remedium confugiatur: tertio id maxime obtinere in privilegiato executionis puncto.

Hic casibus exceptis, maxime si oriatur controuersia inter ecclesiasticum, & secularem superiorem, gradatim vnumquemque ad eundem puto. Quod eo sine hic a me dicitur, quia multi ecclesiastici in Germania præsertim sunt, qui cum regulis inuestiti agere ferunt subditos suos indignante laicos, pro executione interpellare. Hoc ne discusso, nec illud hic silentio inuoluendum est, requisitionem brachii non solum lo-

cum habere, cum plane & sub vno non sunt superi-
9 riori domino, sed si vterque, & secularis, & ecclesiasticus, sub vno superiore, ut in Germania sub Imperatore, commoerentur; ad eius comprobationem expendo notata. *Rebuff. de lit. rogat. in princip. num. 27.* Dicimus, inquit ille, hanc requisitionem fieri posse, siue sint iudices sub eodem domino, siue non; ideo index villæ nouæ, vel alius de regno, poterit requirere iudicem Auentonensem, & è contrario, ut docet *Bonif. Vital. in cle. pastoralis vers. nos tam. de re iudic.* & quotidie hoc fieri solet. Quod intellige ex vrbaneitate, & non ex necessitate
10 te, ad hoc ut possit cogi: quia par in parem &c. *d. l. nam magistratus.* *Bonifa. vbi supra, per glos. ibi.* dicam tamen infra an posset cogi per repressalias.

Sed quid statuendum, & si princeps ecclesia-
11 sticus Imperii, habeat sub se iudices seculares (vbi hodie sub imperio Electores, Ducesque sunt multi) an hoc remedio uti cogatur? Minime gentium, obtinet enim hic regula superior; Non habet requirere, sed præcipere inferiori, ut archiepiscopus archidiacono, vel Balliuus præposito; ita latum arestum Parisiens. ut testatur *Ioan. Gal. in quest. per aresta, questione 95. fuit dictum per Arestum per doct. in d. cle. pastoralis*, & tunc in literis solent apponi hæc verba, *Mandons & commandons*; & tunc quod præcipitur, necesse est fieri; *fin. 14. quest. 1.* nisi rationabilis causa allegaretur. *cap. si quando de rescri. & superius scripti, in tractat. de rescri. artic. 1. & 2. Rebuff. de liter. requisitor. in prin. num. 31.*

Conferunt hisce quæ notat *Henricus de Bortis in tractat. de synod. Episc. & stat. episc. p. 3. art. 2. num. 3.* hinc verbis: Nedom statuta Episcopi ligant clericos, sed etiam laicos morantes in diocesi Episcopi, quia laici ratione delicti sunt sub Episcopo & *cap. nouit. de iudi.* ita notat *Gemi. in d. cap. 2. 12*
10. *notab. de constit. in 6.* vbi *Phil. Francus in §. statuto 2. notab. eiusdem cap. & latius ibi hoc idem examinat & attingit*, domini *Iohannes Crotus etiam 2. notab. dicens*; quod ex quo committitur delictum, prohibitum statuto Episcopi, in eius territorio, ratione delicti, sortiuntur forum laici. *ca. penult. cap. si. de foro compe.* hanc etiam ampliationem tenet *Baptista de sancto Seuerin, in l. omnes populi. colum. 28. vers. ex quorum dictis ff. de iustis. & iure Angel. consil. 64. incip. quoniam nihil. versic. super proprio.* & vult *Federi. de Senis. consil. 95. incip. super questione. col. fin.* & eandem ampliationem, propter supra dictos, tenet *Laurentius de Rodolphis, in tractatu de vsuris q. 133.* quem refert, & sequitur *Ioan. de Anania in cap. cum in diocesi. col. 5. versic. addde etiam de vsuris.* & eandem etiam tenet *Aufrelius in repe. cle. 1. de off. ordi. tractatu de potestate ecclesiastica super laicis, in casu 125.* faciunt pro hac ampliatione quæ dixi *supr. in præceden. articulo conclus. 14. in 2. illustratione.* facit etiam, quia laici ligantur statutis Archiepiscopi factis in synodo prouinciali in materia spiritali *cap. fin. 18. distin. vbi Doctores*; ergo pariter debent ligari statutis Episcopi, in materia eadem cuius iurisdictioni immediate sub-
sunt.

Et hæc de ordinario iudice dicta sufficiant.

Sed quid & de delegato statuendum? Et licet
13 dubium sit, an possit; quia delegatus executionem

14 nem non habet, & simul, atque iudicauit, siue bene, siue male, functus est officio, omnisque eius iurisdicção finita est. *text. in l. si ut proponis 4. & ibi Bartol. C. quomodo & quand. iud. c. in literis. c. querenti de offic. deleg. & ibid. Felin. &c.* Tamen eum posse plurimum voluit, post Innocent. Leopold, Dick in *æconom. tit. de execut. Gail. d. loc. Græuæ conclus. 115. numer. 1. post Abbat. Roland. Rebuff. Nauar. Menoch.*

15 Id tamen absolute non obtinere, sed ita distinguendum quidam arbitrantur: Quod aut est delegatus Imperatoris vel Papæ, & possit: alius non possit, ita hanc rem Frider. d. loc. determinat: consequens esse videtur, (inquit) ut neque delegatus, multo minus pars ipsa brachium seculare possit inuocare, nisi singulare ab ipso ordinario, qui exequi debebat, mandatum sit concessum. Et ita quoque hoc consideratum in causa Westerhold contra Hälberstadt 25. Iunil. Anno 86. quamuis delegatum Papæ & principis recte magistratum secularem pro exequenda sententia requirere dicunt. *per c. sane 2. cap. significasti, de offic. deleg. c. pastoralis §. præterea. & ibi. not. de offic. ordin. Minling. respons. 6. num. 6.* In eandem sententiam videtur & descendere Myning. *decad. 1. respons. 6. n. 5.* Sic ergo in nostro casu, Officialis curiæ Bamberg. potuit seculares Magistratus etiam requirere ad exequendam sententiam à se latam: maxime cum fuerit delegatus Papæ, referens ipsius Papæ vices: Nam delegatus Papæ vel Principis, in causis sibi commissis, repræsentat vices Papæ vel Principis, & ita supremum locum tenet. *ca. sane 2. c. significasti, de offic. deleg. ca. pastoralis §. præterea & ibi per gl. & Dd. de offic. ordin. arg. c. si dist. 93. & 1. dist. 94.*

16 Alii præterita hac distinctione, quæ nec apud me scrupulo caret, prout constat ex traditis de Commission. *cap. 5. lib. 3. p. 1. & in specie lib. 5. cap. 5.* ita hanc rem componunt, facta distinctione, an facultas hæc addita sit in commissione, vel omissa, de priori eum non sit dubium, quin tunc non solum possit, sed etiam teneatur, per ea quæ notauimus, in tractatu de Commis. lib. 2. cap. 27. p. 1. de mandatis pœnalibus & de stricta interpretatione Commis. lib. 3. ca. 2. p. 1. quippe cum ad vnguem omnia seruari debeat. Latus non ago, sed tunc saltem addo, quæ de 17 mandato strictè sequendo notauit Conradus Brunus Iuriconsultus, in tractat. de legationib. lib. 3. cap. 4.

Alterum inquit, est, ut fines mandatorum diligenter custodiantur, ne quid vel contentum in mandato omittatur, vel quod continetur, contra formam in eo præscriptam, agatur. Hoc præceptum seruauerunt legati à senatu Rom. Tarentum ad res repetendas missi: hi enim cum grauissimas iniurias acceperant: vnus etiam vrina aspersus esset, in Theatrum, ut fuit consuetudo Græciæ, introducti, legationem quibus acceperant verbis peregerunt: de his quæ passi erant, nihil conquesti, ne quid ultra ac mandatum esset, loquerentur. Ætholorum Legati, cum liberis mandatis, ad petendam à Romanis pacem, si possent æquis: si minus tolerandis conditionib. missi, grauiore à Romanis responso accepto, maluerunt, nullo etiam reddito responso, domum regredi, ac re integra, prætorem, & principes consulere, quam ipsi, etsi liberis mandatis instructi quicquam decernere.

Pulcherrime idem declarat *l. 3. c. 5.* Illud præterea ait in vtraque iurisdictione administranda curabunt Legati, ne mandatorum fines excedant, neque enim istantum susceptum mandatum negligit, qui id non impleuerit, sed etiam qui, aliud faciendo excesserit, & vterque sane mandati fines transgreditur, ille deficiendo, hic vero excedendo, excedunt 18 autem, qui aliud, quam mandatum est, gerunt, veluti si Legatus Apostolicus de criminibus Episcoporum, Legatus Principis de feudis imperii, aliusue maioribus causis, sedi Apostolicæ & Principi referuatis, si id expresse in mandato non continetur, cognoscant, similiter, qui datæ iurisdictionis modum excedunt, ut si Legatus Proconsulis custodiarum cognitione mandata, vel innocentes liberet, vel nocentes condemnet, nam hoc genus mandati extraordinarium est, nec Proconsul gladii, vel cuius alterius coercionis potestatem sibi datam, ad alium transferre potest, itaque Legatus de custodiis cognoscendo, mandatum facit, liberando vero reos excedit. Et hæc de prima parte distinctionis.

De posteriori maior est controuersia, nam esse hanc facultatem magnam, & continere maxima iurisdictionalia, ex superioribus patet: illa ergo non venire constat. In generali enim mandato non continetur, quod potest in magnum domini præiudicium vergere, nam de eo mandans non præsumitur cogitasse. Ratio rationis hæc est, quod delegatus persona delegantis fungitur, cui non 19 habita matura deliberatione, delegatus præiudicare non debet. Has similesque rationes expendit Frider. de Senis *conf. 163. allegans c. edoceri. & ibi gl. & c. nonnulli de rescrip. in fi. & dicit tenere Archidic. in c. officium de heret. in 6. easque repetit Barth. Roder. Calderon. in manual. iud. c. 10. n. 59.*

Secundo pro hac opinione facit, quod plerumque soleat id apponi in mandatis, ergo omissum videtur reseruatum domino pro cognitione interponenda. Hinc in simili in Camera Imperiali Commissarius etiam imperialis, hæsitare debet, cum in mandato facultas subsidiales impartendi expresse data non est, quod à me notatum est in tract. de Commis. c. 4. l. 5. p. 1. n. 21. hisce verbis: Quāuis non ignorem, partes sæpe petere, ut Commissario detur licentia, impartendi literas mutui compassus, & tunc hoc modo interloqui iudicem: Das die Commissarii sampt vorigem gewalt machte haben / Compass / vnnnd gebürliche Hilffbrieff an frembde örter zu geben / hoc est, ut Commissarii, præter ante concessa, potestatem habeant literas mutui compassus ad loca extranea concedendi. Ita cum secunda dilatione iniunctum fuisset Commissario, ut mutui compassus literas decerneret, in causa Dentheim contra Münster / 1551. 6. Mart. Similiter in causa Schönberg contra Eschenau / Commissarius expresse dixit, sibi non licuisse literas mutui compassus decernere, & ideo ad committentem remisisse, sed eum responsum non acciperet oclufit Rotul. De quo vide formam. *5. h. tit.* Si ergo in specie hæc facultas concedenda est, sequitur eam sub generali mandato non contineri, refert Saylor An. 15 16. 15. Septem. Sic decretam hanc facultatem vna cum commissione in eodem decreto Saylor. An. 1550. 5. Septem. & an. 1565. 26. Septemb. Et habet hanc rationem, quod singula-

rem causæ cognitionem desideret, ne temere concedendo Imperii aut Camerae iurisdictioni, quid decedat. Hinc Camera sæpe solet denegare examinationem per literas mutui compassus, ut factam in quadam causa homicidii, ubi ad probandum innocentiam, Hallenses petebant à Comite von Hohenlohe/literas mutui compassus, ut curaret Testes examinari, q̄ cum comes denegaret, allegando ad se spectare delinquentem punire, cognati captiui, pro literis mutui compassus supplicarunt, sed frustra, quia Camerales volebant illum destituere sua possessione: & Camera potius, si id petissent ex officio decreuisset Commissarios, tandem tamen promotoriales ad comitem decretæ.

Et licet pro hac distinctione, & alia multa disputari possint, ex iis quæ norant Canonistæ Archidiacon. *dict. cap. administratores. 23. quest. 5.* & Abb. Sicul. *in c. si de excessib. Prælatorum*, & Andr. Barb. *in cap. significasti, de officio delegat.* & iterum Archidiacon. *in cap. ut officium de heret. lib. 6. & Oldrad. d. consil. 89.* Et hanc sequatur Martin. de Fano. *in tract. de brach. seu auxilio implorando n. 3.* Contrarium tamen hoc casu, nisi expresse constaret de magno præiudicio superioris, vel delegantis, statuendum puto, hoc argumento motus, quod commode non potest officio fungi delegatus, nisi hac facultate concessa. Et quod quando aliqua res permittitur, vel prohibetur, omnia, quæ ex ea sequuntur præmissa, vel prohibita censentur, ut textibus demonstrat

21 in hac t̄ specie Rod. Calderon *d. l. n. 6.* Idque maxime tunc procedit, si causa delegato sit commissi

22 fa adiecta clausula, t̄ cum incidentibus, depēdentibus, & connexis, tunc enim ex sententia Agid. de Bellam. *decis. 328.* veniunt ea quæ sunt eiusdem naturæ, cuius est ipsa causa, scilicet de iudicialiter agitandis, de quo dicit, nunquam obliuiscaris, & quia concessa iurisdictione in genere, veniunt ea, sine quibus iurisdictione non potest expediri, etiam si sit maioris iurisdictionis, *per l. quotiens. C. de iudic. ut Bartol. in l. 2. colum. 2. ff. de iurisd. omn. iud.* Sed hoc intelligit Felinus, *ubi supra*, dummodo sint eiusdem speciei. t̄ Facit ad idem, quod tenet Rota

23 *decis. 23 in tit. de procurat.* ubi ait, quod licet procurator possit necessaria ad causam, non tamen grossa, quæ possit dominus, sicut offerre se ad sponte confitendum, consentire testium examinationi, sine citatione, & similia, quæ non veniunt in mandato, sicut nec donatio, aut liberalitas secundum Felin. *ubi sup. in 3. colum. versic. & dicit Rota.* Sequitur Auiles *ad cap. 1. Prætor. in verbo, mandato. num. 28.* ubi latius, quomodo dicta clausula accipienda sit, explicat. Vnde & ego in simili *d. loc. num. 20.* in literis subsidialibus idem statuti sequentibus verbis. Illud præterea quæritur, an Commissarius, si in commissione nulla fiat mentio literarum mutui compassus, eas decernere possit? Et dicendum q̄ sic, nomen enim citationis hoc importat, ut si non directo, per indirectum citer, dum enim iniungitur, eum citare debere personas nominatas, siue ecclesiasticas, siue seculares, satis innuitur eos, qui directo non possunt, per obliquum vocari posse.

Et hanc sententiam sequitur Agia *concl. 1. f. 121.* Menoch. *d. loc. n. 360.* quem imitatur, prædicta mea verba de commissionibus recte assecutus: prout illa citat, Grauzus *concl. 116. num. 2.* Bermond. *de*

public. concu. fol. 31. num. 7. & 8. Caualean. *de brach. reg. p. 4. num. 257.* Frideric. de Senis. *d. l. post Innocent. Host. Specul. Archid. Bart. Rodericus Calderon. d. loc. n. 59. & 60.* Si tamen t̄ delegantem, sine longa mora posset pro venia, absque magnis & ipsius impetrantis & partium sumptibus interpellare, non dissuaderem priorem opinionem, tanquam tutiorem amplecti.

Qua sententia t̄ stante non obstant in contrarium adducta. Respondetur enim ad primum, rationem illam assignatam, specialem esse exceptionem regulæ, quod generale mandatum omnia cōplectatur, in quibus terminis si versetur delegatus, eum à regula ad exceptionis doctrinam confugere debere suadent iam deducta: Vnde & in specie huius obiectioni sic respondet Frider. de Senis: non obstat, inquit, quod iurisdictione delegata est restringenda, quia habet locum, ubi per delegatam iurisdictionem derogatur iurisdictioni ordinariæ, quæ est fauorabilis, & ibi quoq; responderet ad alia, quæ in contrarium possunt adduci.

Secundum, hac ratione eneruat Agia, *dict. loc.* quod licet in rescripto quandoq; adiciatur clausula, inuocato ad hoc auxilio brachii secularis, si opus fuerit, illud est ad super abundantem cautelam, sicut in materia *e. mandatum de offi. deleg. & de stylo curiæ* interdum exprimuntur clausulæ, quæ suapte natura insunt, ut tradit Imol. *in d. c. significasti. col. 2.* Præter has duas opiniones tertio nonnulli distinguunt alia ratione, de quibus tale Beretta, *cons. 4. n. 24.* est iudicium: At subsequens ponderatio reflectitur & confirmat antecedentia, namq; in qua sit. proposita ibi per Doctores an delegatus possit inuocare brachium seculare, duplex opinio fuerat, altera affirmatiua, & communis, quæ fuit Innocentii, ut Decius post Abbat. ibi testatur *col. 2. sub n. 4. Bero. num. 24.* unde deprehenditur, quod iam dictum est: Innocentium ibi loqui de ordinario seculari, altera negatiua, quod non possit: iam si negatiua retineatur, monet ibi Ioan. Andr. remedium esse, per quod adhuc delegato concedatur brachium seculare habere pro executione suæ sententiæ, si scilicet executionem ordinario ecclesiastico committat, ut vult negatiua opinio contra Innocentium, illique mandat, & eum compellat, ut auxilium brachii secularis inuocet sic Ioan. Andr. ibi refert Bero. *num. 26.* aitque alios communiter sequi, quæ omnia luce clarius ostendunt Doctores, cum post Innocent. communiter sentiunt, delegatum non posse manu militari exequi suam sententiam, sed ad ordinarium recurrere debere, qui ipse id facit, & intelligi de ordinario seculari, non ecclesiastico, ut ex aduerso imaginati sunt; ut autores aliquos graues sententiæ aduersæ assertores haberent.

Hæc tamen quæ de delegato diximus, ita accipienda sunt, ut locum habeant, t̄ nisi primo constaret de incompetencia delegati, Menoch. *d. remed. 3. sub n. 360. vers. debet tamen index.* Secundo, nisi delegati sententia esset iniusta, quo casu exequenda neutrquam est ad literas subsidiales, adnotat Ioan. Petr. Surdus *consil. 405. num. 1.* licet ibi in rationibus dubitandi versetur, auctoritates nihilominus à se citatæ hanc declarationem pbant. Magon. post Mynsig Floren. *decis. 104. n. 18.* Tertio

non

non impartitur brachium ad requisitionem delegati iis in casibus, in quibus ecclesiastico iudici committenti denegandum esset, post Menoch. Graezus. *concl. 115. n. 3. 4. & 5.* Illud ad extremum circa delegatum quaeritur: an prius delegantem; 27 an vero iudicem laicum requirere debet, ad quod verbis Menoch. respondere libet, de *pos. rei. remed. 3. n. 366.* Et si, inquit, contentio est de possessione laicorum, tunc per modum simplicis requisitionis debet requirere iudicem laicum, ut sententiam exequatur, si vero est possessio rei ecclesiasticae, tunc si per se non potest, debet prius requirere iudicem ecclesiasticum ordinariū: & si is non potest, tunc ad brachiū seculare recurrere debet. Ita docuit Zabar. in *clem. 1. q. 10. de offi. dele.* atque ita declarat Felia. in *d. c. significasti, eod. t. n. 2.* & Nauar. *d. c. cum contigat, vers. non obstat de res. rip.* Hinc intelligimus errasse Dec. qui in *d. c. significasti, n. 4.* absolute censuit, prius esse requirendum auxilium ecclesiastici, & Decium secutus est Rol. *cons. 37. n. 6. lib. 1.* verius est, ut distinguamus, ut supra, vel etiam cum Frederico de Sen. *cons. 163. col. 2.* & Nauar. ubi sup. dicere possumus esse in arbitrio delegati prius requirere auxilium ordinarii ecclesiastici, vel non requirere:

Adde quā in hanc sententiam differit Dickin *aeonom. titul. de execut. §. Et est aduertendum.* Quod si inquit, exequutor subsequitorem habet, qui tamen executioni praesse realiter non potest, hic tunc non solum brachium seculare, sed & spirituale potest inuocare, ad expellendū detentatorem, & ad inducendū verum possessore in possessione 10. q. 1. c. petimus 24. q. 5. d. *Ligur. etc. administratores.* Aliter canonistae distinguunt ut videre licet apud Lælium Iordan. in *tract. de maior. rerum q. capis. caus. Episcop. c. 8. n. 15.* his verbis: Sunt autem in hac quaestione de delegato, distinguendi tres gradus: Primus, Delegatum, per se non posse: Secundus, ordinarii ecclesiastici auxilio; vel, ut loquimur, per ordinarium ecclesiasticum posse. Tertius, si non possint ambo, per brachium seculare. Atq; ita declarat etiam Felia. in *eod. c. significasti n. 7. vers. si vero de reb. ecclesiast.* & tunc si non potest, inuocet ecclesiasticum ordinarium &c. & not. summ. Tabiens. in *d. n. 10. in verb. delegare, vers. & sic sunt tres gradus,* ac dixit etiam Henric. de Boic. in *dist. c. significasti, in vers. & tunc per ordinem requirendus est primo, &c. & ibi, n. 46.* Vel etiam responderi recte potest, Delegatum prius requirere ecclesiastici ordinarii, quā secularis auxilium, & si fortasse solum non sufficeret ecclesiasticum, tunc posse ad seculares auxilium confugere. Cardin. in *clem. 1. q. 10. de offi. deleg.* & not. etiam Calens. ille recetior, dictus Rolan. à Valle Senator Montisferrati, in *consil. 37. omisso multiloquio nu. 6. vol. 1.*

28 Illud tamen iudex hic considerabit ut iubeat sibi delegationem ipsam exhiberi. Nam si iudex secularis non debet exequi sententiā Apostolici delegati, nisi sibi fidē faciat de delegatione, & sic de sua cōpetentia; ut probatur in *l. c. de iuris. d. om. iud.* ubi puniuntur iudices exequentes sententias iudicum incompetentium, & subdunt in proposito Bal. & Sali. quod cautus debet esse iudex secularis à quo per delegatū imploratur brachium seculare, ut videat, an sit ille iudex cōpetens, necne, nam si erit incompetens, non debet prestare sibi ministerium alicuius obedientie, vel executionis,

Hoc loco si ad extremum aliud adhuc attingendum, an successor teneatur parere literis ad praedecessorem directis? quam rem cum apposite decidat Couar. nec meliorem resolutionem inuenire hoc tempore liceat, utar ipsius verbis, quae *c. 11. practic. q. in prin. continentur*, quae ita se habent: Scio semel in forensi exercitatione controuersum fuisse; cum essent literae requisitionis solennes decretæ, & iudicibus quibusdam destinatae: Contigit etenim iudicem requirentem, ante harum literarum praesentationem, & publicā cognitionem, mortē obiisse, vel officio publico functum, aut priuatū esse, nam quidam existimarunt, non teneri iudicē; qui modo post obitum, aut priuationē iudicis requirentis admonetur, & requiritur easdem literas, quas requisitorias dicimus, exequi & effectui mancipare, quasi vires harū literarum defecerint omnino, deficiente munere, & officio publico, apud ipsum iudicē requirentem integraliter, ad exemplū iudicis delegantis, & delegati; Cum officium delegati expiraret, mortuo re integra delegante, & gratum, de *offi. dele. l. & quia ff. de iuris. d. om. iud. §. item si adhuc. Inst. mandat. l. mandatū. C. mandat. l. si quidam C. de act. & obli.* Nos vero contrariū respondimus, ac modo idem respondemus, dubio procul censentes, teneri iudicem requisitū has literas in hac specie exequi, nec posse hanc executionē effugere, ea ex causa, quod iudex requirens ante requisitionē mortē obierit, vel officio publico fuerit functus. Hanc vero sententiam, ne quis eam in dubiū reuocare contendat, aliquot rationibus cōprobare conabimur; primū in eius probationē adducētes tex. Iurisc. in *l. fundi venditor §. vi. ff. de acq. pos.* ita enim inquit Pomp. Itē si amicus venditoris, mortuo eo, priusquā id sciret, aut non prohibentibus hæredibus, id fecerit recte possessio ei tradita est; Sed si id fecerit, cum sciret dominum mortuū esse, aut cum sciret hæredes id facere nolle, contra erit. Hactenus Iurisc. ex quo passim Dd. adnotarunt, mandatū ex causa necessaria non expirare, morte mandantis re integra; Nam qui vendiderat fundum, mandauit amico, ut eum traderet emptori, & tamen ante traditionem mortuo venditore, respondit Iurisc. mandatariū ignorantem mortem, vel non prohibētibz hæredibz recte tradere emptori possessionem fundi venditi. Qua ratione præmissam opinionē Bar. & alii probarunt in *d. §. vi. gl. in l. eius qui in provincia §. quas vero, vers. nam & si tibi. & ibi Bar. & alii ff. si cer. per. gl. Bar. & Alber. in l. 2. §. sed si quis ff. de don. Roman. cons. 202. Fran. in c. si super gratia. de offi. deleg. in 6. Henr. in c. quoniam Abb. de offi. dele. Hippol. sing. 44. Bal. in l. mandat. C. mandat. 4. opposi. Imol. in l. cū pater §. Mæuius ff. de leg. 2. quorum opinionem sequuntur, ac fatentur communem esse Ias. in *l. nota n. 62. ff. de iuris. d. om. iud.* Arer. & Claud. in *l. fundi venditor §. vi. ff. de acq. pos.* cui sententiæ patrocinari videtur tex. in *d. c. si super gratia.* Igitur cum iudex requirens teneatur omnino pro executione iustitiæ literas iudici requisito destinare, & sic teneatur in specie istum actum ei delegare, committere, aut saltem eius ministerio agere, manifestum sit, non cessare, nec finire mandatū istud per mortem iudicis requirentis, nec per officii functionem, priuationem, aut amotionem secuta. Hæc vero ratio, etiam si communis sit, cōmuniq; omnium consensu probetur, dubia nihilominus*

est. Nec enim satis iure probatur, mandatum ex causa necessaria procedens morte mandantis non expirare, nec extinguere, siquidem in *d. l. fundi venditor §. vl.* hoc nequaquam constat. Imo fortassis contrarium, si quis diligenter obseruauerit. Primum equidem apparet ex eo responso, non recte tradi possessionem à mandatario, qui sciuerit mortem mortem obiisse: ergo dubio procul palam est, mandatum illud morte extinctum: alioqui posset mandatarius certus de morte mandantis exequi mandatum, & possessionem tradere. Sic sane glossa in *l. sed interim §. si vxor. versio. conditione ff. de don. inter vir. & vxor.* expressim not. ex dict. *l. fundi venditor §. vl.* mandatum morte mandantis reuocari. Nam cum mandantis mors non inducit mandati reuocationem, minime necessaria est distinctio illa, utrum mandatarius rescuerit mortem mandantis, an non, quæ tamen traditur in *d. §. vltim.* quemadmodum in mandatis, quæ morte non extinguuntur, probatur in *l. mortis causa capimus §. Titia. ff. de don. caus. mor. l. si vero non remunerandi §. vlti. ff. mandati* notat Bart. in *l. 2. §. sed si quis ff. de donationi.* Fit tandem ex his, non probari in dict. *l. fundi venditor.* communem conclusionem, quæ tamen alibi, quod ipse sciam, nusquam probata, iuris utriusque regulam contrariam omnino habens, erit profecto facillime refellenda, nec iure poterit admitti. Nec quicquam refert, quod Bartol. Angel. & Alexan. in *d. l. fundi venditor §. vl. & Iaso. in d. l. eius, qui in prouincia §. quas vero.* scripserint, apud iurisperitum alternatiuam adsumi pro copulatiua, ut mandatarius, qui morte mandantis sciuerit, & ab hæredibus fuerit prohibitus possessionem tradere, non recte eam tradiderit, quasi mandatum modo per prohibitionem hæredum expresse reuocetur, nondum morte mandantis extinctum. Quæ quidem interpretatio maximam vim & violentiam infert iurisperiti responso, in quo non temere bis alternatiua dictio continetur, iuxta propriam eius potestatem, & significationem, nisi quisquam hallucinetur, omnino intelligenda, cum & in priori parte alternatiua propriam vim habeat, sicuti ab omnibus receptum est, qui fatentur, recte à mandatario possessionem traditam fuisse, cum is nondum sciuerit mortem mandantis, etiam si hæredum consensus expressus, vel tacitus non accesserit. Idcirco, si post mortis scientiam, etiam non prohibentibus hæredibus, mandatarius retradiderit, non erit recte tradita possessio, secundum veram & propriam præcitati responsi interpretationem, quicquid alii fuerint hac questione commenti. Sed & communis conclusio adhuc non probatur in dict. *c. si super gratia. de offic. deleg. in 6.* Nam ea decisio specialem rationem habet, propter executionem gratiæ, quæ semel à summo Pontifice concessa, eius morte non finitur, imo valida manet, & ideo, ne frustranea sit, executor datus poterit, mortuo Rom. Pontif. qui eam concessit, eandem executioni mandare. Nec in eo casu scientia mortis impediret gratiæ executionem, cum etiam executor sciuerit, Romanum Pontif. mortem obiisse, nihilominus poterit gratiam ipsam exequi, secundum communem illius capitis interpretationem. Quod non ita erit admittendum in specie iurisperiti, in *d. l. fundi venditor.* Nisi quis velit temere à propria dictionum significatione discedere, deinde illud est

iuris constitutissimi, mandatum morte mandantis finire re integra, etiam ipso mandatario mortem ignorante. *tex. insignis in §. recte. Instit. de mandat. l. interiu prin. ff. mandat. not. gloss. & omnes, in l. mandatum. C. de mandat. l. eius qui in prouincia. & ibi Alex. & alii communiter, ff. si cert. pet. l. si quis §. morte. ff. mandati. gloss. in Clem. 1. in verb. teneant, de renunciatione.* Idcirco non video, quod referat, aut qua ex causa in *d. l. fundi venditor §. vltim.* scientia vel ignorantia mortis consideretur, si ibidem de mandati reuocatione tractaretur. Nihil enim ad mandati reuocationem pertinet scientia mortis, ut probauimus. Igitur cum à iurisperito distinguatur scientia mortis ab ignorantia, plane consequitur, ab eo non tractari, nec ambigi, an mandatum in eo casu fuerit per mortem mandantis reuocatum. Hinc sane fit iurisperitum tantum respondisse, possessionem recte traditam fuisse à mandatario ignorante mortem mandantis, etiam si mandatum iam morte finitum fuerit, non tamen dominiū, ad exemplum eius procuratoris, qui expressam mandati reuocationem ignorans bona fide rem tradiderit, transfert enim is possessionem, *l. mandatum distrabendor. ff. mandat.* dominiū autem nusquam transferretur à procuratore, cuius mandatum reuocatum est, etiam si ipse bona fide rem tradiderit, minime certus de reuocatione *tex. in d. l. eius, qui in prouincia, §. quas vero. gloss. & omnes in d. Clem. vnic. in verb. teneant, de renuncia. optimus tex. in l. Papin. ff. de public. in rem actio. & in l. 2. §. sed si quis ff. de donatio.* Hæc denique aduersus communem sententiam adnotauit Petrus Stella in interpretatione *d. l. Papinian.* quo in loco à Iason. discedit, qui in *d. §. quas vero,* communem opinionem veram esse censet, etiam in reuocatione expressa, ut tandem mandatum ex causa necessaria, etiam re integra minime expiraret per expressam reuocationem. Quod probat autoritate *tex. in d. l. Papin.* & tamen in eo casu res non erat integra, & ideo mandatum non potuit reuocari adhuc expresse, quia re non integra mandatum, etiam expresse reuocari non potest, saltem regulariter *glo. l. si pater. C. mandat. probaturque in d. §. recte, i. respon. & ideo* non satis virget pro Iasonis opinione locus ille iurisperiti. Imo Iasoni refragatur *tex. in l. fundi venditor §. vl.* ubi mandatum processit à causa necessaria, & nihilominus expirat, & finitur expressa reuocatione hæredum, qui quantum ad reuocationem expressam mandati, non habent maiorem potestatem, quam mandans ipse, si viueret *l. in his §. non de eo ff. de reg. iur. l. cum hæres ff. de diuer. & temporal. præscrip.* Ergo si in *d. §. vl.* potuit hæres mandatum ex causa necessaria datum post mortem mandantis reuocare, poterit & ipse, qui mandauit, viuens id agere: quamobrem Iason. opinio non iniuria refellitur. Ex quibus nunc omnino certum fit, quod ex *d. l. fundi venditor §. vl.* secundum communem interpretationem adduximus pro ea sententia, quam præbere hoc in loco institimus, tamen si ea opinio communis, & receptæ sententiæ autoritatem habeat. Secundo hoc ipsum probatur autoritate Bart. in *l. c. quia ff. de iurisd. om. iur. aut potius in l. more n. 6.* qui scribit, nuntium, cui est mandatum missionis in possessionem iniunctum & decretum, posse, mortuo mandante, eandem posse, tradere, & illud mandatum exequi, ea quidem ratione, quod hoc in casu nulla fiat delegatio iurisdictionis, aut potestatis, sed potius excutitur officium illi, quod potestatem aut iurisdictionem habebat, alteri mandato subordinatam. Quam opin. Bart.

si quon

sequuntur Imola, & Aretin. in d.l. fundi venditor. §. ult. Angel. in l. per epistolam. ff. de acquiren. here. Felin. in cap. relatum. in fin. de officio delegat. atque eandem esse communem asseuerant Iason, & Purpurat. col. penult. in dist. l. & quia. sic denique in presentiarum officium iudicis iurisdictionem habentis excitatur, & requiritur ad executionem eius, quod alter definiuit, & pronunciauit. Vnde nulla in hoc casu contingit, nec constituitur delegatio, quæ hunc effectum habeat, vt morte delegantis expiraret. Tercio, eidem opinioni suffragatur textus, mihi satis eligans, in authen. vt nulli iudicium. §. & hoc vero iubemus, versic. si vero. quo in loco apertius multo probatur conclusio hæc, quam in d.l. fundi venditor. §. vl. Quarto eadem sententia probatur autoritate Pauli, Angeli Aretin. & aliorum in d.l. fundi venditor. §. ultim. qui expressim asserunt, non extinguere morte mandantis, etiam re integra, mandatum, quo iudex qui sententiam tulit, eius executionem alteri commiserit: Par etenim ratio esse videtur, & in executionibus instrumentorum, quæ iure Regio paratam habent executionem: quemadmodum explicat Roderic. Xuarez, in l. post rem ff. de re iudic. in comment. ad l. regiam. Quinta ratio poterit in hunc modum assumi ex d. c. si super gratia. de offic. deleg. in 6. etenim hæc commissio fit ad executionem actus principalis iam perfecti, vt patet: commissio autem huiusmodi morte committentis minime extinguatur: vt Romanus Pontif. ibidem respondit: Ergo & in proposita questione morte, aut remotione iudicis committentis nequaquam extinguatur. Postremo illud his accedit, quod huiusmodi commissiones nomine dignitatis, quæ nusquam moritur, fieri videntur: quemadmodum apparet ex his, quæ nos latius adnotauimus in cap. requisisti de testam. & ideo non extinguuntur morte committentis, argum. à cap. quoniam Abbas, de offic. deleg. Non tamen inficior rationem istam, quo ad questionem propositam, non omnino eerrâ esse: Cum & potestas delegati finiatur prorsus per mortem delegantis, re integra contingentem, etiam si delegatio fiat ratione, & causa dignitatis, quam ipse delegans obtinet, nisi expressum solius dignitatis nomen foret adscriptum, ex his, quæ traduntur in c. si gratiose, de rescrip. & in c. si super gratia de offic. deleg. in 6. His ergo rationibus, ni fallor, præscripta sententia probari iure poterit, eaque potissime congruit publico iustitiæ ministerio, ob varias, ac sapissime contingentes iudicum mutationes. Faciunt & huc quæ notantur in decis. Cam. in verbo Remissionales: his verbis: Remissio non expirat mortuo remittente causam ad superiorem re integra. Nam si viuens iudex causam semel remissam, etiam re integra, renunciare non potest Specul. in tit. de iudic. dele. §. excipiendo num. 9. multo minus per mortem eius, vel per successorem renunciari potest, vel expirare; maxime si remittens, propter dignitatem, in qua est constitutus, iurisdictionem habeat. Dignitas enim nunquam moritur, etiam in delegato Abb. in c. licet n. 7. extra de officio iud. dele. Nec bonum est argumentum à remittente, ad delegantem, hoc casu, propter rationem diuersitatis; quia iurdictio delegati omnino à delegante dependet: Superioris vero ordinarii, ad quem fit remissio, iure proprio nititur. Vnde sufficit remittentem semel à se omnem iurisdictionem abdicasse: Ita obseruatum, in causa Xet.

ter contr. Graffen vnnnd Hauptseuth des Lands Rottlinger / 30. Jan. An. 67. vt latius in protocollo Notarii Geisselbech / eodem & sequenti die.

CAPVT VII.

De personis Partium, à quibus & contra quas brachium inuocari potest.

SUMMARIA.

- 1 Brachium an ipsamet vincentes partes possint implorare. Negatiua ex sententia Schurff. Quæ & in Camera recepta dicitur. n. 2.
- 3 Affirmatiuam etiam in Camera receptam demonstratur.
- 4 Brachium imploratur contra contemnentem sententiam.
- 5 Brachium contra singulares successores inuocatur.
- 6 Ad brachium seculare an quis se in instrumento valide obligare possit.

TRACTATIO huius capitis ita instituenda est, vt consideretur, primo, an sit pars implorans, vel pars contra quam imploratur. Quoad partem implorantem, illud in questionem venire potest; an priuatus vincens in iudicio, ipsemet per se possit inuocare brachium? Et licet simpliciter dicendum videatur, partem id non posse, idq; non solū ex mente Schurff. qui sic ait cons. 33. n. 3. cent. 1. Quod si iudex non teneatur ad huiusmodi executionem, si requiratur à parte, sed opus esse, vt iubeatur à superiore, vel requiratur per eum, qui tulit sententiam. Hinc Bartol. in d. §. 1. (quem sequuntur ibi Legistæ) concludit, quod quando petitur executio sententiæ per offic. iudicis coram alio iudice, quod istud non possit fieri nisi median-
tibus literis eius iudicis, qui sententiam tulit, allegat ad hoc tex. in l. 1. ff. de offic. consul. & in l. properandum. §. si autem reus. C. de iudiciis. c. Romana. §. contra-
hentes, de foro compet. in 6. Idem tenet gloss. in l. cum quædam in princip. in verb. generaliter ff. de iurisd. omni-
iud. Et dicit ibi Baldus, post Cyn. ita fuisse de facto obtentum Florentiæ; quod executio sententiæ fuerit nulla, quæ facta per iudicem alterius territorii, seu iurisdictionis, non habuerat literas primi iudicis: Et est ratio, quod de alieno processu non possit quis se intromittere, nisi sit requisitus. Sed quando est requisitus bene potest, quia tunc imaginem illius gerit, secundum Bal. in l. fin. C. de edict. diui Adr. toll. Sed etiam quia id in Camera obseruari tradit Frider. lib. 2. de mandat. ca. 65. nu. 6. Quærit enim, si an pars pro qua iudicatum est, auxilium iudicis secularis recte inuocet eamque, questionem decidit. Consequens est, quod quia non delegatus, multominus pars ipsa brachium seculare possit implorare, nisi singulare ab ordinario, qui exequi debebat, mandatum sit concessum: & ita consideratum inquit in causa Westerhoff contra Halberstat. 25. Iun. an. 1586.

Tamen id non esse perpetuum, & contrariis exemplis edoceri posset, sic enim brachii imploratio anno 1556. 29 April. executio impetrata à Georg. Einführn Sächsischen Wänsmeistern contra die & tadt Rottlingen / auch Annen Dren-
lein glaubigerin. Ad partes contra quas imploratur brachium, quod attinet, sic statuendū: si ordinarie contra contemnentem sententiā excom-

municationi implorari, Anchoran, in cap. postulasti. de homicidiis, dicitur autem contemnere, secundum Hostiensem, qui non satisfacit cap. expubl. de conuersat. coniug. additio antiqua ad consil. 89. Oldrad. Dick in econon. ord. iud. consil. tit. de execut. vers. est & aduertendum. fol. 370. Et non solum imploratur contra ipsos, sed etiam contra heredes, aut singulares successores. Nam videmus, quod literæ executoriales, seu brachium seculare obtentum contra eum, qui primo possidebat, potest exequi contra eius successorem singularem, mediatum, vel immediatum, qui lite pendente, rem super qua litigabatur, emit, absque nouo iudicio. ut notatur per Bart. in l. creditores. C. de pignor. col. 7. per text. in ca. Ecclesia S. Maria, vt lite pendente. ita in quadam causa Romanæ curiæ 20. Decemb. 1537. fuit dictum, vt est decis. in Recoll. Mohed. 12. quæ incipit. In eadem, sub tit. de execut. rei iudic. de quo aliquid etiam dicemus infra in secunda parte cap. 4. de attent. lite pendente in tertia illat. in quinta ampliacione regula, in dicta illatione posita num. 459. verba sunt Robert. Lancelot. in elaboratissimo de attentat. tractat. part. 1. capitul. 3. sum. 22.

Sed an quis possit se obligare ad hoc; videlicet, an debitor recte paciscatur, vt possit moueri, & excommunicari, regrauari, & ad brachium seculare deponi, quæ situm est? ad quod ita respondet Massa Gallef. ad Form. Cam. obligat. part. 3. qu. 3. Pro quorum intelligentia, suppositis pro notis iis, quæ habentur in cap. P. & G. de officio delegati, & in 6. sacro. de sentent. excom. & in cap. cordis oculus. l. qu. 7. & in eisdem locis notat glos. & Docto. ex illis in summam facio hanc conclusionem: Quod si quis dubitet, an per tale pactum prorogari possit iurisdic-tio alieni iudicis, vt talis iudex hæc facere possit, & de clericis res est clara, quod non possit id facere sine consensu sui Episcopi: Similiter potest & laicus cum consensu sui Episcopi. Sed an idem facere laicus possit sine tali consensu? quamuis Ant. Butr. voluerit facere certam distinctionem: tamen communis Dd. sententia est, quod non possit. Vnde sequitur, quod vigore huius obligationis, via excommunicationis & censurarum non poterit extra Rom. Curiam procedi, nisi per proprium obligati (siue clerici, siue laici) Episcopum, aut eius Vicarium, aut alienum, in quem de consensu proprii Episcopi facta sit prorogatio, & in ipsa Curia per auditorem Camera, cui hoc genus causarum est (iuxta superius dicta) præcipue delegatum. Si autem dubitetur, an valeat pactum, quod a iudice competenti possit obligatus excommunicari, non præcedente monitione, seu citatione & contumacia? Et in hoc quoque dubio communis est omnium sententia, quod pactum non valeat: & ideo prudenter positum fuit in hac formula verbum moneri, ante verbum excommunicari.

CAPUT VIII.

De rebus super quibus brachium potest implorari.

SUMMARIA.

1 In clericorum bonis immobilibus potest fieri executio, si sub magistratu laico sita sint.

- 2 Si de regalibus imperii agatur, etiam si persona ecclesiastica in lite sit: Imperatoris est iurisdic-tio.
- 3 Ecclesia bona non veniunt in statuto de parata executione.
- 4 Ecclesia semel quæsitum dominium secundum Innocent. est sanctum sanctorum domino.
- 5 An dicta nu. 3. locum habeant, si collatum quid sit ecclesia sub conditione aliquid faciendi.
- 6 Donatum Ecclesia non potest etiam ex causa reuocari, facta traditione, limitatur n. 7.
- 8 Executio iuridica excusat à sacrilegio.
- 9 Donator potest ab initio conditionem rei adiacere.
- 10 Clerici criminaliter condemnati bona quo deueniant. Immobilia, merum imperium habent: cedunt, num. 11. Etiam in crim. hæreseos. num. 12. Mobilia episcopis. nu. 13. & quibus nu. 14. Idq. exemplo simili demonstratur n. 15.
- 16 Ecclesiasticus non potest mittere in possessionem in rebus Laicorum, sed brachium seculare implorare debet. Ratio eius rei. n. 17. & 18.
- 19 Differentia est inter sententiam, qua decernitur immisio, & ipsam immisionem. & n. 20.

IN pertractatione rerum, super quibus brachium implorari potest, hoc tantum consideratur, an sint secularium, an vero Ecclesiasticorum? Et si ecclesiasticorum: an de patrimonio ipsius Ecclesiæ, vel clerici: Et si clerici: an mobilia, vel immobilia? quæ res ideo diligentius inuestiganda, quia primo sæpe dubitatur de bonis clericorum, an sine imploratione brachii, contra illa procedatur, an vero requisito prius magistratu ecclesiastico. Vt autem id dilucidius explicetur, ante omnia notandum; aut agi ratione bonorum contra clericum, vel ex causa ciuili, vel criminali.

Si ex causa ciuili, iterum distinguendum: an illa bona sint sita sub magistratu seculari, an vero ecclesiastico. Et si sub magistratu ecclesiastico: an is sit satis potens ad defendendum illa bona, an vero non: posteriori enim casu brachii secularis inuocationi duntaxat locus est, per infra notanda.

Si sub ciuili magistratu, tunc aut bona sunt immobilia, vel quæ immobilibus æquiparantur; & in iis à magistratu ciuili directo potest fieri executio, vtor ad hoc autoritate Massuer. in prax. tit. de execut. num. 37. cuius verba hæc sunt: Executio potest fieri aduersus monachum, & alium virum ecclesiasticum in sua temporalitate, fructus pendentibus; quia si sunt à fundo separati ilz sunt ameubliz. Et idem in redditibus nondum solutis, vel exceptis, vt notat in Authentic. causam quæ Cod. de Episcop. & Cleric. & c. Addantur ea, quæ notat Bernardinus Laurentius, in tractat. in quibus iudex secular. potest manere in person. Cleric. sine metu excommunicationis impenere numer. 17. qui dicit in Francia seruari, vt quando iudex laicus procedit ad aliquam executionem, in casibus sibi permissis, contra clericum, illa sit in bonis temporalibus, quando habet talia bona. Et hinc Barth. Capua super constitut. reg. in rubric. de sacram. præstando numer. 1. statuit, Clericum & religiosum posse conueniri coram iudice seculari, in causa ciuili; scilicet, vbi ipsi retinerent, seu possiderent aliqua bona burgensatica, quæ

quæ sunt de bursa Imperatoris. Ratio est: quia potius inspicitur qualitas rerum in hoc casu, quam qualitas personarum, & iudicis ecclesiastici, ut & res Imperatoris habeant ampliore prerogativa, quam alia res cuiuscunque alterius. Idemque dicendum est si de regalibus imperii eiusque feudis agatur quod notatum in causa Nilsdesheim contra Braunschweig. Dictis vero casibus exceptis, in bonis ecclesiasticis non proceditur indifferenter, in executionem. Nam sicut in executione paritur bonis militum, concernentibus ipsorum vocationem: ita multo magis istud procedit in bonis Ecclesiarum semel addictis, ut in statuto de parata executione, quantumvis generali, et ea non veniant: cum laicorum constitutiones non ligent clericos, *auth. cassia, & irrita. C. de sacros. ecclesiis. & c. quæ in ecclesiis, extra. de consuet.* Idemque procedere etiam in conuentione executiua; ut videlicet manus ad bona ecclesiarum poni non possit: author est Innoc. in d. c. verum. n. 2. *extr. de foro compet.* Quia secundum eum, dominium semel quæsitum Ecclesiarum, sanctum sanctorum est Domino, adeoque non potest capi, sine incurso sacrilegio, nisi cum auctoritate iudicis ecclesiastici, c. null. liceat. cum sequentibus. 12. q. 2. facit. §. sacra. *Instit. de rerum diuisione. l. sancimus. C. de SS. ecclesiis, & §. quoniam cognouimus. auth. de alienat. & emphyt. collat. 9. & toto titulo, extra de rebus eccles. nō alien. c. semel dicatum, extra de reg. iur. in 6.* Quod quidem ego, de bonis ecclesiarum, prælatum, sub pacto executiuo obligatis, non admodum pugno: sed quatenus Innocentius, hoc extendit ad bona, etiam collata ecclesiis, et sub conditione aliquid faciendi, & si istud non fiat, quod locus pateat manus iniectioni, quasi etiam tunc, lege contractus non seruata, cesset manus iniectionis, istud est contra textum expressum in *cap. verum, extra. de condit. apposi.* ubi habetur: siquidem ecclesiarum donetur aliqua possessio, sub conditione, quod, ea cessante, collatum reuocetur, locum esse manus iniectioni, cum deficiat causa, ob quam res donata, fuit. *l. si extraneus, & toto tit. ff. de condit. causa data causa nō fec. ac facit. l. creditores C. de pignor.* Collatio si quidem facta sub conditione, non aliter valet, nisi demum conditione existente, vel adimpleta. *l. qui heredi. §. fin. & l. quæ sub conditione ff. de condit. & demon. str. cum l. hac venditio, de contrah. empr.* nisi dicamus, Innocentium loqui, vel de manus iniectione priuata, vel quæ fiat cum ministerio iudicis secularis, tanquam in competentis, c. si diligenti, *extra de foro compet.* aut saltem in casu, ubi prædium donatum iam fuit conuersum in adem sacram, aut cæmeterium: quo casu, ne quidē, tibi nō seruata pacta, poterit, quod donatum est, ab ecclesia reuocari, sed debet donator contentus esse æstimatione rerum, pro quibus agit, Felin. d. c. verum. nu. 9. vers. 2. *declaratio, de foro compet.* Idque illa ratione, quod mutata est antiqua conditio rei, Anton. de Butt. d. c. verum. nu. 12. per c. ad hoc. *extra de religiof. dom.* et nisi forte negligentia solius prælati, absque culpa collegii vel ecclesiarum, interuenisset, ita declarat Felin. in d. c. verum. nu. 7. & 8. ubi etiam Panor. notat, n. 2. & Anton. de Butt. n. 12. cum Ioanne Andr. & Hostiensis ibidem, & post eos, hanc opinionem, contra Innocentium, asserit, & sequitur etiam Bart. in l. si. n. 1. ff. ut in poss. legat. seru. causa esse lic. & in l. re. d. iores. nu. 4. C. de pignor. ac facit l. si quis curialis. in verb.

ad pristinam sortem, veluti manu iniecta, reuocetur, ibidemque Salic. nu. 2. C. de episc. & cler. Afferunt rationem, et quod executio iuridica excusatur a sacrilegio. *l. quanquam in princ. ff. de aqua plu. arc.* cum protectio iuris cuiusque, non habeat in se iniuriam. *l. 1. §. vsque adeo. & l. iniuriarum §. 1. de iniuriis c. scienti, & consentienti, extra. de reg. iur. in 6.* Licuit enim donatori ab initio, circa traditionem rei suæ, imponere ei legem, et quam volebat, *l. in traditionib. ff. de pactis. l. legem quā dixisti C. eod.* hanc rationem innuit Anton. de Butt. in d. c. verum. n. 12. eaq; sententia communis est, teste Ruin. consil. 145. n. 6. vol. 4. quem allegat, & sequitur Menoch. de adipis. pos. remed. §. n. 25. Coler. de process. executiu. part. 2. c. 3. num. 173. & seq.

Si ex causa criminali agatur contra clericum: notanda sunt monita huc quadrantis Ioan. Imbert. in Instit. forensibus lib. 3. c. 16. in verbo: purgatione: sequentibus verbis comprehensa; Hic quadrat maxime, ut admonemus, sacerdotes, criminis poenā sanguinis commerti, & bonorum publicationem inferentis, gratiam, à Rege nostro consequi oportere, ut tradit Dn. Chassanæus in consue. Burgun. commenta. tit. si aucun. commet. simple larcin. §. 5. in vers. si na grace, in fine. Nam clericorum immobilia, moribus nostris publicata, merum imperium, in loco ubi sita sunt, et habentib; acquiruntur, tradit Oldrad. con. 17. & Boer. in consuetu. Bitur. tit. de iurisdic. §. 2. & D. Chassan. in tit. des confiscation. §. 1. in gl. & appartient. in consuetud. Burgun. ubi id etiam eo producit, quando à iudice ecclesiastico fit immobilium publicatio. Addit quoque multam pecuniariam, qua iudex pontificius plectitur clericum, ob delictum, ad iurisdictionis laicæ vindictam spectans, eius fieri, cuius est laica iurisdic. Verum si de crimine læsæ maiestatis clericus condemnatur, immobilia ad Regem perueniunt, ut tradit Guid. Pap. questio. 341. Quod si de crimine hæreseos conuictus sit, nihilominus immobilia efficiuntur et eius, qui merum imperium obtinet: ut tradit idem Guido, quest. 77. Quare non facile assentirem Dn. Chassanæo, qui in titu. supra citato, ad finem tradit, quod si iudex regius bona delinquentis publicet, ea principi acquiruntur: etenim contra fuisse iudicatum quamplurimis curiæ Parisiensis arefctis compertum habeo, unde in huiusmodi publicationibus, curia illa fere his verbis uti solet: ut bona publicentur, & confiscentur, ei, cuius ea res est, seu cui oportet. Nec refragatur, quod ibi adducit idem Chassanæus: publicationem esse introductam pro oneribus sumptuum, qui in lites capitales fiunt: nam Rex, siue aris regii susceptor de bonis publicatis, sibi eos sumptus præcipit: nonnunquam poena pecuniaria in harum expensarum compensationem Regi adiudicatur. et Mobilia autem clericorum, acquiruntur episcopis eorum: ut tradunt Oldrad. & Boer. in locis supra citis. Sequuntur enim personam, & non territorium: ut scribit Alexand. Imol. in consil. 16. 1. volu. et Sed dubitabatur, cui episcopo ea debeant applicari: an videlicet ei, in cuius diocesi ea reperiuntur: an vero ei, à quo clericus sacris initiatus est: an autem ei, qui sententiam super crimine profert: an denique ei, in cuius diocesi delictum est commissum: Oldradus enim, in consilio supra citato, sentit ei publicanda, & adiudicanda Episcopo, in cuius diocesi

crimen est perpetratum. At Ioann. Gallus in quaestio. suis q. 91. refert Parisiensis curia aresto fuisse pronunciatum; ea mobilia ad illum pertinere Episcopum, eique applicari oportere, in cuius diocesi ipsa sunt constituta. Quod confirmatur ex simili specie, in statutis nostris municipalis regionis Pictonicae† relata c. 130. vbi mobilia eius, qui sine herede mortuus est, ei domino applicantur, in cuius sunt territorio. Idem tradit Bald. in c. 1. de pace tenen. per eum text. & latius Alex. Imol. in conf. 16. supra allegato, in quam rem citat text. in l. ex facto proponebatur. §. verum. ff. de heredib. insti. Porro Steph. Anfrer. in decision. Tholoff. q. 150. scribit, dominum temporalem, cui essent immobilia clerici accusati applicanda ob crimen, non posse conqueri, si episcopus cum clerico, coram se criminis illius conuicto, & confesso, transigat, cum fraus in bonis acquirendis nulla fiat, l. cum quidā. ff. de iure fisci. Quod quidem non parum confert ad id confirmandum arestum quo in lib. 1. supra reuulimus, pronunciatum fuisse, dominum feudarium; in cuius feudo sunt sita immobilia eius, qui crimen commisit, non posse oppugnare criminis gratiam illi a principe factam: Quis ex eo crimine immobilia illa ei fuissent publicanda, si quidem istis, sicut hic, non potest quis se fraudatum in bonis querendis allegare; Necnō episcopus in exactione multae contra clericum iudicatur, Regi, multam suam repenti, praefertur, vt not. in arest. ad finem styli parlamen. adpositis, arest. 103.

Et haec prima causa est, quare de differentia rerum, proprie sic dictarum, agatur.

Secundo, haec consideratio rerum ad hoc conducit, quod missio in possess. non potest fieri a delegato, etiam Papae, sine hoc remedio, cuius rei testem habemus Purpurat. consil. 537. num. 3. sic hanc rem pertractantem: Quod delegatus Papae potest ubique exercere suam iurisdictionem, excommunicando, & aliis modis, quibus iurisdic. ecclesiastica exerceri solet. & ita Socin. loquitur in praallegato consilio; non tamen potest mittere † in possessionem, in reb. laicorum, sitis in territorio domini temporalis, seu laici; sed debet committere, vt executio fiat a iudice laico, secundum Innocent. & Bald. in cap. significasti. de officio deleg. quod Docto. communiter lequantur, & dicit Cardin. in clem. pri. de offi. deleg. quast. 10. quod isto casu debet requirere auxilium brachii secularis, per viam simplicis requisitionis. Ne huic communi opinioni obstant duo, quae moderni adducunt, in d. cap. significasti. quos ibi commemorat Felin. in col. vii. in primo d. Innoc. in c. t. de mutuis petitionibus. quod iudex laicus exequitur suam sententiam in bonis clerici coram eo reconuen- ti; ergo pariter ecclesiasticus debet posse exequi in bonis laici a se condemnati; quia neganda est ista consequentia, propter diuersitatem rationis: quia d. casu iudex laicus, non exequitur sententiam in rebus ecclesiasticis, sed in prophanis, quae sunt in territorio ipsius iudicis exequentis, quo caret delegatus, & propterea non potest facere † missionem in possessionem: vt in simili Bald. dicit, in l. ubi quicquam. §. vbi decretum. colum. penult. ff. de officio. procons. & lega. & latius dixi in l. imperium. ff. de iurisdic. colam. §. versic. & ex praedicta conclusionem. Secundo mouebantur d. moderni, per

l. magis puto. §. illud. ff. de rebus eorum. † vbi iudex domicilii pupilli, praestat autoritatem, in alienatione rei pupillaris, existentis extra suum territorium; Ergo eodem modo delegatus potest concedere missionem in possessionem in alieno territorio; sed nec istud aliquid concludit contra communem; quia, & si iudex domicilii possit talem authoritatem concedere: non tamen posset emptorem mittere in possessionem, in alieno territorio; sed deberet rescribere iudici territorii, vt ita faceret; iuxta gloss. in l. quaedam puella in princ. vbi dixi. ff. de iurisdic. omn. iudic. & sic in proposito delegatus, vel ordinarius ecclesiasticus, habent authoritatem in causa coram se pendente pronunciandi, aliquem esse mittendum in possessionem: non tamen possunt re ipsa mittere, sed debent requirere dominum seu iudicem territorii, vt dicit communis opinio. Nam aliud est, pronunciare; aliquem esse mittendum, † & aliud est, re ipsa mittere: quia per primum, nulla fit iniuria domino territorii; sed per secundum sic, si non requiratur; & quia in primo adeest iurisdic. cuius exercitium impeditur in secundo, propter carentiam territorii: & maioris iurisdic. nis est mittere in possessionem, re ipsa, tanquam sit mixti imperii, quam ferre sententiam † de mittere in possessionem; quod est simplicis iurisdictionis gloss. in l. prima. ff. de iurisd. omn. iudic. in verbo. possessionem; vbi comprobauimus per multa, post Bald. & Alex. col. 6. & ita in omnem euentum excusari non possunt d. condemnati, quin rem illicitam fecerint.

CAPVT IX.

De natura causarum, & quae mixti fori dicantur.

SUMMARIA.

- 1 Mixtae actiones in iura.
- 2 Mixta causa, iuris scilicet diuini, & ecclesiasticae.
- 3 Quare de mixtis hic agatur exemplo Camerali doctur.
- 4 Sacrilegii crimen an sit canonici, vel ciuile, an vero mixti fori? Et eius quaestio visus. n. §. & decis. n. 11.
- 6 Blasphemia, est mixti fori.
- 7 Peritium Deum vltorem habet, & cuius fori?
- 8 Iuramentum quomodo Prator tueatur.
- 9 Ex iuramento an actio nascatur.
- 10 Fidem frangens grauiter peccat.
- 12 Iuramenti ratione quando, & quibus casibus seculari cognoscat.
- 13 Baldi inuectiua in canonistas.
- 14 Sortilegium cuius fori, controuertitur.
- 15 Sodomia cuius fori?
- 16 Adulterium cuius fori late distinguendo euoluatur.
- 17 Adulterio quae poena constituta?
- 18 Stuprum est mixti fori.
- 19 Concubinatus cuius fori?
- 20 Concubinatum Aristoteles improbat.
- 21 Vsurarius cuius sit fori, varie distinguendo discutitur.
- 22 Patronatus ius cuius fori distinctione explicatur.
- 23 Decima cui foro ascribantur variis distinctionibus enodatur.
- 24 Quatuor regulae, vel potius monita circa doctrinam de mixtis causis proponuntur, quae omnino in consideratione, ne hic erretur, habenda sunt.

25 Regula seu monitum primum ex Castellion.

26 Regula secunda ex Coelnero.

27 Regula tertia ex Hyppolit. de Marsiliis.

28 Regula quarta ex Decio, & Agia.

CIRCA causas earumque naturam, non minor hic, imo exactior exigitur cura. Vix enim illa quæ infra, de modo procedendi, (in quo neruus totius tractationis consistit) intelligi possunt, nisi exacta hic causæ inquisitio instituat, unde enim ea, quæ ibi proponuntur, cognoscere licebit? nisi causas earumque naturam cognitam habeamus nihil enim prius ibi quaeritur, quam hoc; An causa sit mere canonici, an vero mixti fori? Quæ distinctio ratione mixtionis, non est inusitata. Sic enim, ut de iuriconsultis dicam, actiones quasdam mixtam causam obtinere tradit Imper. Iustinian. in §. actionum Instit. de act. Sic; ut & de Theologis agam; duo iura in vnum mixta reperiri sæpe, diuinum sc. & humanum, diuersis tamen respectibus coniuncta, ita, ut substantia iuris diuini sit, determinatio autem ecclesiastica, demonstrat, & exemplis variis illustrat Franciscus Vargas, de episcop. iurisd. axiomat. 12.

Et in specie huius nostræ distinctionis Camerale exemplum existit apud Friderum, c. 65. nu. 7. vbi sic ait: An etiam brachium seculare recte implore, & impartiat, p. executione sententiæ, de cuius cognitione laicus intrittere se non potest? Et hoc similiter in eadem causa Halberstadensis morum est. Quidam generaliter tenebant præiudicia, in quibus Camera auxilium ab ecclesiasticis imploratum est, accipienda esse eo casu, quando cognitio quoque seculari comperit, ratione sententiæ, & iudicis illius, qui brachium inuocauit. Iam autem ex tenore instrumenti copiaque sententiæ declaratoria, cuius potissimum executio virgetur, constare, causam esse mere spirituales, de collatione præposituræ Ecclesiæ Halberstadensis; & non ipsum iudicem, executionem sententiæ, quæ principaliter in restitutione præposituræ consisteret, virgere, sed potius quod ipsa Pars brachium inuocet: tum iudicem ecclesiasticum, qui sententiam tulerit esse plane extraneum ab imperio, ad cuius etiam mores, & constitutionem nullatenus pateretur se astringi, qui in sententia longe extra limites imperii dicta, tali quoque vltimo fundamento sit, quod in imperio, stante religionis pacificatione, sustineri non posset. Unde etiam executoriales denegatæ, &c. Et hæc etiam in consideratione habita fuerunt in causa Braunschweig contra Hildesheim. Ex itaque, non solum in criminalibus, sed, ob vicinitatem, quædam etiam in civilibus hic breuiter examinandæ, & ordine recensendæ sunt. Possunt autem hoc ordine recte distingui; quod, quæ sunt criminalia, de sua natura, aut committantur in Deum, aut non.

In Deum.

4 Primum, sacrilegium, quod non tantum furti rei sacræ, vel religiosæ, sed etiam aliis factis, ut contemptu Dei, & principis sit; de quo Iohan. Harprecht ad §. item lex 3. nu. 4. Instit. de publ. iud. Et licet id quidam civilis fori esse statuunt, per l. sacrilegii. ff. ad l. Iuliam peculatus, ut & poenam l. 1. C. neminem licere signum saluatore. Et ita in praxi seruati notauit Clar. in pract. criminal. q. 37. de consuetud. Mediolan. Iacob. Mileus in praxi fol. 74. n. 7. Alii autem id

fori canonici esse, dicant. c. 8. cum sit cōquestus 16. de foro compet. Bald. in authent. clericus C. de episcop. & cleric. Mixtum tamen esse probat text. in c. cum sit generali. de foro compet. c. fin. lib. 6. & Mantica conf. 226. in qua opinione etiam est Abbas, ad c. cum sit generale. de foro compet. & idcirco Ioan. And. in addit. ad Speculat. in rubr. de maior. & obediens. tradit, iudicem secularem capere laicum sacrilegum, ad instantiam iudicis ecclesiastici, non æque autoritate propria. Ac illud fortasse est, quod dicere voluit Hostiensis, ad d. c. cum sit generale, quod sacrilegium sit principaliter crimen ecclesiasticum: licet interdum puniatur per secularem iudicem, quando imponitur capitalis poena. c. nouit. de iudiciis, quæ ecclesia non agnoscit, Cuius sane sententia maxime placet, ob causam illam, quam affert Lucius III. d. c. cum sit generale. In fauorem, inquit, Ecclesiæ est introducendum, ut malefactores suos, qui sacrilegi sunt censendi, venerabilium locorum Rectores possint, sub quo maluerint iudice, conuenire. Eandem rationem reddit Bonifacius Papa. VIII. c. fin. de penis. lib. 6. & quod plus est, statuit, ut qui in personam Cardinalium, & familiarium ipsius Pontificis deliquerit, licet ab ecclesiastico iudice castigatus, possit iterum à magistratibus civilibus, secundum Cæsareas constitutiones, puniri. In quibus quidem verbis innuere videtur Bonifacius: quod licet poena aduersus sacrilegos iure civili imposita sit; tamen magistratibus civilibus haud liceat se in huiusmodi criminibus interponere, sed in fauorem libertatis ecclesiasticæ facit, ut poenæ ita constitutæ, executioni mandentur. Vltimum huius rei proponit ex mente Cyn. Angel. in §. magistratibus. in ff. de iurisd. omn. iudic. Quæritur; an sententia lata per iudicem ecclesiasticum, super sacrilegio, possit executioni mandari per iudicem secularem, sine nouo processu? decidit quod non, propter defectum potestatis executionis, qua caret iudicans: allegat pro casu §. si vero crimen. in cor. de sanctissimis episc. Et dicit verum addit. Bar. & c. Et hanc Angeli doctrinam multis super additis confirmat Alex. in d. l. n. 10. & Decius distinguendo probans, contra ipsius mentem, Bar. n. 13.

Secundo blasphemia, quod esse mixti fori, extra controuerfiam hætenus fuit. c. 2. de maled. & refert Iul. Clar. in pract. crim. §. blasphemia. vers. Hoc crimen lib. 5. Hyppolit. de banis. verb. iudices. n. 207.

Tertio, Periurium Deum spectare, ex eo constat, quod eum habeat vltorem. Et id quidem esse fori ecclesiastici voluit Io. Quint. Hæduus, in Aristocrat. Christ. civil. fol. 57. Iurisiurandi inquit religio ad ecclesiæ iudicium duntaxat pertinet. Iurandandum, quos habeat iudices, plusquam manifestum est, quod hoc in capite Nouit. dicitur: videlicet, de iuramenti religione, quemadmodum de sacris, & religiosis omnibus, solos pontifices esse iudices, interpretes, & disceptatores. Prisco etiā Romanorum more, ad pontifices, uti ad antistites deorum immortalium, populus adibat, dubius de pietate, de fide, ac iureiurando, & de votis omnibus, rite, excludendis: ut lib. de legib. 2. Cicero scriptum reliquit. Quod iuratum est, prior quidem tueretur, & paciscentes cogere deberet ad seruandū iurandū, non vi, nec dolo adactū. l. 5. de iureiur. ff. c. 2. eo. tit. in 6. Verū id agit tam religionis causa quam pacti præcedentis ratione: sed religiosene, an superstitiose sit iuratum, licitum, nec ne sit iuramentum, consulenda venit ecclesia sola: cuius est in ambiguo status.

statuere, an & quatenus obligemur iuramento, quasque vires habeat. *cap. venerabilem. de elect. c. 2. de pactis. in 6.* Iusiurandum est affirmatio religiosa: quum quid affirmate (ait Cicero) quasi teste Deo, promittimus. *Officiorum 3.* Hoc, si iudice autore, p̄stetur, vel, si prius cōuentis accedat, iure obligat, & seruandum est, etiam à p̄beribus. *auth. Sacramenta. C. si aduers. vend. & c.* Nam ad iustitiam, & fidem contractuum, iudiciorumq; necnon ad pactorum confirmationem pertinet, quam qui violat, in publicas leges committit, & peierat: ideo punitur, vt infra diceimus. Est aliud quoddam iusiurandum, priuatim mutua conventionione datum, **9** extra iudicia: † nulla ciuili exiſto, sicuti nec ex promissione simplici, nascitur actio, nec inter legittimas cōuentiones habetur. Bartolus Innocentium secutus, hoc probat in *l. si quis pro eo. ff. de fidei. in.* Neq; enim verum est quod quidam dixerunt, iuramentum in se habere pactum: late per Albericum, diserte per Iasonem, in *l. iusiurandum quod ex conventionione. ff. de iureiura.* Quisquis tamen sic fallit,

10 & fidem frangit, † grauiter peccat. *Leuit. 5. cap.* Quare & hoc iusiurandū, si citra salutis æternæ dispendium, fieri potest, pariter seruandum est, ac Deo diligenter reddendum, si non bonis moribus, aut vtilitati publicæ repugnet. *c. si diligenti, de foro comp. c. debitores. de iureiur.* Nam credidit & gentilitas infensos esse, iratosq; Deos periurio. Tibulli carmen extat, *eleg. 1.* præter innumera alia exemplā: sed hoc inprimis occurrat,

Ab miser, & si quis primo periuria celat,

Sera tamen tacitis pœna venit pedibus.

Ad hunc ego sensum interpretor Alexandri constitutionem *l. 2. de reb. cred. C.* de qua tamen non omnes vno modo; sed post explicabitur. Ex qua pater, etiam Ethnicorum principum legibus, iuramenti causam creditam semper, & existimatam fuisse causam Dei, eiusque vindicem esse Deum, quo teste aliquid affirmauimus. Quod si causa Dei est, ergo non alibi agenda, quam pro Dei tribunali, quæ est ipsa Ecclesia. Quæ quidem, si nos iuramento soluerit, soluti sumus & in cœlis: si ligatos pronunciarit, ligati sumus & apud Deum. Conuenit huc & illud inter nos tritum verbum: Iuramentū addere forū foro. Nam ratione iuramenti, quoque de negotio, & in quemcunq; hominem ius dicit ecclesiasticus, alias incompetens iudex. *c. vlt. de foro compet. lib. 6.* Hactenus Hæd. & late idem

11 *fol. 102. & 103.* Et mixti † fori esse periurium sine controuersia esse tradit Couarr. *lib. 4. decretal. p. 2. c. 6. n. 20.* cuius hæc sunt verba: Sic etiam lex ciuilis, contra periuros, pœnam potest statuere, licet crimen ecclesiasticum sit. *Roma. conf. 512. sic & periurium punit. l. si quis maior. C. de transact.* Nec inconueniens est, crimen aliquod ecclesiasticum esse: ita vt nullus, nisi iudex ecclesiasticus, de illo crimine censere possit. pœnas vero temporales, aduersus id crimen committentes, à secularib. principibus statui, idq; ad laicum potestatem p̄inere: vt probat erudite Alfonso à Castro *lib. 2. de iust. here. puni. c. 26.* & probatur in *c. cū secundū. de here. li. 6.*

Ast quia non solum de periurio, sed aliis etiam speciebus iuramenti sæpe hic agitur, operæ precium erit de his, & aliis, inquirere idq; verbis Hyppol. in *verbo; iudice: tractat. de bannitis nū. 20. l. q. ita habent:*

12 Vtrum † autem iudex secularis super iuramento se intromittere possit, pulchra est quæstio, & quoti-

diana, sup̄ qua, omiſſis disputationibus, quæ fieri possent, notabis triplicem conclusionem: quæ cilio ex dictis Canonistarum communiter, in *c. 1. de iureiuran.* præcipue per Felin. ibi: Prima conclusio sit: quod iudex sæcularis nō potest absolvere à iuramento: & hoc ratione spiritualitatis, quam in se habet iuramentum: & est communis conclusio: quæ est euident, & clara, ex notatis per Doct. in *c. venerabilem, de electi. & in c. cum sit generale. post glo. fin. ibi. de foro compet. & per D. Abb. in c. significante. de pignor. & per omnes in c. si. de foro compet. lib. 6.* Secunda conclusio sit firma, & absoluta: quod iudex secularis potest cogere quemlibet ad obseruantiam iuramenti, & non potest sibi opponi de incompetencia, per text. vbi est casus, & ibi per Doct. in *c. licet, de iureiur. lib. 6.* & huius ratione ampliant Doct. vt possit etiam compellere recipientem turpe iuramentum, ad ipsum relaxandum, vt expresse sentit Frederic. *conf. 272. statutum ciuitatis, prope finē,* & de ipso festum facit *Roma. in sing. 508.* Tertia conclusio est: quod iudex secularis potest declarare quem incurrisse periurium, casu quo de hoc esset dubium, vt voluit *Roma. in sing. 430. Ego corā magnis Doctoribus:* quia lex sæcularis, seu ciuilis punit periurium, vt in *l. 2. ff. ad Turpil. & in l. si quis maior. C. de transact.* ergo & iudex potest hoc declarare, & adducit, quod not. D. Ant. in *c. cū sit generale. de foro compet. vbi dicit:* q̄ etiā sæcularis iudex, potest punire, quia q̄ potest cognoscere consequens, poterit etiā cognoscere, q̄ est antecedens *vulg. l. illud ff. de acqui. hered. l. ad rem mobilē, & l. ad legatū. ff. de procur. sed intellige, vt supra dictum fuit, quando de hoc nō est quæstio iuris, sed facti, per not. in d. l. Tiria. ff. soluto matrim.* per Bart & alios, & D. Ant. & Abb. in *d. c. tua, de ordin. cogn.* posset etiam sæcularis iudex cognoscere de nullitate absolutionis à iuramento factæ per iudicem ecclesiasticum, secundū Pet. de Anchor. multum solenniter, *conf. 382. reuocato ordine dubiorum in 4. col.* mouetur per plura, de quibus ibi per eū q̄ tamen declaratur esse verum, vbi euidenter appareret nulla, vel iniqua, & sequitur Felin. *vbi supra,* & dicit esse notandum, & subdit q̄ istis modis acceptari possunt animosa, & insolentia verba Bald. in *l. 1. in prima col. vers. modo solet dubitari. C. de operi. lib. qui multū inuehit contra* **13**

Canonistas virtute iuramenti omnia reuocantes ad suum imperium, & quicquid est dubium, trahentes ad suum molendinū, licet postea cedat, dicens, quod de facto cōmuniter Ecclesiæ defertur, & est pars mitior, secundum eum, & vide ad idem Felin. valde egregie loquentem in *c. 2. 8. col. ver. tertia conclusio, de relaxatione iudicis secularis, extra de sponsal. vbi in eff. Quidem renet, & cōcludit quod in præallegato. c. 1. de iureiur. more solito ponēs regulam cum fallentis suis, & per Abb. etiā notanter in *c. cum sit. de foro compet.* quas cōclusiones tanquam magistrales, veras & communes, bene nota, & memoriæ manda, in materia iuramenti.*

Quarto: sortilegium: † de quo non est consensus par omnium. Nā et si mere ciuile crimen esse, constat, ex *l. 3. C. de maleficiis.* Tamen id esse mixti fori pulchre notat Panormit. in *c. 1. n. 3. & 4. de sortileg.* Clarus § *hæresis. vers. successiue:* nonnulli distinguunt, inter quos est Gemini. *consil. 54.* & Barbatæ *conf. 55. li. 1.* Quibus alii frequenter adherent, præcipue Afflic. *super l. consil. Regni, rubr. 1. n. 17.* quod aut sortilegiū tale est, q̄ sapit hæresim manifestā,

aut non sapit: hoc casu cognitio vtriusq; iudicis erit: illo autem ecclesiastici tantum: quod videtur constituisse Alexand. II. c. 8. §. sane. de heret. lib. 6. dū prohibet hæreticæ prauitatis inquisitoribus, ne de diuinationibus, & sortilegiis se intromittat, nisi hæresin sapiant manifeste, sed iubet eos relinqui suis iudicibus puniendos. Suis (inquam) iudicibus, hoc est seculari, & ecclesiastico. Adde Hypoli. de bannit. in verbo iudice. n. 207. Ad horū tamen explicationem vide monita Godelman. lib. 1. c. 11. in tractat. de venefic. Et conferunt hic quæ luculentissime ad propositum præsens edisserit Constantius Landi, in libello præmissorum, in explicatione l. eorum C. de mathematic. fol. vlt.

In hominem quæ committuntur aut in corpus aut bona committuntur. In corpus.

15 Primo, † Sodomia; illam autem esse ciuilis fori constat ex l. cum vir nubit in feminam. C. ad l. Iuliam de adulteriis. Canonistæ vero sibi ascribunt, c. 8. de excessu pralat. Esse vero mixti testatur Michael Agia, de exhib. auxil. fundamento 17. fol. 66. Cognitionem (aiens) huius horrendi criminis, ad iudicem ecclesiasticum sicut ad secularem, pertinere, constat, ex decreto Alexandri III. in Concilio Lateranensi, & habetur cap. 8. de excessibus Prælatorum. Quicumque (ait) illa incontinentia, quæ contra naturam est propter quam ira Dei venit in filios diffidentia, & quinque ciuitates igne cōsumpsit deprehensi fuerint laborare, si clerici fuerint, deiciantur à clero, vel ad agendā pœnitentiā in monasteriis detrudantur: si laici, excommunicationi subdantur, & à cætu fidelium fiant penitus alieni. In nostro regno Valentino, huius facinoris cognitio inquisitoribus incumbit; & ita vsu receptum est.

16 Secundo; adulterium, † quod quidem mere ecclesiasticum putauerunt Anastas. Germon. cap. 9. lib. 1. animaduersionum Couarru. cap. 7. §. vlt. num. 2. lib. 4. decretal. Quidam tamen id restringunt, si ad thori separationem agatur c. tua. de procurat. & sentiunt Decius conf. 212. n. 2. & Couarr. d. c. 7. §. 6. n. 8.

Alii distinguunt, & civilem esse cognitionem dicunt si adulter sit de iurisdictione magistratus ciuilis. Vnde & pœnæ, de iure ciuili, ad mortem constitutæ Innocent. in d. cap. tua. & Alc. in c. 1. de offic. ordi. Et hæc distinctio in Germania multis locis obseruatur. Hypo. de bannit. in verbo iudice. n. 207. adde omnino Ioan. Papon. in præcept. non machabe-

37 ris. lib. 1. fol. 63. & seq. † vbi omnes pœnas erudire enarrat, nec à pposito erit videre, Constant. Landi, in libell. exercitation. in explicat. si adulter. ff. ad l. Iuliam de adul. fol. 13. vt autem quæ iam dicta sunt, dexterior explicentur, audiamus & Flamin. de Rubeis, in tractat. de adulter. c. 10. n. 2. Iudex autem quis esse debeat, inde pendere videtur, num sit misti fori, vel non. Et esse quidem attestati sunt Doct. complures, inter quos Deci. conf. 212. n. 2. Abb. in c. cum haberet, de eo qui dux. in matrim. quam pollui. per adul. no. 2. & in c. cum sit generale, n. 23. de foro compet. in cap. consuluit. 1. num. 1. de app. qui dicit ad ecclesiasticum spectare iudicem, nō modo, quando agitur ad separationem thori, sed & quando agitur ad vindictam. Idem quoq; in c. 1. num. 3. de offi. ordi. tenet, respectu laicorū cognoscibile crimen esse p vtrūq; præuentione etiam multū valente, & tenet Crot. conf. 413. n. 46. lib. 3. quod indubitata videtur quæstio, cum agitur de separatione thori: quia tunc indubie ad ecclesiasticum iudicem cognitio per-

tinet, Bellame. in c. cum laicus. 10. de foro compet. in 6. Franc. Marc. decis. 514. nu. 6. 7. par. 1. D. Tib. Dec. in pract. crim. c. 22. n. 7. fol. 199. par. 1. Clar. q. cōmunem dicit. q. 37. vers. quæro nunquid separatio thori est ecclesiastici, in §. adulterium versic. hoc crimen, & confirmat Soarez in thesaur. recept. sententiar. in versic. adulteriū. n. 38. qui tenent, adulteriū esse misti fori, id est, vt ecclesiasticus iudex possit de eo se impedire, & cognoscere, non tantum cum agitur ad vindictam, & ad pœnam, sed etiam eo casu, quo separatur, & eo, quo reintegratur matrimonium, vt desistatur ab ipso adulterii peccato; vnde ex eo text. ita dicit Abb. in d. c. cum haberet, quæ sequuntur Ang. in tract. malef. in verbo, Che hai adulterato. Rom. sing. 157. Fed. de Sen. conf. 97. mulier accusata. & Abb. rursum in c. gaudemus. de conuersat. coniug. Anchara. in clem. dispendiosam, de iud. Bald. in l. quoties. C. de iud. quicquid contra tenuisse dicatur Io. And. in c. si. de for. cōp. in 6. q. tenuit, non se impedire ecclesiasticū iudicē de adulterio, nisi cū agitur de separatione thori. p. c. rex debet. 23. q. 5. vbi habetur, q. ad seculare iudicem pertineat punitio adulterii. Sed Abb. in d. c. cum haberet, respondet per tex. in c. 1. de offi. ordi. vnde tenet, misti fori hoc crimen esse; & q. ecclesiasticus iudex cōpellere potest adulteriū, vt abiuret adulteram & redeat ad uxorem, nempe quod eam à se amādabit, nec admittet vltiorē. Ita etiā tenuit idem Abb. in c. intelleximus, n. 2. de adult. & sup. & Guid. Pap. decis. 178. & dicunt Doct. in præcatis locis potissimū Franc. Marc. post Abb. q. adulteriū ideo est misti fori; quia participat de pœna adulterii, ppter separationē thori, & etiā ciuilis dicitur, ppter lucrum dotis, & contradotis, q. veniunt accessorie ad matrimonium c. per vestras. c. plerumq. de don. inter vir. & vxor. Car. per Io. de Imol. in c. tua. de procur. Quamq; alii tenent posse mulierem etiam criminaliter accusari, coram ecclesiastico iudice, per d. c. gaudemus. de cōuersat. coniug. quia hodie mulieri capitalis non imminet pœna pro adulterio: vnde potest Ecclesiasticus iudex cognoscere, ppter matrimonii sacramentū; ex quo adulteri sacrilegi dicitur, vt superius pbauius: ideo cū misti fori sit isthæc cognitio præuentioni locū fieri vult, Fran. Mar. d. decis. 514. nu. 7. par. 1. Sed pace omnium dixerim; neminem vidi, qui luculentius materiā hanc, & intelligibilius tractarit, q. D. Tib. Dec. in p̄cato eius tract. cri. li. 4. tit. misti fori qui sint, n. 7. vbi septem distinguit casus, seu maius septē constituit regulas ex quib. clare dignoscitur; quando ad ecclesiasticū & quando ad seculare iudicem adulterii cognitio spectet. Ideo, ne alienos labores meos faciā, ne tanti viri gloriæ videar inuidere, ad eum remitto candidum Lectorē, q. singulis quibusq; occurrentib. casib. decisiones accommodare poterit, & scire quādo ecclesiasticus iudex sit adeundus, & quando secularis. Et quæ de adulterio dicta, † ad stuprū 18 etiam extenduntur. Bald. in l. consulta diuina C. de testam. sic si patres, vel domini velint prostituere filias, vel ancillas, ad episcopum confugi poterit vt eas à potestate Domini, vel patris, liberandas curet. l. si Lenones C. de episc. audien. Sed quid de concubinato † (qui dicitur à concubio, teste Marco 19 Vertratio lib. sing. de iure lib. c. 30. vers. alio modo) dicendum; hoc explicat Agia, d. loc. fol. 65. Godoffredus, quem citat Abbas Panorm. ad c. cū sit generale. n. 25. de foro cōp. tenet esse crimē mere ecclesiasticū ac p inde cognitionē eius, ad animaduersionē ad eccle-

ecclesiasticum magistratum pertinere; non item ad civilem. Iulius Clar. in sua praxi. q. 37. dicit opinionem hanc, quæ & communis est, proculdubio procedere, si admittamus, concubinatum de iure civili non esse delictum; secus vero, si eodem iure concubinatus prohibeatur: hoc enim casu esset communis fori. Sed dicendum est; quod cum crimen hoc sola lege Pontificia sit prohibitum, teste Didaco Couarruu. lib. 3. *variar. resolutionum. c. 3. vers. ego ut libere.* sequitur necessario, ut sit mere ecclesiasticum: ac proinde solus ecclesiasticus sit eius iudex competens. Ut autem hoc, quod Agia dicit, melius intelligatur, audiamus & Ioan. Papon. d. loc. sub rubrica, de concubinato. Hodie, inquit, iure nouissimo, concubinatus illicitus est: ut est præclarus textus, in *auth. de lenon. §. sancimus igitur omnes quidem castitatem agere: quæ etiam sola cum fiducia possibilis est hominum animas præsentare: & §. mulieres ita caste viuere volumus, & oramus, ut nō luxur. h. cont. nat. & apertius, & recētiū, in c. 1. de fil. natu. ex matr. ad morga. cont. & hunc text. ad id præclare inducit Benedict. in repetit. sua, in notula. ut vxor. non adul. nu. 674. Ioan. Fab. in §. Inst. si quadup. paup. fecit. dicat. Canones specialiter omnem concubitu, præter vxoriam, interdixerunt: nec circa concubinatum antiquas attenderunt leges. c. nemo sibi blandiatur. de legib. c. hominum 32. q. 4. hæc tractatur p. Hostienf. in c. lator. qui fil. sint legitimi, & per gl. in c. a. iter 30. q. 5.*

20 Idq; sancte constituerat Aristoteles t. lib. politico- rum 7. c. 16. in fi. Coitus, inquit ille, omnis alterius, quam coniugis, penitus sit interdictus, quandoquidem sit, & appelletur coniux. Quod si quis deprehendatur, contra facere, pro delicto pœnam reportet: Hactenus Aristo.

In bona quæ committuntur.

21 Primum est usura † licet enim, usuram crimen esse mere ecclesiasticū, defendit gl. ad clem. 2. verb. *usur. de iud.* Albe. de Rosat. ad rubr. de *usur. n. 5.* Lapis allegat. 56. Alex. l. quoties n. 4. de iudiciis. Ripa in l. qui pro tribunali n. 7. ff. de iudiciis. Contrariumq; tenuerit Couarr. lib. 3. *variar. resolut. cap. 3. vers. ego ut libere quid & c.* Vnde & pœnæ ab Imperatorib. l. 26. §. super *usurarium. C. de usuris.* desuper statuta: Mixti tamen fori esse: & si sit q̄stio iuris ad ecclesiasticum; si facti, ad sæcularem pertinere, tradunt Bald. ad l. quoties. circa finem. C. de iudiciis, quem communiter cæteri sequuntur, ad stipulante Blanco, in suo, de compromissu tract. fol. 94. nu. 9. & eodem Couarru. d. c. 3. vers. utcumq; & in epitom. lib. 4. part. 2. c. 6. num. 19. Eamq; communem fatentur Abb. ad c. cum sit generale. n. 17. de foro compet. & Alex. ad d. l. quoties. & alii, quos recenset Iulius Clar. qui insuper tradit; iudicem laicum nō posse de cōtractu usurario principaliter in iudicium deducto, cognoscere: posse tamen, quando incidenter opponitur, per modū exceptionis, etiam si q̄stio sit iuris, ut tradit Guido Pap. ex cōmuni interpretū sententia, in cōf. 180. n. 2.

Confirmant hæc, quæ notat Marquar. de iudiciis c. 11. n. 10. dum inquit: Quid quidem crimen, cum sit Ecclesiasticum ut per gl. & Doct. in c. cum sit generale de foro compet. & in c. 1. de offi. ordi. & clem. dispensat. de iudi. ideo ad Ecclesiasticū spectare debet cognitio eius criminis, ut per Bar. in l. Titia ff. solut. matr. & ibi per Doct. maxime Alex. col. 4. Federi de Senis conf. 245. Dominum Andream, Calderi. conf. 3. incip. in causa usurarium. per Barto. in l. quoties C. de

iudi. Quod procedit, quando est quæstio super iure, secus si super facto. Dicitur autem quæstio super iure; quando dubitatur, an contractus sit usurarius, vel non; & hoc pertinet ad solum ecclesiasticum, ut per Doct. ubi supra. & lap. allegati. 57. 83. & gl. in c. ex literis, in verbo: occultata, extra de iureiuran. dicit; quod crimen usurarium, est quasi spirituale: idem dicit gl. in clem. 2. de iudi. Quæstio autem facti est: quando non dubitatur, sed certū est contractum esse usurarium; sed quæritur circa repetitionem usurarū, & an sint solutæ, vel non, vel quid simile, & tunc potest cognoscere tam iudex ecclesiasticus, quā secularis, ut per Bart. & omnes Doct. scribentes, in d. l. Titia. hinc Ang. in disputatione sua, incip. Altensis miles. prope fi. dicit; quod secularis potest publicare usurarium manifestū, & Bal. in l. omni. C. de sacrosanct. eccles. & in l. cum allegas. C. de usur. & Soci. in d. c. cum sit generale. col. 6. vers. 2. prim. op. ponens, & distinguens, & concludens tandem, prout supra. Et subdit; quod si diceremus, in quolibet temporalis iniusto, ratione peccati commissi, adiri debere iudicem ecclesiasticum, quasi ex toto euacuaretur iurisdictio secularis, contra cap. nouit, de iudi. & quod hæc opinio plus sibi placeat, quam aliorum, tenentium, ecclesiasticum solum esse iudicem, non tantum, quando dubitatur, an contractus sit usurarius; sed etiam si certum sit contractum fore usurarium, & agatur de repetitione usurarū; & quando est quæstio facti, & quando dicatur quæstio facti in crimine usurarium, & quod possit adiri secularis vide melius, quam alibi Paul. de Cast. in cōf. 109. visa petitione. col. 2. & 3. vol. 2. secundum nouam impressionem. Pro qua re facit, quæ tradit Bald. in *Auth. ad hac. col. 2. vers. deinde generaliter quæro. de usur.* Dicens quod illud, quod dicitur in causis, in quib. allegatur fraus, vel oppressio, quod potest ecclesiasticus adiri, est verum in causis pauperum, & miserabilium personarum, vel locorum piorum, puta hospitalium, nō autem nimis late: nam si contrarium diceretur, esset absorbere totum iudicium seculare, quod est falsum. c. venerabilem, extra de elect.

Idemq; pulchre declarat Ioan. Bolognet. in l. 2. ff. de iurisdic. omni. iudic. n. 46. & 47. Si dubitatur inquit: de facto: an fuerit promissa usura, vel an fuerit factus contractus usurarius, semper quæstio erit spiritualis; quia usura est nomen iuris, & contractus usurarius. Sed si solum dubitaretur, an esset factus contractus, sine appositione usurarium, tunc bene esset quæstio facti, & hoc modo potest saluari dictum Bar. Si vero negaretur contractus usurarius, quia tota pecunia vere dicitur interuenisse, & hoc esset probandum, an de facto interuenisset, esset quæstio usurarium, & per cōsequens spiritualis, ut per Abbatem in c. cum sit generale. n. 17. vers. nunc discutiamus. Qui tamen subdit, q̄ si appareat contractum esse usurarium, & agatur de repetitione usurarium, causa erit profana, & idem, si diceretur contractum esse simulatū, vel alio modo obiceretur contra contractū, non discutendo de usura. Et ideo vis stat in hoc solo: an quæstio facti sit, ad finem, ut appareat de usura; quia pars opponit contractum usurariū, & aduersarius negat, & quæstio est spiritualis: Si vero constat de usura, & agatur, de repetitione, & annullando contractū, vel aliter opponatur contra contractū, sed

sed non dicendo eum usurarium; & tunc est questio profana, vt communiter concludunt Docto. in d. c. cum sit generale. Et propterea, cū aliquando causa possit esse spiritualis, & aliquando non, & quia calumniose potest opponi, vt differatur causa; ideo poterit iudex secularis cogere partem, ad producendum articulos, vt possit se informare, an calumniose petat, & an faciant ad causam, & agatur de iure spirituali, vt per Salicet. in quodam conf. incipiente; in questione vertente. cum aliis adductis. per Decium in d. cap. 2. de iud. col. 15. nu. 29. ver. & postremo. & Alex. in d. l. Titia. ver. 9. fallit; & vers. quarto fallit. & sequitur Iaso. in d. l. quotiens versic. in usuris illa. qui dixit, quod iudex potest se intromittere, interrogando partes: Sed tamen non potest assignare terminum infra quem pars opponens agat, vt dixit idem Alex. colu. penult. vers. iuxta predicta queritur. num. 18. Sed bene poterit assignare terminum, infra quem compareat coram iudice ecclesiastico, producturus iura sua, alias iudex secularis procedet in causa principali, tanquam calumniose opposita fuerit exceptio. vt per Bal. in l. 2. §. final. in lectura antiqua. infra. Qui satisfacere cogant. quem refert, & comprobatur Alex. in d. l. Titia. nu. 18.

Quia tamen hæc paulo aliter explicat Christophorus de Castelliono, conf. 36. n. 3. 4. & 5. & eum audiamus: Quod inquit crimen usurarium sit ecclesiasticum, legitur per gl. nos. 11. q. 1. in summa, & extr. de foro compet. c. cum sit generale. & de offi. ord. c. 1. arg. etiam extr. de iudic. c. dispendiosam. in Cle. & ibidem tangitur in gl. 10. And. Et consequenter videtur tractandum duraxat coram iudice ecclesiastico, vt 6. q. 2. c. 1. Ceterū Vgonis, & Laurentii antiqua fuit opinio; quod & si crimen illud sit ecclesiasticum, quo etiam contra laicum valeat iudex ecclesiasticus, de eo. siū facere processum: Nihilominus usura repeti possunt contra laicum, quamuis exortæ sint infra legitimam modum, etiā per seculare iudicium, & per consequens agitari coram eo iudice seculari illud crimen ecclesiasticum. arg. de iure iur. l. ad materiam la. 2. quorū sententiam asserit Archi. 14. q. 4. quam dicam secundum Gof. velut veram, reiectis omnibus aliis tenendam, quanquā licet crimen usurarium, velut ecclesiasticū, spectet ad ipsam ecclesiam: extr. de usu. c. cum tu. & c. quia in omnib. laici tamen coram seculari; clerici vero coram ecclesiastico iudice possunt conveniri, & hoc notauit Gof. extr. de foro compet. c. cum sit generale. & Vicen. & Ber. ibid. Idem quoq; post longam disputationem finaliter approbat Ioan. mona. extr. de usu. super rubrica lib. 6. concludens; q. licet foret huiusmodi crimen usurarium prius punitū per iudicē ecclesiasticum, posset tamen postmodum puniri per iudicem secularem; saltem in eo q. excedit; & si obiciatur quomodo punit laicus, si non est de foro suo; sol. dicit ipse: imo est, quia utroque iure sunt usurae prohibita. Nouum igitur forum foro reperitur adiectum, secundum eum, vnde occupantis melior est conditio. ff. de iudi. l. si quis postea. Hactenus Castellion qui tamen. n. 22. distinctione iam dicta, rem hanc componit. Sunt tamen qui hisce sese opponant, vt refert sequentibus verbis Io. de Monte Spertello conf. 22. n. 36. De articulo spirituali non pertinet cognoscere; etiam incidenter, quando est questio iuris, & non facti, vt in casu nostro, vt per Doc. in l. quotiens. C. de iudi. & in

l. Titia. sol. mat. vbi Bar. hoc tenet, & Pan. de Lez. in clem. 1. de usur. & Ant. de But. in c. tuam. de ord. cog. & in c. cum sit generale. de foro comp. Imo plus dicit Io. de Imol. in d. l. Titia. quod etiam si questio sit facti, q. non potuit secularis cognoscere, etiam incidenter, de re spirituali, in puncto iuris, vt de questione usuraria, vel periurii, & ibi dicit Imol. & allegat. c. cum laicus. de foro compet. lib. 6. Secundo ad bona etiam pertinet ius patronatus, de quo sic Hyp. 12. pol. in verb. iudice. n. 116. Etiam iudex secularis poterit cognoscere de causa iuris patronatus, quando est questio facti, & non iuris, etiam si agatur actione personali: vt quia tu pmisisti mihi donare tale ius, & modo negas: ita tenet D. Anton. in c. quanto. de iudic. pro quo solent adduci not. per Bar. in l. Titia. & clarius, in d. l. omni. nouatione. C. de sacrosanct. eccles. & in d. c. tua. per can. de ord. cognit. & in d. c. cum sit generale. Tertio, decimarum: quæ licet, diuerso re 23 spectu, sint diuini, & ecclesiastici iuris, de quibus Petrus Bellug. in speculo principum. rub. 113. §. tractamus. Honcala de decima Franciscus Vargas, de episc. iurid. axiomat. 12. fol. mihi 42. vers. sed vnum de decimis exemplum. Tamen quoad nostrum propositum, quatenus scilicet sint fori ecclesiastici, vel civilis, notauit quidem recte Quintil. Mandos. in form. 25. in causa prophana. fol. mihi 25. hisce verbis: Nominetur etiam causa super Decimis: glossa tamen, ibi, in ver. decimis. restringit, & declarat, de quibus decimis sit intelligendum: Imo aliqui limitant dictam Clem. vt procedat solum; quando tractatur de iure decimandi, at si super fructibus decimarum, præsertim præteritis, quod non dicatur causa spiritualis imo iudex laicus adiri possit. Feder. de Senis conf. 245. D. Andrea. n. 1. q. sequitur, licet illud conf. corrupte citet Ludo. Roma. in l. Titia. nu. 6. ff. solut. matti. & c. Quæ quia nervosius expressit Alexand. Moneta, in tract. de decimis c. 8. eius verba subiicienda; quæ sic sonant: Quæro primo: Quis sit iudex cōpetens in causa decimarum? Prima conclusio. Decimarum controuersia in petitorio, vbi questio iuris est, non facti, spectat ad iudicem ecclesiasticum: text. in clem. dispendiosam. de iudic. c. literas, de iure calum. c. fin. de rerum permutatione. cum aliis adductis, per And. Gail. pract. obs. lib. 1. obs. 38. n. 1. Papien. in for. libell. declin. causid. in verb. nec fuisse. & Anastas. Germon. de sacror. immuni. li. 3. c. 19. num. 84. & multis seqq. vbi id optime probat, idē not. Feder. de Sen. conf. 245. incip. Domino Andrea, Fel. c. causam. nu. 15. de prescript. Marchesan tract. de commiss. & rescript. 4. nu. 302. Thom. Zerol. in sua praxi episc. verb. decima vers. ad 6. Rebuff. d. tract. de decimis q. 10. n. 2. & 38. post alios, & probatur ex iis, quæ infra mox afferemus, ad ampliandam hæc conclusionem. Ratio illa est, quia ius decimandi spirituale est, vt late cap. 5. q. 3. in princip. ostendimus. De causa autem spirituali totus ecclesiasticus cognoscit, vbi questio sit iuris, cap. tua. de ordine cog. & c. cum sit generale, cum ibi not. de for. compet. Idem quoq; erit dicendum, quando causa possessoria mixtam habet proprietatis rationem, prout in qualibet re spirituali, tenet Abb. d. c. literas, vbi Butr. Barbat. & alii, in rubr. de iudic. n. 51. Quin etiam idem erit, licet curia mixta sit ex clericis, & laicis, nisi illi consilium dati sint a summo Pontifice: vt late & optime ostendit Germon. d. c. 19. n. 86. & trib. seqq. sed num. 93. & 94. idipsum extendit ad calum. si laicus se tueri vellet legitima

temporis præscriptione, ab huiusmodi solutione decimarum.

Secunda conclusio: Si quæstio sit meri facti; an talis percipiat, vel soluat decimas, vel quia agatur contra tertium detentorem fructuum decimarum, iudex etiam laicus competens erit; ita Couarr. pract. q. c. 35. num. 2. Zerol. d. vers. ad 6. Rebuff. d. q. 10. n. 10. 3. Ludou. Gomez. in cap. si an. num. 15. & 16. de iud. in 6. Felin. & Feder. de Sen. loc. cit. Butr. c. fin. n. 20. de iud. Abb. d. c. literas. nu. 7. & seqq. Gail. obs. 38. n. 2. p. tex. c. petimus. 11. q. 1. Marches. d. tract. de commiss. & rescript. c. 4. nu. 30. part. 2. post alios, & in qualibet materia spirituali, & ecclesiastica tradit. Ant. Grauat. in addit. ad Vestr. in sua Praxi. lib. 5. c. 1. Soar. in Thes. recept. sent. verb. spiritualium, & Turzan. opin. 90. excommunicari. Poterit tamen etiam in hoc cognoscere ecclesiasticus, ut late, & optime probat Marches. d. n. 30. Couar. d. num. 2 in princ. & Germon. d. c. 15. n. 95. & 96.

Tertia conclusio: Si agatur de possessorio decimandi, communis & vera omnium resolutio est, quod potest iudex laicus cognoscere: ita ex communi resoluit Andr. Gail. d. obs. 38. n. 2. auctoritate gloss. d. c. literas, in vers. reb. q. tamen gl. nihil de decimis, & est communiter reprobata teste Couar. d. c. 35. n. 1. & in qualibet causa spirituali, quando supermero possessorio agitur, tenet Guid. Pap. decis. 85. in princ. Boer. decis. 60. n. 23. Gram. decis. 78. per totam Afflict. decis. 2. & 24. cum aliis, quos referunt & sequitur Gail. vbi sup. n. 3. & 4. Grauat. loco cit. Soarez. in Thesaur. recept. sentent. lit. P. n. 186. Menoch. de recap. poss. remed. 15. n. 211. communem etiam asserit Couar. d. c. 35. n. 1. & in epit. de spons. & matr. 4. par. c. 8. §. 12. n. 3. à qua tamen etiam communiori sententia, si simpliciter intelligatur, libenter recedo cū Lig. in clem. dispendiosam, de iud. Guid. Pap. cons. 149. Rol. à Vall. cons. 23. n. 17. l. 2. Oñasc. decis. 116. n. 1. Butr. d. c. fin. num. 20. de iud. Bero. in rub. de iud. numer. 71. Et Couarr. d. n. 1. vers. verum si diligenter. post Ioan. Damiam præm. pragmat. sanctionis. §. postremo. & alios, quos ipsi citant, & in specie, in materia decimarum, late tradit Rebuff. d. q. 10. n. 1. ad hoc allegans glo. in summa 10. q. 1. & text. in c. dudum, de decim. Et ratio illa optima est; quod causa ecclesiastica & spiritualis ad forum, iudiciumq; ecclesiasticum spectat, non autem ad laicos c. 2. de iud. c. tuam, de ord. cog. cū similib. causa autem possessoria rei ecclesiasticæ, etiam simpliciter, & absolute dicitur ecclesiastica, ut probatur ex clem. vnica, de causa posses. & propr. & clem. vnica, cum ibi notat. de seques. poss. & fruct. Nisi velimus dicere, eos Doctores omnes, qui contra sentiunt, vel aliquos saltim, intelligendos esse, ubi est solū q̄stio facti circa possessionem, hoc est, cū incidenter in iudicio q̄ritur, an talis exigit decimas; non autem cū principaliter agitur, ad hoc ut clericus manu teneatur in possessione percipiendi decimas Imo Marches. d. n. 30. & Couar. d. n. 2. in princip. post Feder. de Sen. cons. 245. fatentur, posse etiam laicum in q̄stione facti conveniri coram iudice ecclesiastico, ubi agitur solū, an decimæ sint solutæ, vel an iste teneatur, vel alius; non autem cū de iure decimarum, aut de exemptione, aut privilegio circa solutionem, q̄ etiam tenere videatur Fel. d. c. causam nu. 15. de prescrip. & licet non bene videbit fortasse quis, quomodo possit constare cū eo, q̄ paulo ante hac eadē cōclusionē, ex eodē Couar. ostendimus, constat tamen, & verūq; sustineri potest: Veriores autē postremæ o-

pinionis restrictiones, & prioris intellectus hinc erant, quos duab. sequentib. conclusionibus complectemur. Quarta conclusio: Quoties ius decimas percipiendi ad laicos spectat, ex feudo, vel privilegio, iudex cōpetens, tam conveniendo, q̄ excipiendo, erit laicus, ita in his terminis tradit Rebuff. d. q. 10. n. 39. Germon. d. c. 19. n. 93. Couar. d. c. 35. n. 2. vers. 3. quoties decima, ubi alios refert, attestantes hanc consuetudinē Galliarū esse. Ratio esse potest, quia tunc persona laica est, neq; ius tunc spirituale est, sed temporale, cum tunc solum habeat fructuum cōmoditatem, iuxta notat. per Doct. in c. ad bar. & c. quamvis, de decim. Rebuff. d. q. 10. n. 34. & per nos tradita sup. c. 5. q. 3. concl. 1. Quinta conclusio. Laicus conductor decimarum, ubi non adfit contraria fori p̄scriptio, seu consuetudo, prout est in ciuitate, & diocesi Mediolanensi, potest, & debet etiā cōveniri coram iudice laico: ita in specie Couar. d. n. 2. vers. 5. non video. Idem voluit Rebuff. d. q. 10. n. 4. & 38. Gemin. in c. vlt. in fin. de foro compet. in 6. gl. in c. vestra. de loc. Ratio est: quia seclusa tali cōsuetudine, regulariter laicus debet à clerico conveniri coram iudice laico, c. si clericus laicum, de foro compet. maxime, ubi nō cōstat re esse ecclesiasticā: ut ibi tradit Dd. At tūc nō agitur de iure decimarū, neq; de decimis soluendis ab his, qui tenentur eas solvere, sed de soluendo pretio, vel mensuris, quibus cōductæ fuerunt decimæ alicuius parochiæ. Contrarium tamen hac in re sentit Germon. d. c. 19. n. 97. volens, posse etiā iudicem ecclesiasticum cognoscere: quis enim, inquit, q̄stio facti sit; hoc tamen factum ex iure oritur decimarum, cuius cognitionem ad iudices ecclesiasticos spectare in manifesto est, q̄ propterea non redduntur incapaces cognitionis illius facti, quod ex iure ad ipsos spectante, provenit. Et idem etiā Moneta: ad nostrum propositum redeundo; d. l. n. 57. concludit: contra pertinaces in solutione decimarum, inuocari potest brachium seculare; ita gl. d. clem. in verb. coerceri. per c. postulasti, de homic. quam ibi sequitur inter ceteros Imol. num. 12. Rebuff. d. q. vlt. num. 18. Exemplum autem practicum p̄dictorum in causa decimarum à iudice laico diiudicarum, videre est apud Lud. Carond. lib. 1. respons. 34. Et hæc de præcipuis causis mixti fori dixisse sufficiant. Ne autem in aliis similibus hic t̄ erreretur, illud pro regula tenendum. Primo quod notat Christophorus Castellion. cons. 37. n. 22. † Quotiens proponitur nudum factum ab omni re ecclesiastica nec non spiritualitate abstractum tunc iudex secularis cognoscit tantum. argument. ff. de condic. indeb. leg. si non sortem. §. 1. in princ. Si autem includit spiritualitatem etiam si saltim, de necessitate, & consequenter, etiam q̄ratur de re spirituali; tunc non potest secularis iudex cognoscere. Imo ecclesiasticus tantum: Nam quia tunc inseparabiles sunt huiusmodi causæ, causa spiritualis trahit aliam, ad suum forum: ut extr. de ordi. cog. c. tuam. & qui si sine legit. c. lator. & c. tuam, & optime extra de sentent. excommunic. c. si iudex laicus lib. 6. Aliamq; tandem adducit limitationem idemmet Bald. in d. l. Titia cum si. secundum Guliel. Durand. in Spec. tit. de cōuentio. & recouent. §. nūc dicamus. vers. sed nūquid. in quo etiā prima fronte videbatur Bart. contradicere in d. l. omni nouatione cessante, q̄ reuera nō est contrarietas, sed alia limitatio, pulchra. Cum n. superius Bar. referendo, dixerat de causa spirituali, nec de

mere

mere ecclesiastica laicum posse aliquantulum se impedire; addit illud verum esse, in modum contentiosæ iurisdictionis, secus in voluntaria iurisdictione: Unde, tenet confessio facta de plano coram ipso. Brevis igitur ex iam dictis omnibus est conclusio: Quod aut queritur de iure tantum, & tunc refert; An per modum iurisdictionis contentiosæ, aut voluntariæ: aut simul de facto, & de iure, velut inseparabili, & idem: aut de facto tantum; & illa non est causa usuraria; ideo recte apud iudicem laicum venit tractanda. Nec tunc posset laicus trahi inuitus ad iudicem ecclesiasticum.

26 Secundo iuniores, hanc regulam hic obseruabunt quam tradidit Iohan. Koeler, de Vanckel, in *Summar. & conclus. sext. rit. de except. c. iam quidam, concl. i.* hisce verbis: Ecclesiasticus in spiritualibus, & matrimonialibus, & annexis cognoscit etiam inter laicos. *c. uiam. de ordin. cognit. c. causam, qui filii sunt legit.* Similiter in articulis fidei, & in crimine hæresis; sed tunc executio finalis spectat ad iudicem secularem. *c. excommunicamus i. supr. de hæresi. & c. cum secundum leges infr. de hæresi.* In aliis criminibus distinguendum est; aut enim sunt introducta per ius canonicum, ut est crimen symoniæ: & ecclesiasticus cognoscet; *c. cum sit generale. de foro competent. aut per vtrumq; ius, & sic locus est præuentioni. arg. c. tua. de procurato. de quo vide glossam, quæ est notabilis in c. nos inter. de pur. canoni.*

7 Tercio illud etiam hic notandum, Iudicium seculari, coram quo hæc causæ proponuntur, si dubitat, an calumniosa proponantur, bona cautela est, quod opponenti statuat terminum, ad producendum, coram eo, capitula, quæ vult probare in curia ecclesiastica: ut hic videat, an capitula releuent, & si non releuant, ad vltiora procedat. Alia cautela est singularis ad obuiandum calumniis taliter opponentium, iuxta *cl. m. ut calumniis, de re iudic.* quod detur opponenti terminus, ad se præsentandum coram ecclesiastico, quo elapso, si non præsentauerit poterit procedere contra eum, non obstante sua exceptione: ita singulariter voluit Bal. & Alex. post eum, in *l. de die. §. tutor. ff. qui satisfacere cogant. & in d. l. Tiria, in vlt. col. ff. solut. matr. & illud verum est, in termino dato excipienti ad se præsentandum, non dico ad probandam exceptionem oppositam; quia talem terminum non potest assignare; ut in dictis locis notatur, & per Bart. etiam, in *l. præses, C. de appellat. & per eundem Bart. & Ioan. de Imol. plenius, in l. 2. ff. de re iud. Hyppolit. de Marfil, in d. l.**

Quarto addo pro complemento huius materie nobilem doctrinam Decii, in *l. magistratib. nu. vlt. ff. de iuris d. omni iud.* Licet vterq; iudex habeat iurisdictionem, tamen ille, qui præoccupauit, attendi debet, arg. *l. i. C. de offi. consul. facit text. in vers. vbi caprum. in l. si quis postea. infr. de iudic.* Et ideo si ecclesiasticus cognouit, & iudicauit, & pro faciliiori executione committat executionem seculari, videtur qd secularis debeat exequi commissionem simpliciter in re de qua cognitum fuit & iudicatum: videtur tamen, quod dictum Doct. in 2. casu saluari possit, quando iudex secularis vellet nouum processum inchoare, ad alium finem: tunc quia punitur in foro canonico, etiam potest puniti in foro seculari: ut notat Bald. in *l. placet circa finem. C. de sacrosanct. eccl. in versu.* sic ergo: vbi inquit, quod pœna

spiritualis non tollit temporalem; nec è contra. & no Abb. in *c. tua col. pen. de procu. & probatur in c. felicit. §. per hoc quoq; de pœnis in c. cum si. qua Fel. tradit in c. de his col. si. de accu.* Conueniunt hisce, quæ notat Agia *fundament. 20 fol. 100.* hisce verbis: Quæstio: an in prædictis mixtis iudicatum in auditorio ecclesiastico, possit iterum examinari & puniti in foro competenti. Sic communi consensu tradunt Doctores, Abb. ad *c. i. circa fin. de officio ordinarii. & ad c. tua. de procurat. Bal. ad l. placet. C. de sacrosanct. eccl. & consil. 260. lib. 3. iterum Abbas, & cum eo Areti. & Fel. ad *c. de his, de accusat. Ioann. Andr. Dominic. & Franc. ad c. felicit. §. per hoc. de pœnis lib. 6. Couarr. lib. 2. variat. resolut. c. 10. nu. 6. Iulius Clarus in §. fin. pract. crim. q. 55. nu. 11. & 14.* Cuius rei rationem illam asserere solent; quod iurisdicatio ecclesiastica à laicali est prorsus leiuincta, & separata *Can. 10. cum seq. 96. distinct.* Ideo absolutionis sententia in vno iudicio lata, non parit cõtra aliud rei iudicatæ, exceptionem.*

Negatiua fundatur in *c. de his, de accusat.* alii vt Ioan. Andr. Domin. Panorm. Aretin. teste Couarr. distinguunt: ac tunc locum affirmatiuum sibi sumere posse, quando pœna à iudice ecclesiastico inflata, non esset sufficiens ad criminis punitiõnem, & culpæ mensuram.

CAPUT X.

De casibus in quibus proprie locum habet brachii inuocatio.

SUMMARIA.

- 1 Conciliorum executio fit per inuocationem brachii.
- 2 Iudex secularis quando in realibus sit aduendus.
- 3 Pœnas sanguinis exequuntur iudices seculares, impleto brachio.
- 4 Protestatio quando interponatur, cum de clerico plectendo agitur. (rem remittit.)
- 5 Iudex ecclesiasticus laicum incarcerandum ad seculum.
- 6 Et an clericos carcerare possit ecclesiasticus.
- 7 Laicus, si præfidi non vult obedire, episcopus potest eum excommunicare.
- 8 Clerici inferentis episcopo iniuriarum pœna, à laico executioni mandatur.
- 9 Contumacia est delictum.
- 10 Brachii inuocatio locum habet ob contemptum sententiæ.
- 11 Vt & ob denegatam iustitiam.
- 12 De obligatione ad brachium remissive.
- 13 Brachii inuocatio habet locum quotiescung; inuenitur resistentia.
- 14 Alii casus recensentur, in quibus brachii remedio opus.

ET si ex supra deductis, magna ex parte, eliciantur ea, quæ ad explicationem huius capitis conferunt: ne tamen generalitas, vti fere semper fieri solet, lectori dubium, aut molestiam moueat, & in l. byrinthum deducat, casus non quidem omnes: id enim singularem tractatum exigeret, sed maxime notabiles; hic recensendo eo ordine duxi, vt aliæ facili labore, suo loco, & classibus hic notatis, inseri possint. Occupatur autem brachii inuocatio, vel circa ecclesiastica, vel secularia.

Circa ecclesiastica quæ versantur, maxime ex parte supra c. 8. sunt exposita. In specie autem hic illud notandum, quod executionem f. conciliorum hoc remedio fieri debere concedant: cuius rei exemplum est in *pragmat. sanct. tit. de collation. sol. m. bi 85.* vbi hæc verba habentur: Item visum fuit eidem congregationi, qd licet conciliū statuerit, vt dicta,